

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρὸς τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὰ «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«...Ἡ ὑψ' ἡμῶν ἀναληφθεῖσα ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰ θὰ φέρῃ ἀφελείας εἰς τὸ ἀρέδδον πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐνισχύσῃ ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀποκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἄρθ. Πρωτ. 69/Τ.Ε./1936/1972

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμετεία
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκτ. Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῇ
Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια
ΕΜΜ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΝΙΚ. Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Υφηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συντονιστὴς Ἐκδόσεως
Ἰεροδ. ἸΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφ. Ἱ. Ν. Ἁγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 30

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αι ὁμιλίες τοῦ ἀκολουθοῦν, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, φέρουν τὴν γενικὴν ἐπιγραφὴν «ὁμιλίες εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων». Πρόκειται, δηλαδὴ, δι' ὁμιλίας ἀσχετομένης εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν «Πράξεων τῶν Ἀποστόλων» καὶ οὐχὶ περὶ ἐρμηνείας τοῦ περιεχομένου διακλήρου τοῦ βιβλίου. Εἰς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς δὲν περιορίζεται ὁ Χρυσόστομος μόνον εἰς τὸ ὡς ἔνω τεθέμενον θέμα, ἀλλὰ θίγει ποικίλα ἄλλα ζητήματα. Ὅπως, εἰς τὴν πρώτην, συνιστᾷ νὰ προσέχωμεν τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, καὶ παραλλήλως ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ τακτικοῦ ἐκκλησιασμοῦ καὶ τῆς ἀκροάσεως τοῦ θελοῦ λόγου καὶ ἀπευθύνεται, ἐν τέλει, πρὸς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Εἰς τὴν δευτέραν, ἐπεξηγεῖ τὴν διατύπωσιν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ τίτλου τῶν Πράξεων καὶ καθιστᾷ φανερόν τὴν διαφορὰν, ἢ ὅποια ὑπάρχει μεταξύ τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ ἐναρέτου βίου. Εἰς τὴν τρίτην ὁμιλεῖ περὶ τῆς ὠφελείας ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τοῦ πολυσημάντου τῆς λέξεως «ἀπόστολος», τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἀποστόλων ἐναντι τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων καὶ ἐν τέλει στρέφεται πρὸς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Τέλος, εἰς τὴν τετάρτην, διδάσκει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς διαδόσεως μεταξύ τῶν ἀνθρώπων τῶν δῶν λέγονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπεξηγεῖ διατί αι «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» διαβάζονται κατὰ τὴν περίοδον τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ διατί ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασίν του δὲν ἐφανερῶθη εἰς Ἰουδαίους τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τελειώνει μὲ τὴν διασάφησιν, ὅτι τὰ θαύματα, πού ἐπετέλεσαν οἱ ἀπόστολοι μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀναστάσης Ἰησοῦ, ἔδωσαν μεγαλυτέραν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως, ἀπὸ ὅσων θὰ εἶδεν ἡ ἐμφάνισις εἰς πάντας τοῦ Ἰσίου τοῦ Κυρίου.

Ἐσωτερικαὶ μαρτυρίαι τῶν ὁμιλιῶν ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐταὶ ἐξεφωνήθησαν ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, μὲ ἐνδιάμεσα βέβαια μικρὰ διαστήματα χρόνου, μολοντί ὑπάρχει ἀντίρρησις, ὡς πρὸς τὴν σειράν, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν θεὸν νὰ καταταχθοῦν.

Ἐπίσης, ἀπὸ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν προκύπτει ὅτι ἔλαβον χώραν εἰς περίοδον μὴ ἀπέχουσαν πολὺ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα.

Ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγιναν αἱ ὁμιλίες αὐταὶ τυγχάνει ἀκαθόριστος. δυνάμενος κατὰ προσέγγισιν νὰ τοποθετηθῇ περὶ τὸ 388. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ Ἀντιόχεια εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἐξεφωνήθησαν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

30 Α ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΝΤΑΙ, ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΝΑΜΕ ΧΩΡΙΣ ΠΡΟΣΟΧΗΝ ΤΟΥΣ ΤΙΤΛΟΥΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΒΩΜΟΥ (ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΝΩΣΤΟΝ ΘΕΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ) ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥΣ

Τί συμβαίνει λοιπόν; ὅσον προχωροῦν αἱ ἑορταὶ τόσον καὶ αἱ συνάξεις γίνονται ὀλιγώτεροι. Ἄλλα ἡμεῖς οἱ παρευρισκόμενοι ἄς μὴ δεικνύωμεν ἀμέλειαν. Ὀλιγώτεροι γινόμεθα κατὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀλλὰ ὄχι κατὰ τὴν διάθεσιν. Ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸν πόθον. Γινόμεθα ὀλιγώτεροι διὰ τὸ φανερωθῆναι οἱ δοκιμασμένοι μεταξὺ μας καὶ διὰ τὸ μάθωμεν ἅ ποιοὶ συχνάζουσι εἰς τὴν ἑτησίαν ἑορτὴν ἀπὸ συνήθειαν, ποιοὶ ἀπὸ ἐπιθυμίαν τῶν θεῶν λόγων, ποιοὶ ἀπὸ ἐπιθυμίαν πνευματικῆς ἀκρόασιως. Ὁλόκληρος ἡ πόλις ἦταν ἐδῶ τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν, γεμάτη οἱ περίβολοι, καὶ τὸ πλῆθος ὡμοιάζει μὲ κύματα ποῦ πηγαίνουσι καὶ ἔρχονται.

Ἄλλα ἀπὸ τὰ κύματα ἐκεῖνα προτιμῶ τὴν γαλήνην τὴν ἰδικὴν σας, καὶ ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν πλεον πολῦτιμος εἶναι ἡ ἰδική σας γαλήνη. Τότε ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ θεωρήσῃ ὡς παρόντα τὰ σώματα, ἐνῶ σήμερον εὐρίσκονται ἐδῶ τὰ πνεύματά σας γεμάτα εὐλάβειαν. Ἄν κανεὶς θελήσῃ νὰ συγκρίνῃ τὴν συναξίαν τὴν σημερινήν, τὴν ὀλιγάνθρωπον, τὴν ἀποτελουμένην Ἰ κυρίως ἀπὸ πτωχοῦ καὶ ἐκεῖνην τὴν πολυάνθρωπον, τὴν ἀποτελουμένην κυρίως ἀπὸ πλουσίου, ἂν δάλλῃ κανεὶς αὐτὰς τὰς δύο συνάξεις εἰς τὴν ζυγαρίαν. θὰ εὕρῃ πλέον θαύνουσαν τὴν ἰδικήν σας. Ἄν εἰσεθε ὀλιγώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν, εἰσεθε ἀσφαλῶς πλέον πολῦτιμοι κατὰ τὸν ζῆλον. Ἔτσι ἀκριδῶς γίνεται διὰ κάθε τι ποῦ σταθμίζεται. Ἐάν λάθῃ κάποιος δέκα

στατήρας χρυσοῦ καὶ τοὺς τοποθετήσῃ εἰς μίαν πλάστιγγα καὶ κατόπιν εἰς μίαν ἄλλην ἑκατὸν στατήρας χαλκοῦ, οἱ ἑκατὸν τοῦ χαλκοῦ θὰ ἐκκύσουν πρὸς τὸ μέρος τῶν τῆν πλάστιγγα. Ὁ Ὡστόσον ὁμοῦ οἱ δέκα χρυσοί, λόγῳ τῆς φυσικῆς τῶν ὑπεροχῆς, θαρῶνουν περισσότερον καὶ εἶναι πολυτιμότεροι λόγῳ τῆς φυσικῆς τῶν ἀξίας. Ἐπομένως παρὰ τὸ γεγονός δι εἶναι ὀλίγοι κατὰ τὸν ἀριθμὸν εἶναι χρησιμώτεροι καὶ πολυτιμότεροι τῶν πολλῶν.

Ἄλλὰ τί χρειάζεται νὰ σὰς φέρω παραδείγματα ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν καὶ δὲν ἀφήνω τὴν ἴδιαν τὴν ψῆφον τοῦ Θεοῦ νὰ σὰς δώσῃ τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου θέματος; Τί λέγει, λοιπόν, αὐτῆ; «Καλύτερος ὁ ἕνας, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, παρὰ ἄπειροι παράνομοι». Διότι πραγματικὰ εἶναι δυνατόν πολλές φορές ἕνας ἄνθρωπος νὰ εἶναι ἀντάξιος ἀπειρῶν ἄλλων. Μά, τί λέγω, ἕνας ἀντάξιος ἀπειρῶν ἄλλων; ¹ Ἄκόμα καὶ ἀπὸ τὴν οἰκουμένην εἶναι ἀναγκαιότερος καὶ πολυτιμότερος. Καὶ θὰ προσκομίσω τὴν μαρτυρίαν ἐπὶ τοῦ πράγματος ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Παύλου. Ὁ ἀπόστολος ἀναμνηθεὶς τοὺς πτωχοὺς, τοὺς δικωμένους, τοὺς λυπούμενους καὶ τοὺς κακοποιουμένους, λέγει: «Περιεφέροντο μὲ προειῆς, μὲ δέρματα αἰγῶν, ὑστερούμενοι, λυπούμενοι, κακοποιούμενοι καὶ ὁ κόσμος δὲν ἦτο ἀξίος δι' αὐτούς». ² Λοιπόν, τί λέγεις; Δὲν ἀξίζει ὁ κόσμος εἰς ἄλλους αὐτοὺς τοὺς ὑστερούμενους, τοὺς κακοποιουμένους, ποῦ δὲν ἔχουν πατρίδα; Δὲν βλέπεις μὲ πόσους ἡλθες ἀντιμέτωπος; Βλέπω θεβαίως, θὰ εἶπῃ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπον δι τὸν κόσμον δὲν τοὺς εἶναι ἀντάξιους. Ἐγὼ γνωρίζω σαφῶς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν προϋποθέσεων. **Β** Ἄν παρατάξω τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, βασιλεῖς ἐπάρχους καὶ δλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀντιπαραθέσω δύο ἢ τρεῖς πτωχοὺς, δὲν διατάξω νὰ εἰπῶ δι τὰ τοὺς ὑποσκελισθῶν οἱ πτωχοί. Καὶ ἐκεῖνοι ἐδιώχθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα τῶν, ἀλλὰ εἶχον πατρίδα τῶν τῆν ἐν οὐρανοῖς Ἱερουσαλήμ. Διῆγον εἰς τὴν φτώχειαν, ἀλλ' εἶχον πλοῦτον τῶν τῆν εὐσέβειαν. Ἦσαν ἐχθρικοὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ φίλοι πρὸς τὸν Θεόν. Ποῖοι ἦσαν αὐτοί; Ὁ Ἥλιος, ὁ Ἐλισσαῖος καὶ ὄλοι οἱ ὅμοιοι μὲ ἐκεῖνους. Μὴ σοῦ κάμῃ ἐντύπωσιν τὸ γεγονός δι δὲν εἶχον οὔτε τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, ἀλλὰ τὸ δι τὸ στόμα τοῦ Ἥλιου ἐκλείσε καὶ ἦνοιξε τὸν οὐρανόν³ καὶ ἡ προειὰ του ἐστρέψε πρὸς τὰ ὀπίσω

1. Σοφ. Σειρ. 16, 9.
2. Ἐφ. 11, 37-38.
3. Πρὸλ. Γ' βασιλ. 18, 41-46.

τὸ ρεῦμα τοῦ Ἰορδάνου.⁴

Γ Κατανῶν δλα αὐτὰ χαῖρω, ἀλλὰ καὶ πονῶ. Χαῖρω δι' ἄλους ἐσὰς ποῦ εἴσθε παρόντες καὶ πονῶ δι' ἄλους εἶναι ἀπόντες. Πονῶ πολὺ, καὶ αἰσθάνομαι ὀδύνην καὶ συντριβὴν εἰς τὴν καρδίαν μου. Διότι ποῖος τάχα καὶ ἀπ' τοὺς πλέον ἀναλήτους δὲν θὰ πονήσῃ, σταῖν βλέπῃ δι ἐκτιμῶνται περισσότερον αἱ ἐπιδόσεις τοῦ διαβόλου; Ἄκόμη, καὶ ἀν ἀπελάμβανον ἴσης ἐκτιμήσεως, δὲν θὰ εἶχομεν καμμίαν συγγνώμην, οὔτε ἀπολογίαν. Ὅταν ὁμοῦ πλεονεκτῇ, τί ἔχομεν νὰ εἴπωμεν; Καθημερινῶς γίνονται θεατρικαὶ παραστάσεις καὶ οὐδεὶς καθυστερεῖ νὰ ὑπάγῃ, οὐδεὶς ἔχει ἐμπόδιον, οὐδεὶς προφασίζεται ἐργασίαν. Ὁ Ὡσάν νεαροὶ ποῦ δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ οὐδεμία φροντίς τρέχουν ὄλοι. Ὁ γέροντων δὲν ἐντρέπεται τὰ ἄσπρα μαλλιά του, οὔτε ὁ νέος συγκρατεῖ τὴν φλόγα τῆς φύσεως καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του, οὔτε ὁ πλούσιος φοβεῖται μήπως ἐντροπιάσῃ τὴν θέσιν του. Ὅταν ὁμοῦ προκύβῃ ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡσάν νὰ προέρχεται ἀπὸ κάποιαν ὑψηλὴν σφαιραν καὶ ἀξίωμα, κωλυσιεργεῖ καὶ τεμπελιάζει καὶ στενοχωρεῖται, ὡσάν νὰ πρόκειται νὰ κάμῃ κάποιαν χάριν εἰς τὸν Θεόν. Εἰς τὸ θέατρον, ὅπου ὑπάρχουν θεάματα καὶ ἀκροάματα ἀσελγῆ, σπεύδει καὶ δὲν πιστεύει δι ἐντροπιάζει τὸν ἑαυτὸν του, τὸν πλοῦτον του καὶ τὴν εὐγένειάν του. **Ε** θὰ ἤθελα νὰ γνωρίζω ποῦ τάχα εὐρίσκονται ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μὰς ἠνώχλησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι ἡ παρουσία τῶν εἶναι ἐνόχλησις. Ἦθελα νὰ γνωρίζω τί κάμνουν, τί πλέον ἀναγκαῖον τοὺς ἀπασχόλησαν αὐτὴν τὴν στιγμήν. Οὐδεμία ἡ ἀσχολία τῶν, παρὰ μόνον ἑπαροῖς. Ὑπάρχει μήπως μεγαλυτέρα παραφροσύνη ἀπὸ αὐτό; Διὰ ποῖον λόγον, ἄνθρωπε, μεγαλοπιάσεαι καὶ νομίζεις δι μὰς κάμνεις χάριν, ἐὰν ἔλθῃς ἐδῶ καὶ προσολώσης τὴν προσοχήν σου καὶ ἀκούσης τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου; Ποῖος ὁ λόγος, εἰπέ μου, καὶ διατί εἶσαι ἀλαζών; Διὰ τὸν πλοῦτον σου; Διὰ τὰ μεταξωτὰ σου ἐνδύματα; ² **Α** Δὲν καταλασθαίνεις ἐπὶ τέλους δι εἶναι νήματα σκυλῆκων καὶ ἐφευρέσεις θαρβάρων ἀνθρώπων; Ὅτι τὰ χρησιμοποιοῦν αἱ πόρνοι καὶ οἱ ἀνήθικοι καὶ οἱ τυμβωρύχοι καὶ οἱ λησταί; Κατανόησε τὸν δικαῖον πλοῦτον καὶ ἀφῆσε τέλος πάντων τὴν μεγάλην σου ἀλαζονείαν ποῦ εἶναι ἄδεια ἀπὸ περιεχόμενον. Σκέψου πόσον εὐτελής εἶναι ἡ φύσις σου; Δὲν εἶσαι παρὰ χῶμα καὶ στάκτη, τέφρα καὶ σκόνη, κα-

4. Πρὸλ. Δ' βασιλ. 2, 8.

πνός και σκιά, χόρτον και άνθος του χόρτου. Με τιαούτην φυσικήν σύστασιν, γιατί μεγαλοπύνεσαι, εἰπέ μου; Καί τί πλέον καταγέλαστον ἀπό τούτου; Ἄρχεις πολλῶν ἀνθρώπων; Καί ποῖον τὸ ὄφελος, ὅταν ἄρχῃς μὲν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἶσαι αἰχμάλωτος καὶ δοῦλος τῶν παθῶν; Ἦσαν καὶ ἐκεῖνον τοῦ εἰς τὸ σπῆτι του θά κτυπηθῆ καὶ θά τραυματισθῆ ἀπὸ τοῦς ὑπηρέτας, ἅ καὶ ἐξω εἰς τὴν ἀγαρὴν περιστερῶ τὸν σπουδαῖον ἐπειδὴ ἐξουσιάζει τοῦς ἄλλους. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον σὲ πλῆγτει ἡ κενοδοξία, σὲ τραυματίζει ἡ ἀσέλγεια καὶ γίνεσαι δοῦλος ὄλων τῶν παθῶν καὶ μεγαλοπύνεσαι ὅτι ἀρχεῖς ἐπὶ τῶν ὁμοφύλων σου. Μακάρι νὰ τοῦς κυβερνοῦσαι καὶ νὰ ἦσουν ἰσότημὸς τῶν.

Δὲν τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ κατηγορήσω ὄσους πλουτίζουσι, ἀλλ' ὄσους χρησιμοποιοῦσι κακῶς τὸν πλοῦτον. Ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι κακόν, ἐάν τὸν χρησιμοποίησωμεν ὄπως πρέπει, ἀλλὰ ἡ παραφροσύνη καὶ ἀλαζονεία. Ἄν ὁ πλοῦτος εἶναι κακόν, δὲν θὰ εὐχόμεθα ὄλοι νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τοῦς κόλπους τοῦ Ἄβραάμ, Ἐ ποῦ ἀπέθανε ἔχων τριακοσίους δεκαοκτῶ ὑπηρέτας εἰς τὸ σπῆτι του. Ὁ πλοῦτος λοιπὸν δὲν εἶναι κακόν, ἀλλὰ ἡ παράνομος χρῆσις του. Καὶ ὄπως προηγουμένως, ὅταν ὁμιλοῦσα διὰ τὴν μέθην, δὲν ἐκατηγοροῦσα τὸ κρασί (διότι ἀσφαλῶς κάθε τί ποῦ ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, εἶναι καλόν καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἀκάθαρτον καὶ ἄξιον νὰ πεταχθῆ μακράν, ἀρκεῖ νὰ λαμβάνεται μὲ εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεὸν ποῦ μᾶς τὸ ἔδωκεν), ἔτσι καὶ τῶρα δὲν κατηγορῶ τοῦς πλουτίζοντας, ὄστε τὰ χρήματα, ἀλλὰ τὴν κακὴν χρῆσιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν διάθεσιν τῶν εἰς ἀσπίας. Ἐπειτα δι' αὐτὸ τὰ λέγουσι χρήματα διὰ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμεν δηλαδὴ ἡμεῖς καὶ ὄχι ἐκεῖνα ἡμᾶς. Διὰ τούτῳ λέγονται χρήματα, διὰ νὰ τὰ ἀποκτήσωμεν δηλαδὴ ἡμεῖς καὶ ὄχι ἐκεῖνα ἡμᾶς. Ἐ Διὰ τὴν κάμνει κύριόν σου τὸν δοῦλον; Διὰ τὴν ἀντέστρεψες τὴν τάξιν;

Θὰ ἤθελα νὰ μάθω τί κάνουν τῶρα αὐτοὶ ποῦ ἐγκατέλειψαν τὴν σύναξιν μας καὶ ποῦ εὐρίσκονται. Ἡ παῖζουσι ζῆρια ἢ ὄλοι ἀσχολοῦνται μὲ ὑποθέσεις τοῦ δίους γεμάτος ταραχῆν. Ὅμως, ἀνθρώπε, ἂν ἐλθῃς ἐδῶ, θὰ εὐρεθῆς εἰς τὴν γαλήνην καὶ εἰς λιμένα. Δὲν θὰ εἰσελθῇ, κανένας οἰκονόμος σου νὰ σὲ ταραξῆ, ὄστε ἐπίτροπος νὰ θορυβῆσῃ, ὄστε ὑπρέτης διὰ νὰ σὲ ἐνοχλήσῃ δι' ὑποθέσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὄστε θὰ σὲ ἐκπευροῖσῃ κάποιος ἄλλος. Εὐρισκό-

μενος εἰς τὴν ἡσυχίαν, θὰ ἀπελάμβανες βίαν ἀκράσιν. Ἐ Πουθενὰ κύματα ἐδῶ, πουθενὰ ταραχῆ, ἀλλὰ εὐλογία καὶ προσευχαὶ καὶ πνευματικὴ συναναστροφή καὶ μεταρσίωσις εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀπὸ ἐδῶ παίρνεις τὸν ἀραθῶνα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ἀποχωρεῖς. Διὰ ποῖον λόγον ἀφίεις τὴν πλουσίαν αὐτὴν τράπεζαν καὶ μεταφέρεσαι εἰς ἄλλην πλέον φορτικὴν καὶ ἐγκαταλείποντας τὸν λιμένα, ἀναλλάσσεις τὴν γαλήνην σου μὲ τὴν ταραχῆν; Τὸ νὰ μὴ συχνάζουσι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ πτωχοὶ ἀπὸ τοῦς τότε παρόντας, εἶναι φοβερόν δεδαίως, ἀλλ' ὄχι τόσον ὄστε νὰ μὴ συχνάζουσι οἱ πλούσιοι. Ποῖος ὁ λόγος; Οἱ πτωχοὶ ἔχουν τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀσχολίαν τῶν, τὴν φροντίδα τῆς καθημερινῆς διαπόλης, κερδίζοντας τὴν ζωὴν τῶν μὲ τὰ χέρια τῶν. Ἐ Φροντίζουσι τὴν ἀνατροφήν τῶν παιδιῶν τῶν, κατευθύνουσι τὴν σύζυγόν τῶν καὶ ἂν δὲν κοπιᾶσουσι θὰ χάσουσι τὰ ἀπαραίτητα διὰ νὰ ζήσουσι. Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ ν' ἀπολογηθῶ διὰ λογαριασμόν τῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ τονίσω πόσον εἶναι ἄξιον μεγαλύτερας κατηγορίας οἱ διαβέποντες τὸν πλοῦτον. Ὅσον περισσώτερον καιρὸν ἔχουν τόσον καὶ πῶ ἀξιοκατάκριτοι εἶναι, διότι δὲν ἐμποδίζονται ἀπὸ τίποτε.

Δὲν βλέπετε τοῦς Ἰουδαίους, τοῦς θεομάχους, τοῦς ἀντιπάλους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦς σκληροτραχήλους; Ὅσοι δὲν συχνάζουσι εἰς τὰς συνάξεις τῶν, εἶναι χειρότεροι ἀπὸ ὄλους. Ἄν εἰποῦν εἰς ἐκείνους οἱ ἱερεῖς νὰ ἔχουν ἑπταήμερον ἀργίαν καὶ δεκαήμερον καὶ εἰκοσαήμερον καὶ τριάντα ἡμερῶν, δὲν θὰ φέρουν ἀντίρρησην. Ἐ Τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀργίαν αὐτὴν; Κλείνουσι τὰς θύρας τῶν, καὶ δὲν ἀνάθουσι ὄστε φωτιάν, ὄστε φέρουσι νερό, ὄστε ὄ,τιδήποτε ἄλλο ποῦ εἶναι ἀναγκαῖον. Ἡ ἀργία εἶναι ὄσαν νὰ τοῦς ἀλισσοδέη καὶ δὲν ἀντιλέγουσι καθόλου. Ἐγὼ δὲν λέγω τίποτε τέτοιον, δηλαδὴ, τήρησε ἑπταήμερον ἢ δεκαήμερον ἀργίαν, ἀλλὰ ἀπλῶς δάνεισέ μου δύο ὄρας τῆς ἡμέρας καὶ κράτησε τὰς ὑπολοίπους διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ἀλλὰ ὄυτε καὶ αὐτὸν τὸν ἀριθμὸν νὰ μοῦ δώσης. Καλύτερα νὰ μὴ δανείσης εἰς ἐμὲ τὰς δύο ὄρας, ἀλλὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, προκειμένου νὰ δεχθῆς τὴν εὐεργεσίαν τῆς προσευχῆς τῶν πατέρων, διὰ νὰ φύγῃς γεμάτος εὐλογίας, Ἐ διὰ νὰ φύγῃς ἀσφαλῆς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, διὰ νὰ λάθῃς τὰ πνευματικὰ δῶλα καὶ νὰ γίνῃς ἀκαταγώνιστος καὶ ἀτρωτος ἀπὸ τὸν διάβολον.

Τί γλυκύτερον, εἰπέ μου, ἀπὸ τὸ νὰ συχνάζῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Ἐάν ἦταν ἀνάγκη νὰ περνᾶς τὴν ἡμέραν

σου εδώ, τί πὸ σερμόν; Ποίος τόπος εἶναι ἀσφαλέστερος ἀπὸ ἐδῶ, ὅπου ὑπάρχουν τόσο ἀδελφοί, ὅπου ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπου ὁ Ἰησοῦς εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ, ὅπως καὶ ὁ Πατήρ του; Ποίαν ἄλλην συγκέντρωσιν θὰ εὐρῆς σάν τὴν παροῦσαν; Ποίον ἄλλο βουλευτήριον, ποίαν σύναξιν; Ἐνῶ εἶναι τόσα τὰ ἀγαθὰ εἰς τὸ τραπέζι, εἰς τὴν ἀκοήν, εἰς τὰς εὐλογίας, εἰς τὰς προσευχάς, εἰς τὰς συναγωγαστροφάς, σὺ ἔχεις τὸν νοῦν σου ἐστραμμένον εἰς ἄλλας ἀσχολίας. Καὶ ποίαν ἔχεις συγκώρησιν; Αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα διὰ τὰ ἀκούσετε αἰεὶ, διότι αἰεὶ ἀκριβῶς δὲν ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ τέτοια φάρμακα. Διότι μὲ τὰ ἔργα σας ἐπεδείξατε τὴν υγείαν τῆς ψυχῆς σας, καὶ τὴν ὑπακοήν καὶ μὲ τὴν προθυμίαν σας ἐκόματε φανερόν τὸν πόθον σας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Τὰ εἶπα ὁμῶς εἰς σὰς διὰ τὰ ἀκούσουν οἱ ἀπάντες μὲσω ὑμῶν. Μὴ εἰπῆτε ὅτι κατηγόρησα τοὺς μὴ προσερχομένους ἀπλῶς, ἀλλὰ τὰ διηγηθῆτε ὅλον τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου μου. Νὰ τοὺς θυμῆσθε τοὺς Ἰουδαίους, νὰ τοὺς θυμῆσθε τὰς πράξεις τοῦ βίου, νὰ τοὺς εἰπῆτε πόσον καλύτερα εἶναι ἡ συγκέντρωσις ἐδῶ, νὰ τοὺς εἰπῆτε πόσῃ σπουδῇ δείχνουν διὰ τὴν κοσμικὴν Τύρην, νὰ τοὺς εἰπῆτε πόσῃ ἀνταμοιβῇ θὰ πάρουν ὅσοι συγκεντρώνονται ἐδῶ. Εἰ ἂν τοὺς ἀναφέρετε ἀπλῶς ὅτι τοὺς ἔφεξα, τότε θὰ τοὺς κάνετε νὰ ὀργισθοῦν, θὰ τοὺς δημιουργήσετε τραῦμα, ἀλλὰ δὲν θὰ τοὺς δώσετε τὸ φάρμακον. Ἄν ὁμῶς τοὺς διδάξετε ὅτι δὲν τοὺς ἐκατηγόρησα σάν ἐχθρὸς, ἀλλὰ σάν φίλος ποὺ πονεῖ καὶ τοὺς πείσσετε ὅτι «εἶναι προτιμότερα τὰ πληγήματα τῶν φίλων παρὰ τὰ ἐκούσια φιλήματα τῶν ἐχθρῶν»,⁶ θὰ δεχθοῦν μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν τὴν ἐπιτίμησιν. Διότι δὲν θὰ προσέξουν τὰς φράσεις, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ὁμιλητοῦ. Ἔτσι θὰ θεραπεύσετε τοὺς ἀδελφούς σας. Ἐγὼ εἶμαι ὑπεύθυνος διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλων σας ἐδῶ καὶ ἐσεῖς εἶσθε ὑπεύθυνοι διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀπόντων.⁷ Ἄ Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς πλησιάσωμεν οἱ ἴδιοι προσωπικῶς, ἀλλὰ τοὺς πλησιάζομεν διὰ μέσου ὑμῶν καὶ διὰ μέσου τῆς διδασκαλίας σας. Ἄς γίνῃ κάποια γέφυρα μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ἐκείνων ἡ ἰδική σας ἀγάπη. Κάνετε ὥστε τὰ λόγια μου νὰ φθάσουν εἰς τὰ αὐτιά των μὲ τὴν ἰδικὴν σας γλῶσσαν.

Τὰ ὅσα ἐλέγθησαν ἐξ αἰτίας τῶν ἀπόντων εἶναι ἀρκετὰ καὶ δὲν χρειάζεται νὰ προστεθῇ τίποτε περισσότερον. Βέβαια, πιθανόν νὰ ἦταν ἀνάγκη νὰ λεχθοῦν περισσότερα,

6. Παροιμ. 27, 6.

ἀλλὰ διὰ τὰ μὴ καταδαπανῶμεν τὸν καιρὸν ὅλον εἰς αὐτὰ καὶ εἰς ἐπιτίμια καὶ ἐσεῖς νὰ μὴ ἔχετε οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν συνάντησίν μας, ἅς ἐπιχειρήσωμεν νὰ παραθέσωμεν καὶ σὲ σὰς κάποιον παράδοξον καὶ νέον φαγητόν. Β Παράδοξον καὶ νέον λέγων ἐννοῶ ὄχι ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, ἀλλὰ παράδοξον διὰ τὴν ἀκοήν σας.

Συμμιλήσαμεν μαζί σας κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας μὲ θέμα ἀπὸ τὰ ρητὰ τῶν ἀποστόλων καὶ ἀπὸ τὰ ρητὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅταν ὁμιλήσαμεν περὶ Ἰουδα. Συμμιλήσαμεν ἐπίσης μὲ θέμα ἀπὸ τὰ διβλία τῶν Προφητῶν. Σήμερον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὁμιλήσωμεν μὲ θέμα ἀπὸ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Διὰ τοῦτο ἐξαρχαίως τὴν πνευματικὴν αὐτὴν τροφήν παράδοξον, ἀλλὰ καὶ γνωστὴν. Ὅχι ἀγνωστον μὲν διότι ἀνήκει εἰς τὸν θησαυρὸν τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ παράδοξον διότι πιθανῶς ἡ ἀκοή σας εἶναι ἀσυνήθιστος εἰς τοιοῦτον ἀκρόαμα. Ἐ εἰς πολλοὺς τὸ διβλίον αὐτὸ δὲν εἶναι οὔτε καν γνωστόν, ἐνῶ ἄλλοι τοῦ τὸ θεωροῦν εὐκόλον, τὸ ὑποτιμοῦν. Καὶ γίνεται ἀφορμὴ τεμπелиᾶς εἰς τοὺς μὲν ἢ γνώσις καὶ εἰς τοὺς δὲ ἢ ἀγνοία.

Λοιπὸν, διὰ τὰ μάθουν καὶ οἱ ἀγνοοῦντες καὶ ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι γνωρίζουν καλῶς, ὅτι ἔχει πολὺ βάθος νοημάτων, εἶναι ἀνάγκη νὰ διορθώσωμεν σήμερον καὶ τῶν δύο μερῶν τὴν ἀδιαφορίαν. Καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου ἀνάγκη νὰ μάθωμεν ποῖος ἔγραψε τὸ διβλίον. Αὐτὴ εἶναι ἡ καλύτερα μέθοδος ἐρεύνης, πρῶτον νὰ ἐξετασθῇ ὁ συγγραφεὺς, ἂν εἶναι ἀνθρώπος ἢ Θεός. Καὶ ἂν μὲν εἶναι ἀνθρώπος ἅς τὸ ἀμφισβητήσωμεν: «Μὴ ὀνομάσετε, λέγει ἡ Γραγὴ, ἀνθρώπον ἐπὶ τῆς γῆς διδάσκαλον!» Ἄν εἶναι ὁ Θεός, ἅς τὸ ἀποδεχθῶμεν. Τὸ ἰδικόν μας τὸ σχολεῖον εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι ἡ ἀρχὴ τοῦ θεάτρου τούτου εἶναι τὸ νὰ μὴ μαυθάνωμεν τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ μὲσω τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν ποῖος ὁ συγγραφεὺς, πότε τὸ ἔγραψε, διὰ πόσους τὸ ἔγραψε καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔχει θεοπισθῆ νὰ διαβάζεται τὸ διβλίον κατὰ τὴν ἐαυτῆν αὐτὴν, διότι βεβαίως δὲν τὸ ἀκούετε νὰ διαβάζεται καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἂν καὶ θὰ ἦταν καὶ τοῦτο χρήσιμον.

Μετὰ ταῦτα πρέπει ν' ἀναζητηθῇ διὰ ποῖον λόγον ἔχει αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Τὰς ἐπιγραφὰς δὲν πρέπει ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ τὰς προσπερ-

7. Ματθ. 27, 8.

νώμεν, οὔτε νὰ ἀρχίζωμεν ἀμέσως τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κειμένου ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ὀνομασίαν τοῦ βιβλίου. Ἐ Διότι ὅπως τὸ κεφάλι μας κάμνει νὰ γνωρίζεται καλύτερον τὸ ὅπολοιπον σῶμα μας καὶ ὅπως τὸ πρόσωπόν μας, ποῦ εὐρίσκεται ἐπάνω, φανερῶνει τὴν προσωπικότητά μας, ἔτσι καὶ ἡ ἐπιγραφή, ποῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν προμετωπίδα, μᾶς κάμνει καταφανέστερον τὸ περιεχόμενον τῆς συγγραφῆς. Δὲν βλέπετε τὸ ἴδιον πᾶγμα καὶ εἰς τοὺς ἀνδριάντας τῶν βασιλέων; ³⁵ Ἄ Ἐπάνω εὐρίσκεται ἡ εἰκὼν τοῦ παριστάμενου τὸν βασιλέα, κάτω δὲ εἰς τὸ περιώρον ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή μὲ τὰ κατορθώματα τοῦ βασιλέως, αἱ νίκαι καὶ τὰ τρόπαια. Τὸ ἴδιον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντιληφθῆ κανένας καὶ εἰς τὰς Γραφάς. Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος, δηλαδῆ, εἶναι ζωγραφισμένη ἡ βασιλικὴ εἰκὼν, ἐνῶ χαμηλὰ ἀναγράφονται ἡ νίκη, τὰ τρόπαια καὶ τὰ κατορθώματα. Τὸ ἴδιον κάμνομεν, ὅταν παίρνωμεν ἐπιστολήν. Δὲν τὴν ἀνοίγομεν ἀμέσως, ἀλλὰ πρῶτα διαβάζομεν τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν καὶ ἀπὸ αὐτῆν μαθαίνομεν καὶ τὸν ἀποστολέα καὶ τὸν παραλήπτην. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ εἶναι ἄτοπον, ἐνῶ εἰς τὰ τοῦ θεοῦ τόσην ἐπιδεικνύομεν σπουδὴν καὶ δὲν ταρσασόμεθα καὶ δὲν θορυβοῦμεθα, ἀλλὰ τὰ παντὰ διεξερχόμεθα μὲ τάξιν, ἐδῶ νὰ εἰμεθα ἀνυπόμονοι καὶ νὰ ὑπερπηδῶμεν τὴν ἀρχήν;

Θέλετε νὰ μάθετε ποῖα ἡ δύναμις τῆς ἐπιγραφῆς; Ποῖος θησαυρὸς εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Γραφῶν; **Β** Ἀκούσατέ το, διὰ νὰ μὴ καταφρονῆτε τὴν ἐπιγραφὴν τῶν θείων βιβλίων. Διὰ τὴν εἰσοδὸν τότε τοῦ Παύλου εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπάρχει πλήρης ἐξιστόρησις τοῦ γεγονότος εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο. Εἰς τὴν πόλιν εἶρεν οὐκ θεῖον βιβλίον, ἀλλὰ θωμὸν εἰδωλολατρικόν, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ.» Δὲν προσπέρασε, ἀλλὰ μὲ ἀφορμὴν τὴν ἐπιγραφὴν, κατήγγησε τὸν θωμὸν. Ὁ Παῦλος ὁ ἱερός, ὁ ἐμποτισμένος μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν προσπέρασε τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ θωμοῦ καὶ οὐ προσπερνῆς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ἁγίων Γραφῶν; Ἐκεῖνος δὲν περιεφρόνησε τὰ γραφόμενα τῶν Ἀθηναίων εἰδωλολατρῶν καὶ οὐ θεωρεῖς ὡς μὴ ἀναγκαῖα, **Γ** ὅσα ἐγραφε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; Ποῖαν συγχώρησιν ἔχεις;

Ἄλλ' ὅς ἴδωμεν ποῖον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἐπιγραφῆν. Ὅταν λοιπὸν, ἰδῆς ἐπιγραφὴν χαραγμένην εἰς ἕνα θωμὸν, νὰ προσφέρῃ τὴν ἰσχύον, θὰ καταλάβῃς ὅτι

πολύ περισσότερον ἡμποροῦν νὰ τὸ κάμουν αὐτὸ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν. Εἰσῆλθε, λοιπὸν, εἰς τὴν πόλιν ὁ Παῦλος καὶ εὐρέθη θωμὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ». Τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ; Ὅλοι ἦσαν εἰδωλολάτραι καὶ ἐπομένως ἀσεβεῖς. Τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ, λοιπὸν; Νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ μὲ θέσιν τὰ θέματα τῶν Εὐαγγελίων; Ἢ τὸν περιέπαιζαν. Νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ μὲ θέμα τὰ προφητικά καὶ τὰ κείμενα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου; Δὲν θὰ ἐπίστευαν. **Δ** Τί ἔκαμε λοιπὸν; Ἐρεξεν εἰς τὸν θωμὸν καὶ μετεχειρίσθη τὰ ὄπλα τῶν ἀντιπάλων του. Καὶ ἔκαμε ἀκριβῶς αὐτὸ ποῦ λέγει: «Ἐγὼν διὰ τὸν καθένα τὸ κάθε τί: Ἰουδαῖος διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀνομος διὰ τοὺς ἀνόμους.» Ἐίδε τὸν θωμὸν, εἶδε τὸ ἐπίγραμμα, ἠγέρθη χάρις εἰς τὸ Πνεῦμα. Αὐτὴ ἄλλωστε εἶναι ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος; κάμνει νὰ κερδίζουσαν παντοῦ ὅσοι τὴν ἀποδέχονται, αὐτὰ εἶναι τὰ πνευματικά μας ὄπλα. «Ἀλχημαλιτίζομεν ὡς λέγει καὶ ἡ Γραφή, κάθε νόημα εἰς ὕπακοήν τοῦ Χριστοῦ.» ³⁶ Ἐίδε, λοιπὸν, τὸν θωμὸν καὶ δὲν ἐδειλίσεν, ἀλλὰ οικειοποιήθη τὸν θωμὸν καὶ ἀφίνοντας μᾶλλον τὸ νεκρὸν γράμμα, ἐκράτησε τὸ νόημα. Ὅπως κατὰ τὸν πόλεμον ἕνας στρατηγός, ὅταν δλέπη ἕνα στρατιώτην γενναῖον **Ε** εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀντιπάλων, τὸν πίνει ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ τὸν σύρει πρὸς τὴν ἰδικὴν του παράταξιν, καὶ τὸν προετοιμάζει νὰ πολεμῇ μὲ τὸ μέρος του, ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος. Σὰν νὰ εὐρέθη τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ θωμοῦ εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἀντιπάλων του, τὴν ἤλκυσε πρὸς τὴν ἰδικὴν του διὰ νὰ πολεμήσῃ ἡ ἐπιγραφή μαζί μὲ τὸν Παῦλον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων καὶ οὐκ μαζί μὲ τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίον τοῦ Παύλου. Διότι ἡ ἐπιγραφή ἦτο ξίφος τῶν Ἀθηναίων, μάχαιρα τῶν ἀντιπάλων, ἀλλὰ μάχαιρα ποῦ ἔκοψε τὴν κεφαλὴν των. ³⁶ Ἄ Δὲν θὰ ἦταν τόσον παράξενον, ἐὰν ἐχρησιμοποιοῦσε τὰ ἰδικὰ του ὄπλα καὶ τοὺς συναλάμβανε, διότι αὐτὸ εἶναι φυσικὸν νὰ γίνεται. Ἀλλὰ τὸ νέον καὶ τὸ παράδοξον εἶναι, ὅταν τὰ ὄπλα τῶν ἀντιπάλων χρησιμοποιοῦνται ὡς τεχνάσματα ἐναντίον των, ὅταν τὸ ξίφος δηλαδῆ ποῦ κραδαίνουσαν ἐναντίον μας, αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς καταφέρει τὸ καιρῖον κτύπημα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος. Ἐτσι ἔκαμε κάποτε καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἐξῆλθε χωρὶς τὰ ὄπλα του διὰ νὰ φανῇ καθαρά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Τίποτε τὸ ἀνθρώπι-

κόν, οὔτε ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκομίσῃς κάτι. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁποῖος ξέρει νὰ κερδίῃ, κερδίζει εἰς κάθε περίπτωσιν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν γκωρίζῃ, καὶ θησαυρὸν νὰ εὕρῃ, φεύγει μὲ ἄδεια χέρια. Θέλετε νὰ σὰς εἰπῶ καὶ ἄλλο παρόμοιον ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον κάποιος ἄλλος εἶπε, ὑπὸ ἄλλο πνεῦμα καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οικειοποιήθη τὴν δύναμιν τοῦ ρητοῦ; Λοιπὸν, προσέξατε πολὺ διὰ τὰ μάθετε, Ὡς καὶ ἐκεῖνος ἠχμαλώτισε τὸ νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.¹⁶ Καὶ ὅταν μάθετε ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ οικειοποιούμεθα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἄλλων, θὰ ἐνοήσατε πῶσον μᾶλλον δυνάμεθα νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν τὰ ἴδικά μας καὶ νὰ κερδίσωμεν. Ὁ Καϊάφας ἦταν ἀρχιερεὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Καὶ τοῦτο εἶναι γέννημα τῆς ἰουδαϊκῆς ἀμαρτωλότητος, τὸ νὰ ἐντροπιάζουσι δηλαδὴ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, ἀνακηρύσσοντες ἀρχιερεῖς ἐξηγοασμένους. Προηγουμένως δὲν ἦσαν ἔτσι τὰ πράγματα, ἀλλὰ μόνον μὲ τὸν θάνατον ἀπεβάλλετο ἡ ἱερωσύνη τοῦ ἀρχιερέως, ἐνῶ τότε καὶ ζῶντες ἔχοντο τὸ ἀξίωμά των. Λοιπὸν, ὁ Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐξώπλιζε τοὺς Ἰουδαίους κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔλεγεν ὅτι Ἐ πρέπει αὐτὸς νὰ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ ἔχη καμίαν κατηγορίαν ἐναντίον του, παρὰ μόνον ἔδασανίζετο ἀπὸ φθόνου. Τέτοιος εἶναι ὁ φθόνος καὶ τέτοιας ἀνταμοιβῆς ἀποδίδει εἰς τὰς εὐεργεσίας. Ἀναλύων λοιπὸν καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ διωγμοῦ τοῦ Χριστοῦ ἔλεγεν: Εἶναι συμφέρον ν' ἀποθάνῃ ἓνας ἄνθρωπος, παρὰ νὰ χαθῇ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος. Καίταξε λοιπὸν πῶς ἡ δύναμις αὐτοῦ τοῦ ρητοῦ ἦλθε μὲ τὸ μέρος μας. Μάθε ὅτι τὸ μὲν ρητὸν εἶναι τοῦ ἱερέως, ἐνῶ τὸ νόημα ἠμπόρεσε νὰ γίνῃ πνευματικόν. «Συμφέροι ἓνας ἄνθρωπος ν' ἀποθάνῃ ποικειμένου νὰ μὴ χαθῇ ὁλόκληρον ἔθνος».¹⁷ Ἐν αὐτῷ δὲν ἔλεγε, ἀπὸ ἰδικὴν του πρωτοβουλίαν, ἀλλὰ τὸ ἔποφθευεν ὡς ἀρχιερεὺς ἐκείνου τοῦ ἔτους, ὅτι δηλαδὴ ὁ Χριστὸς πρέπει ν' ἀποθάνῃ. Ὁχι μόνον ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἔλεγεν ὅτι «Συμφέροι ν' ἀποθάνῃ ἓνας ἄνθρωπος διὰ νὰ μὴ χαθῇ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων».¹⁸ Ἐἶδες τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ πῶς ἀναγκάζει τὴν γλῶσσαν τῶν ἑχθρῶν νὰ ὁμιλῇ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας;

16. Πράξ. Η' Κορινθ. 10, 5.
17. Ἰωάν. 11, 50.
18. Αὐτόθι 11, 51.

Ἐπὶ τοῦ θέματος νὰ μὴ παραμελοῦμεν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν ἀρκετὰ δεῖα εἰπώθησαν, ἀν τὰ ἐνθυμήθε. ἤθελα νὰ εἰπῶ καὶ ποῖος ἔγραψε τὸ βιβλίον καὶ πότε τὸ ἔγραψε καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν. Ἐ ἄλλὰ αὐτὰ τὰ γκωρίζομεν ἤδη καὶ, ἀν θέλῃ ὁ Θεός, θὰ τὰ εἰπώμεν εἰς τὴν ἐπομένην ὁμιλίαν μας. Θέλω, λοιπὸν, νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς τοὺς νεοφωτιστοὺς. Νεοφωτιστοὺς δὲ ὀνομάζω, ὄχι ὅσους ἐφωτίσθησαν πρὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν, οὔτε τοὺς πρὸ δέκα ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸ ἔτους ἢ καὶ πρὸ περισσοτέρου χρόνου, διότι καὶ αὐτοὺς ἔτσι πρέπει νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν: Ἄν ἐπιδεικνύομεν πολλὴν σπουδὴν διὰ τὴν ψυχὴν μας, τότε ἐπιτρέπεται καὶ μετὰ δέκα ἔτη νὰ εἰμεθα νεοφωτιστοί, ἐὰν διασώσωμεν ὅλην τὴν νεότητά, τοῦ μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν στιγμὴν τοῦ βαπτίσματος. Διότι δὲν εἶναι ὁ χρόνος ποὺ κάμνει τὸν νεοφωτιστὸν, Ἐ ἀλλὰ ὁ καθαρὸς βίος. Εἶναι δυνατὸν νὰ χαθῇ καὶ μετὰ δύο ἡμέρας τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζεται κανεὶς νεοφωτιστὸς ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ δὲν εἶναι προσκετικὸς.

Καὶ θὰ σὰς ἀναφέρω σὴν παράδειγμα τὸ πῶς ἓνας νεοφωτιστὸς ἔχασε ἄμεσως μετὰ δύο ἡμέρας τὴν χάριν τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ τὴν τιμὴν. Λέγω δὲ τὸ παράδειγμα διὰ νὰ ἰδῆτε τὴν πτώσιν του καὶ νὰ ἀσφαλίσετε τὴν ἰδικὴν σας σωτηρίαν. Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ ὅσους μένουσι σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν σήμερα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσους ἔχουσι ἀμαρτήσας εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιδικώκομεν τὴν διόρθωσιν καὶ τὴν θεραπείαν σας. Ὁ Σίμων ὁ μάγος, λέγουσι, ὅτι μετενόησε καὶ, ἀφοῦ ἐβαπτίσθη, ἔμεινε κοντὰ εἰς τὸν Φίλιππον διὰ νὰ ἰδῇ τὰ θαύματα. Ὡς ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κακίαν του καὶ ἤθελε νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν σωτηρίαν του διὰ χρημάτων. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Πέτρος εἰς τὸν νεοφωτιστὸν; Σὲ δέλωπα νὰ εἶσαι γεμιστὸς πικρὰν χολὴν καὶ ἡ κακία καὶ ἡ ἀσφάλειά σου καὶ σὲ κατέστησεν ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, δι' αὐτὸ παρακάλεσε τὸν Θεόν, μήπως καὶ σοῦ συγχωρηθῇ ἡ κακία σου αὐτή.¹⁹ Δὲν εἰσῆλθεν ἄκομα εἰς τὸν στίβον τῶν ἀγώνων καὶ ἐβυθίσθη αἰέτως εἰς ἀσυγγώρητον ἀμάσθημα. Ὅπως εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ ἐκπέσῃς μετὰ δύο ἡμέρας καὶ νὰ χάσῃς τὴν ἰδιότητα τοῦ νεοφωτιστοῦ καὶ τὴν χάριν. Ἐτσι καὶ μετὰ δέκα, καὶ μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ἕως τὴν τελευταίαν ἡμέραν εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρήσῃς τὸ λαμπρὸν τοῦτο ὄνομα καὶ

19. Πράξ. Πράξ. 8, 23 καὶ 29.

τὴν ἰδιότητα.

Ε Καὶ μάρτυρας αὐτοῦ εἶναι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος διέλαμψε περισσότερο εἰς τὸ γῆρας του. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ νεότης δὲν ἦταν φυσιολογικὴ, ἀλλὰ τὴν ρυθμίζομεν ἡμεῖς οὕτως ἢ ἄλλως μετὰ τὴν ἰδικήν μας διάθεσιν καὶ τὸ νὰ γηράσκωμεν καὶ τὸ νὰ μείνωμεν νέοι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ τὸ σῶμα, τὰ μελετᾷ κανένας ὄλα, ὄλα τὰ ἐξετάζει καὶ χωρὶς νὰ κουράζη ἐνίστη τὸ σῶμα, χωρὶς νὰ τὸ υποβάλλῃ εἰς κόπους καὶ εἰς συνεχῆ ἐργασίαν, κάποιος ὀπωσθήκοτε, σύμφωνα μετὰ τὸν φυσικὸν νόμον, δὴ τὸ καταλάβῃ τὸ γῆρας.³⁹ Α Ἐπὶ τῆς ψυχῆς ὁμοῦ δὲν ἔχουν ἔτσι τὰ πράγματα. Ἄν δὲν τὴν ταλαιπωρήσῃ μετὰ κόπους διωτικῶν καὶ κοσμικῶν φροντίδων, διατηρεῖ διὰ παντός τὴν ἀγῆραστον νεότητά της. Δὲν βλέπετε αὐτοὺς τοὺς ἀστέρας εἰς τὸν οὐρανόν; Ἐξ ἑκατομμυρίων φέγγων καὶ κανένας δὲν ἔγινε σκοτεινότερος. Ἐδῶ λειτουργεῖ ἡ φύσις καὶ ἔτσι τὸ φῶς ἔμεινεν ἀμείωτον. Ὅπου ὑπάρχει ὁμοῦ ἐκλογὴ θὰ μείνῃ ἀρὰ γε περισσότερο ἀπὸ ὅσον ἐλαμψεν ἀρχικῶς; Ἄν θέλωμεν, μᾶλλον θὰ μείνῃ ὄχι μόνον τόσον, ἀλλὰ θὰ γίνῃ καὶ λαμπρότερον, ὥστε νὰ συναγωνίζετο καὶ αὐτὰς τὰς ἡλικίας ἀκτίνας. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς καὶ μετὰ πάροδον χρόνου εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κάποιος νεοφώτιστος; Β Ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς φωτισμένους πρὸ πολλοῦ χρόνου: Ἄλλὰ σεῖς μεταξὺ αὐτῶν φαίνεσθε ὅσον φωτεινὰ ἀστέρας μέσα εἰς κόσμον σκοτεινόν, καὶ κρατεῖτε στερεὰ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ μεταδίδει τὴν ζωὴν, διὰ νὰ εἰσθε καύχημά μου.⁴⁰ Ἀπεδάλατε τὸ παλαιόν καὶ σχισμένον ἐνδυμᾶ σας καὶ ἀλειφθήκατε μετὰ πνευματικῶν μύρων καὶ ἐγίνατε ὄλα ἐλεύθεροι. Οὐδεὶς λοιπὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προηγουμένην δουλείαν. Τὰ θέματα αὐτὰ ἀπαιτοῦν πόλεμον καὶ ἀγῶνα. Κανένας δούλος δὲν ἀγωνίζεται, κανένας ὑπηρετῆς δὲν στρατεύεται. Καὶ ἂν αἰχμαλωτισθῇ καθ' ἡν στιγμὴν εἶσαι δούλος, ἀποβάλλεσαι μετὰ τιμωρίαν ἀπὸ τοὺς καταλόγους τῶν στρατιωτῶν. Ὅχι μόνον ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἰσχύει τὸ αὐτὸ ἔθιμον. C Μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ἐδῶ, τοὺς παίρνουν καὶ τοὺς πε-

39. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἀνάγεται ἐπὶ τῆ ἔσοσι τῶν ὁμιλοῦσιν τοὺς ὁποῖους ἔκριναν οἱ διδάσκαλοι ἱστορικοὶ καὶ χρονολογοὶ ἀναγόμενοι διὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστὸν, ἤρχιζον τὴν ἱστορίαν τῶν ἀπὸ τῆς κτίσεως κόσμου.

40. Φιλιπ. 2, 15—16.

ριφέρουν εἰς τὸ πρόσπειον καὶ ἐνῶ πλήθος εἶναι οἱ βεαταὶ εἰς τὸ στάδιον, φωνάζει ὁ κήρυξ ἂν κανένας τὸν κατηγορῇ διὰ τίποτε, ὥστε, ἀφοῦ ἀποβάλλῃ ἀπὸ ἐπάνω του τὴν ὑποφίαν τῆς δουλείας, νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Ἄν λοιπὸν ὁ διάβολος δὲν δέχεται δούλους στοὺς ἰδικούς του ἀγῶνας, πῶς τολμᾷ ἐσὺ, ποὺ εἶσαι δούλος τῆς ἁμαρτίας νὰ εἰσέλθῃς εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Χριστοῦ; Ἐκεῖ μὲν λέγει ὁ κήρυξ: «Μήπως ὑπάρχει κάποιος διὰ νὰ κατηγορήσῃ τὸν παρόντα;». Ἐδῶ ὁμοῦ ὁ Χριστὸς δὲν λέγει ἔτσι. Καὶ ἂν ὄλα τὸν κατηγορήσουν πρὸ τοῦ βαπτίσματος, λέγει, ἐγὼ θὰ τὸν δεχθῶ καὶ θὰ τὸν ἀπελευθερώσω ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ ἀφοῦ τὸν ἀπελευθερώσω, θὰ τὸν εἰσαγάγω εἰς τοὺς ἀγῶνας. Εἶδες τὴν φιλανθρωπίαν D τοῦ ἀγωνοθέτου; Δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ τὰς μετὰ ταῦτα εὐθύνων. Ὅταν ἦσσαν δούλος, εἶχες μυρίους κατηγοροῦν, τὴν συνείδησίν σου, τὰ ἁμαρτήματα, ὄλας τοὺς δαίμονας. Οὐδεὶς, λέγει, ὁ Θεὸς ἀπὸ ἐκείνου μετὰ ἐκίνησαν ἐναντίον σου, ὅτε σὲ ἐνόμισα ἀνάξιον τῶν ἀγῶνων μου, ἀλλὰ σὲ ἐδέχθηκα εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὄχι ἐνεκα τῆς ἀξίας σου, ἀλλὰ ἐνεκα τῆς φιλανθρωπίας μου. Μείνε λοιπὸν καὶ ἀγωνίσου, εἴτε χρειασθῇ νὰ τρέχῃς, ἢ νὰ πυγμαχῇς ἢ νὰ λάβῃς μέρος εἰς ἀγῶνας παγκρατίου.⁴¹ Ὅχι τυχαίως, ἀπλῶς ἢ συμπτωματικῶς. Ἄκουσε τί ἔκαμεν ὁ Παῦλος: Εὐθύς ὡς ἐβήκεν ἀπὸ τὴν κολυμθήθραν, ἀπὸ τὴν στιγμὴν τοῦ βαπτίσματός του ἠγωνίζετο. Ἐκήρυττε τὸν ἀληθινὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐδημιούργει σύγγυνοις E ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς εἰς τοὺς Ἰουδαίους.⁴² Ἄν ἐσὺ δὲν ἤμπορῃς νὰ κηρύξῃς καὶ δὲν ἔχῃς διδασκαλικὴν γλῶσσαν, τότε δίδαξε μετὰ τὰ ἔργα σου, μετὰ τὴν διανομήν σου, μετὰ τὴν λαμπρότητα τῶν πράξεών σου. «Ἄς λάμψῃ, λέγει ἡ Γραφή, τὸ φῶς σας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἴδουν τὰ κατὰ σας ἔθνη καὶ δοξάσουν τὸν πατέρα σας τὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς».⁴³ Δὲν ἠμποροῦν νὰ πτοήσῃ τοὺς Ἰουδαίους μετὰ τὸν λόγον; Κάμει τους νὰ πτοηθοῦν μετὰ τὴν πολιτικὴν σου, κάμει καὶ τοὺς Ἰβηλολάττας νὰ πτοηθοῦν μετὰ τὴν ἰδικὴν σου ἄλλανθῃ.⁴⁴ Ὅταν ἰδοῦν τὸν ποσποννομένως ἀσελῆ, τὸν πονηρὸν, τὸν ἀειλῆ, τὸν διεσβασιμένον καὶ ἔχη ἀλλάξει ριζικῶς καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν, ποὺ τοῦ προεκά-

42. Πρόκειται περὶ ἰσχυροῦ ἀγωνίσματος ἐν πάλη καὶ πυγμαχίας.

43. Πρῶτ. Πράξ. 9, 22.

44. Ματθ. 5, 16.

λεσεν ἡ χάρις, νὰ ἔχη ἀλλάξει καὶ κατὰ τὴν διαγωγὴν, δὲν θὰ συγχισθοῦν καὶ δὲν θὰ εἰποῦν ἐκεῖνο ποῦ κάποτε οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον διὰ τὸν τυφλόν: Αὐτός εἶναι, δὲν εἶναι, αὐτός, μήπως πάλιν εἶναι αὐτός;»²⁶ Διότι τὰ λόγια αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους, ποῦ ἔχουν πᾶναι συγχυσιν, μὲ τὸ νὰ ἀμφιδάλλουν δι' αὐτὸ ποῦ γνωρίζουν, νὰ διχάζονται μὲ τὸν ἑαυτὸν των, νὰ μὴ ἔχουν σαφὴ συνείδησιν τῆς ἰδικῆς των πραγματικότητος, νὰ μὴ ἔχουν σαφὴ συνείδησιν οὐτε στὰ ἴδια των τὰ μάτια. Ἀπέβαλεν ἐκεῖνος τὴν σωματικὴν ἀναπηρίαν, ἀπόβαλε καὶ αὐτὴν τὴν πνευματικὴν. Ἡ Ἀνέδραξε ἐκεῖνος εἰς τὸν ἥλιον τοῦτον, ἀνάδραξε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. Γνωρίζεις τὸν Κύριον τοῦ παντός. Πρᾶξε ἀνταξίως τῶν πεποιθήσεών σου διὰ νὰ κερδίσῃς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ, δοξάζεται, τιμάται καὶ ἰσχύει ὁ Πατήρ, μαζί μὲ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²⁶ Πρὸς Ἰωάν. 9, 8-9.

Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων

Ομιλία Δεύτερα

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΚΡΑΣ ΣΥΝΑΘΕΩΣ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ Εἰς τὴν ΠΑΛΑΙΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΔΙΑ Τὴν ΕΠΙΓΡΑΦὴν Τῶν ΠΡΑΞΕΩΝ Τῶν Ἀποστόλων C καὶ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΤΙ Εἶναι ΧΡΗΣΙΜΩΤΕΡΟΣ Ὁ Ἐναρτέος βίος ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ὡς ἐπίσης καὶ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΣΟΝ ΥΠΕΡΧΕΙ Ὁ ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ἀπὸ τὴν ΕΠΙΤΕΛΕΣΙΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ.*

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐπανήλθομεν εἰς τὴν μητέρα μας, τὴν ποθεινὴν καὶ ἀξιαγάπητον εἰς ὅλους ἐκκλησίαν, μητέρα ἰδικὴ μας καὶ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν. Μητέρα οὐκ ἔστιν ἰδικὴ μόνον ἢ μεγαλύτερα κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ διότι ἐθεμελιώθη καὶ ὑπὸ χειρῶν ἀποστόλων. Διὰ τοῦτο ἔστιν καὶ πολλὰς κατεσκάφη διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πάλιν ὠρθώθη διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Ὁ δὲν τὴν ἐθεμελίωσαν μόνον τὰ χεῖρα τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τὴν ἐτείχισεν καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Κυρίου τῶν ἀποστόλων μὲ νέον καὶ παράδοξον τρόπον τεχνίσεως, καὶ δὲν οὐκοδμήσῃ μὲ ἔσλα καὶ λίθους μαζί τὸν περίβολον αὐτῆς, οὐτε τὴν ἔξωσεν μὲ περιφερειακὴν τάφρον, τοποθετοῦσα παλούκια καὶ ὑψώνοντας πύργους διὰ νὰ τὴν ἀσφαλίσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλ' εἶπε δύο φράσεις βασικὰς καὶ μόνον καὶ αὐταὶ ἤρκεσαν διὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀντὶ τεχνίσεως καὶ μόνον καὶ πύργου καὶ τάφρου καὶ ἀσφαλείας καθολικῆς. Ε.

* Ἡ ὁμιλία αὕτη ἐξεφανίσθη εἰς τὴν παλαιὰν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἀποτελεῖ ἐργον τῆς ῥήσεως τοῦ Ἰησοῦ περὶ τῆς Ἐκκλησίας οὗ καὶ πάλαι ἔδωκεν καὶ κατεχόμενον αὐτῆς, Ματθ. 16, 18. Ἐπίσης, ἐπὶ τῆς διακίαι αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀνομόστησαν τοιοῦτον τρόπον καὶ δὲν ἀπεκλήθησαν «θαύματα τῶν Ἀποστόλων» ἢ κατὰ τὴν παράδοξον. Τονίζω, ἀσπαστικῶς, τὴν διαφοράν τῶν ἐναρτέων εἰς, καὶ ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητον κατάρθωμα μὲ τὴν θέαν δοξάσαι, ἐναντὶ τῆς θαυματουργικῆς ἀνεργείας, καὶ εἶναι ἐκδηλωτικὴ τῆς θείας δυνάμεως καὶ οὐκ ἰσχυρῶν ἔργων.
1. Πρὸκειται διὰ τὸν τῆς Ἀντιοχείας, ὁ ἐπίσκοπος ὑπερμάχου «Παλαίου» καὶ ἀποστόλου οὗ εἶχε θεμελιώσῃ ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου. Ἦναι ἐξ ἑλλοῦ γνωστὸν οὗ ἡ Ἀντιόχεια προσέφερε καὶ τὴν ὀνομασίαν «χριστιανῶν». Πρὸς Πράξ. 11, 26.

Και ποία είναι αι φράσεις αὐταὶ ποὺ ἔχουν τόσην δύναμιν; «Ἐπὶ τῆς πέτρας ταύτης θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου καὶ δὲν θὰ τὴν καταβάλουν οὔτε αἱ πύλαι τοῦ Ἄβου». Αὐτὸ εἶναι τὸ τείχος, ὁ περίβολος, ἡ ἀσφάλεια, τὸ λιμάνι, τὸ καταφύγιον. Σὺ δὲ κοίταζε καὶ εἰς τὸ ἕξῃς πόσον ἀρραγὲς εἶναι τὸ τείχος. Δὲν εἶπεν ὅτι αἱ ἐπιβουλαι τῶν ἀνθρώπων μόνον δὲν θὰ τὴν καταβάλουν, ἀλλ' οὐδὲ αὐταὶ αἱ μηχανορραφίαι τοῦ Ἄβου. Αἱ πύλαι τοῦ Ἄβου, λέγει, δὲν θὰ τὴν καταβάλουν. Δὲν εἶπε δὲν θὰ τὴν προσβάλουν, ἀλλὰ ὅτι δὲν θὰ τὴν καταβάλουν. 61 Α Τὴν προσβάλουν, ἀλλὰ δὲν τὴν λυγίζουν. Ἄλλὰ τί ἄρα γε εἶναι αἱ Πύλαι τοῦ Ἄβου; Ἡ φράσις φαίνεται ἀσαφής. Ἄς μάθωμεν τί εἶναι ἡ πύλη τῆς πόλεως καὶ τότε θὰ γνωρίσωμεν τί εἶναι καὶ ἡ Πύλη τοῦ Ἄβου. Πύλη τῆς πόλεως εἶναι ἡ εἰσοδος εἰς τὴν πόλιν. Λοιπὸν καὶ πύλη ἄβου εἶναι ὁ κίνδυνος νὰ δηγηθῶμεν εἰς τὸν Ἄδην. Αὐτὸ ποὺ λέγει, εἶναι λοιπὸν τὸ ἕξῃς: Ἄν κίνδυνος τοιοῦτου εἶδους ἐξουδετερωθῶν καὶ προσβληθῶν κίνδυνος ποὺ μᾶς φέρουν εἰς τὸν Ἄδην, τότε ἡ Ἐκκλησία μένει ἀπερίσπαστος. Ἥμποροῦσε νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ ὥστε νὰ λάβῃ πείραν τῶν συμφορῶν. Διατί ὁμως τὸ ἐπέτρεψε; Διότι εἶναι σπουδαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ κανεὶς Β τὸν πειρασμόν, νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐνακήψῃ χωρὶς ν' ἀφήσῃ τίποτε τὸ δεινὸν ἀπὸ τὸν ἐρχομὸν του. Διὰ τοῦτο ἀφήκε δλους τοὺς πειρασμοὺς νὰ ἐνακήψουν διὰ νὰ γίνῃ περισσότερο ἱκανή. «Ἡ θλιψὶς ἔχει ὡς καρπὸν τὴν ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ τὴν ἰκανότητα». Καὶ διὰ νὰ ἐπιδείξῃ περισσότερο τὴν δυνάμιν του, τὴν σώζει κυριολεκτικῶς ἀπὸ τὰς πύλας τοῦ θανάτου. Δι' αὐτὸ ἔθηκε τὴν τρικυμίαν νὰ ἐκσπάσῃ, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψε τὴν βύθισιν τοῦ σκάφους. Δὲν θαυμάζομεν τὸν κυβερνήτην τοῦ σκάφους ὅταν τοῦτο πλήρῃ μὲ ὄριον ἀνεμῶν, οὔτε ὅταν διασώσῃ τὸ σκάφος τὴν στιγμήν ποὺ ἔχει τὸν ἀνεμῶν εἰς τὴν πρόρμην του. C Ἄλλ' ὅταν ἡ θάλασσα ἀγριεῖ καὶ τὰ κύματα φουσκώνουν, καὶ ἡ τρικυμία ἔσπῃ καὶ ἔξῃ τὴν τέχνην ν' ἀντεπεξέλθῃ πρὸς τὴν φορὰν τῶν ἀνέμων καὶ νὰ γλυτώσῃ τὸ πλοῖον ἀπὸ τὴν τρικυμίαν.

Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστός. Ὡσάν πλοῖον, ἀφ' ἧς φησε τὴν Ἐκκλησίαν νὰ περιπλανᾶται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς οἰκουμένης, δὲν κατήργησε τὴν τρικυμίαν, ἀλλὰ τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Δὲν ἔσταμάτησε τὸ κύμα, ἀλλὰ ἔ-

2. Ματθ. 16, 18.
3. Ρωμ. 5, 3, 4.

σωσε τὸ πλοῖον. Καὶ ἐνῷ ὁλος ὁ λαὸς ἐξανίστατο, ὡσάν τὰ ἀγρια κύματα, καὶ ἀπὸ παντοῦ προσέβαλλον τὴν Ἐκκλησίαν τὰ πονηρὰ πνεύματα, ὡσάν ἀγριοὶ ἀνεμοὶ, καὶ ἐνῷ ἀπὸ παντοῦ ἔσποῦσε ἡ τρικυμία, πολλὴ γαλήνη περιέβαλλε τὴν Ἐκκλησίαν. D Καὶ τὸ πλέον ἀξιολογήμαστον εἶναι, ὅτι οὐ μόνον δὲν κατέκλυσε τὸ πλοῖον ἡ τρικυμία, ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐνίκησε τὴν τρικυμίαν. Οἱ συνεχεῖς διωγμοὶ οὐ μόνον δὲν ἐλύγισαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξουδετερώθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Πῶς, μὲ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ποῦ; Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ρήσεως ποὺ λέγει: «Καὶ αἱ πύλαι τοῦ Ἄβου δὲν θὰ καταβάλουν τὴν Ἐκκλησίαν». Πόσον ἐκσπίασαν οἱ εἰδωλολάτραι διὰ νὰ ἐξουδετερώσουν αὐτὴν τὴν ρῆσιν, ὥστε ν' ἀκυρώσουν τὸ νόημά της καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὴν καταστρέψουν; Διότι ὁ λόγος αὐτὸς ἦτο ἐκ Θεοῦ. Ὁμοιάζει μὲ ἓνα πύργον ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀδαμαντίνους λίθους καὶ συνδέεται καλὰ μὲ σίδηρον E καὶ δὲν καταστρέφεται, οὔτε διαλύεται, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ πολέμοι δάλλουν ἐναντίον του ἀπὸ παντοῦ καὶ τέλος φύγουν χωρὶς νὰ βλάψουν καθόλου τὸν πύργον, οὔτε νὰ τοῦ προσεγγίσουν κανένα κακόν, ἐνῷ μόνον τὴν ἰδικὴν τῶν δυνάμιν φθεῖρουν. Ἔτσι ἀκριβῶς καὶ τὴν ρῆσιν αὐτὴν, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ ἓνα πύργον ὑψηλὸν εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσφαλῶς περιτειχιμένος, πλήττουν ἀπὸ παντοῦ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ τελικῶς ἀπέδειξαν τὴν ἀλγίαν ἀποθνήσκου. Καὶ τί δὲν ἐμηχανεύθησαν κατὰ τῆς ἀληθείας, αὐτῆς; Στρατόπεδα ὀργανώνοντο, δπλα ἐκινῶντο, βασιλεῖς ἐξωπλίζοντο, λαοὶ ἐξεγείροντο, πόλεις ἐπαυεστάτων 62 Α, δικασταὶ ἐφανατίζοντο καὶ ἐπενεοῖτο κάθε εἶδος κολάσεως. Οὐδεὶς τρόπος παρελείπετο: Φωτιά, σίδηρος, δόντια θηρίων, κρημνοὶ, καταποντισμοὶ, θάραβρον, ξύλον, σταυρός, κάμινος καὶ γενικῶς κάθε εἶδους βασανιστηρίων ἐπεστρατεύθη. Τεράστιος ὁ ὄγκος τῶν ἀπειλῶν, τεράστια αἱ ὀποσχέσεις τιμῶν, ὥστε ἀφ' ἑνὸς νὰ φοβηθῇ κανεὶς μὲ τὸν πρῶτον τρόπον καὶ νὰ δελεασθῇ καὶ ἐξαγορασθῇ μὲ τὸν δεῦτερον.

Δὲν παρελείπετο κανένα εἶδος ἀπάτης ἢ δίας. Οἱ πατέρες παρέδωκαν τὰ παιδιά των καὶ τὰ παιδιά ἠγνόησαν τοὺς πατέρας των. Αἱ μητέρες ἐληρομήνησαν τὰς ὄντας τοῦ τοκετοῦ καὶ γενικῶς ἀνετράπησαν οἱ νόμοι τῆς φύσε-

4. Ματθ. 16, 18.

ως, Β 'Αλλ' ὁμως τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐσαλεύθησαν οὔτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ διὰ τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς ἐσταμάτησεν ὁ πόλεμος καὶ δὲν προσεβλήθησαν τὰ τεῖχη τῆς ἐξ αἰτίας τῆς ρήσεως ἐκείνης, δηλαδή, ὅτι αἱ πύλαι τοῦ Ἄβου δὲν θά κατισχύουσιν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας. Μὴ νομίσης ὅτι εἶναι μία ἀπλή φράσις, ἀλλὰ ὅτι εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἐστερέωσε μὲ τὸν λόγον του καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐπίσης μὲ τὸν λόγον του τὴν ἐθεμελίωσεν ἐπὶ τῶν ὑδάτων,⁵ κατορθώσας νὰ στερεώσῃ τὴν πυκνὴν καὶ θαρεῖαν ἕλην ἐπὶ ἐνὸς στοιχείου ρευστοῦ καὶ ἀσταθοῦς, ὅπως εἶναι τὸ νερὸ. Ἐπίσης καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν φοβερὴν εἰς καιριότητα, αὐτὴν ποῦ ἔχει τόσα κύματα, μὲ ἀσθενὲς τεῖχος, τὴν ἄμμον, τὴν περιέβαλε διὰ τοῦ λόγου του μόνον.

Λοιπὸν, «αὐτὸς ποῦ μὲ τὸν λόγον του ἐστερέωσε τὸν οὐρανὸν, ἐθεμελίωσε τὴν γῆν»,⁶ περιέφραξε τὴν θάλασσαν, ὅτι διὰ τῆς θαυμάζεις ἐὰν τὴν πολυτιμότεραν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐτελείωσεν μὲ τὸν λόγον του τοῦτου;

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ οἰκοδομὴ εἶναι ἔτοι ἀπαρσάλευτος καὶ τὸ τεῖχος τόσον στερεόν, ὡς ἴδωμεν πῶς οἱ ἀπόστολοι ἔθεσαν τὰ θεμέλια, πῶσον βάθος ἔσκαψαν, ὥστε ἡ οἰκοδομὴ νὰ γίνῃ ἀμετακίνητος. Δὲν ἔσκαψαν βαθῶς, δὲν ἐχρημάσθησαν τόσον κόπον. Διατί; Διότι εὗρηκαν παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον θεμέλιον, τὸ θεμέλιον τῶν Προφητῶν. Ὅπως δταν ἕνας Ἰσραηλίτης, ποῦ σκοπεύει νὰ οἰκοδομήσῃ ἕνα μεγάλο σπιτί, εὕρη ἕνα θεμέλιον παλαιόν, ἰσχυρὸν καὶ στερεόν, δὲν θά τὸ καταστρέψῃ, δὲν θά μετακινήσῃ τοὺς λίθους, ἀλλὰ θά τὸ ἀφήσῃ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τόπου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ θά κτίσῃ τὴν νέαν οἰκοδομήν, ἔτσι καὶ οἱ ἀπόστολοι, μέλλοντες νὰ οἰκοδομήσουν τὸ μέγα τοῦτο οἰκοδομημα, τὴν Ἰερουθεῖσαν εἰς ἄλην τὴν οἰκουμένην Ἐκκλησίαν, δὲν ἔσκαψαν εἰς βάθος, ἀλλὰ ἀφοῦ εὗρηκαν σὺν παλαιὸν θεμέλιον τοὺς Προφήτας, δὲν τὸ κατέστρεψαν, δὲν τὸ μετεκίνησαν ὡς οἰκοδομημα καὶ ὡς διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὸ ἀφῆσαν ἀμετακίνητον ἐπὶ τόπου καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ Ἐ ἐπρόσθεσαν τὴν διδασκαλίαν των, τὴν νέαν αὐτὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆς ὅτι δὲν μετεκίνησαν τὸ παλαιὸν θεμέλιον, ἀλλ' οἰκοδομήσαν ἐπάνω εἰς αὐτὸ, ἔκουσε τὸν σοφὸν ἀρχιτέκτονα Παῦλον, ὁ ὁποῖος μᾶς λέ-

5. Παλιμ. 82, 6.
6. Παλιμ. 108, 6.

γει τὰς λεπτομερείας τῆς οἰκοδομῆς, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων τῆς. «Ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων, λέγει, ἔθεσα θεμέλιον». Ἄλλ' ὡς ἴδωμεν πῶς τὸ ἔθεσε. Ἐπάνω, λέγει, σὲ ἄλλο θεμέλιον παλαιόν, τὸ θεμέλιον τῶν προφητῶν.⁷ Ἀπὸ ποῦ γίνεται τοῦτο φανερόν; «Δὲν εἶσθε, λέγει, πλέον ξένοι, ἀλλὰ συμπολίται τῶν ἁγίων ποῦ ἐστηρίχθητε εἰς τὰ θεμέλια τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν». Ἐἶδες λοιπὸν τί θεμέλια, τὸ μὲν ἕνα τῶν προφητῶν καὶ τὸ ἑπᾶνω τῶν ἀποστόλων.

Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστον εἶναι πῶς οἱ ἀπόστολοι δὲν ἤλθον ἁμέσως μετὰ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ ἐπέρασαν ἐν τῷ μεταξύ πολὺς χρόνος. Τί σημαίνει αὐτό; Ὅτι οἱ ἁριστοὶ οἰκοδόμοι αὐτὸ κάμνουν. Προκειμένου δηλαδή νὰ τὸ θεμελιώσουν, δὲν ἀρχίζουν ἀπ' εὐθείας τὸ κτίσιμον διότι, ἀν εἶναι σαφροτέρα καὶ πρόσφατος ἡ ἐργασία τοῦ θεμελιώματος, δὲν θά ἤμπορήσῃ νὰ κρατήσῃ τὸ βάρος τῶν τοίχων. Β' Ἀφήνουν λοιπὸν πολὺν χρόνον, ὥστε νὰ στερεωθοῦν οἱ λίθοι καὶ δταν τοὺς ἴδουν νὰ προσαρμώζονται πλέον μὲ ἀκρίβειαν, τότε προσθέτουν καὶ τὸ βάρος τῶν τοίχων. Ἐτσι ἔκαμε καὶ ὁ Χριστὸς. Ἄφησε νὰ στερεοποιηθῇ τὸ θεμέλιον τῶν προφητῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν καὶ νὰ γίνῃ σταθερὰ ἡ διδασκαλία, ὁπότε, δταν εἶδε τὴν οἰκοδομὴν στερεάν, δταν εἶδε παγιωμένα τὰ ἱερὰ δόγματα, ὥστε νὰ ἤμποροῦν νὰ κρατήσουν τὴν νέαν θρησκείαν, τότε ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους διὰ νὰ οἰκοδομήσουν ἐπὶ τοῦ θεμελίου τῶν προφητῶν τοὺς τοίχους τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε: «Οἰκοδομηθέντες ἐπὶ τοῖς θεμελίοις τῶν προφητῶν», ἀλλ' «ἐποικοδομηθέντες», κτισθέντες δηλαδή ἐπάνω.

Γ' Ἄλλ' ὡς ἴδωμεν μὲ ποῖον τρόπον ἐγένετο ἡ οἰκοδομῆσις. Ἀπὸ ποῦ θά τὸ μάθωμεν; Ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ παρὰ ἀπὸ τοῦ διβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, διὰ τὸ ὁποῖον ὠμιλήσαμεν καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας; Διότι θεοβίως σὰς ὀφείλομεν ἕνα μικρὸν χρέος ἀπὸ ἐκεῖ, τὸ ὁποῖον πρέπει σήμερον νὰ καταβῶμεν. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος; Μὰ νὰ μελετήσωμεν τὴν ἰδίαν τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ διβλίου. Διότι δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀπλοῦν καὶ τὸ σαφές, ὅπως πολλοὶ φαντάζονται, ἀλλὰ χρειάζεται ἐρευνᾶν. Ποῖα λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ διβλίου; Πράξις τῶν Ἀποστόλων. Δὲν φαίνεται σαφές; Δὲν φαίνεται γνώρι-

7. Α' Κορ. 3, 10.
8. Ἐφεσ. 2, 19, 20.

μον και φανερόν εις όλους; Ἄλλ' ἂν παρακολουθῆτε τὰ λεγόμενα, θὰ ἴδῃτε ποῖον εἶναι τὸ βάθος **D** τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς. Διατί δὲν ἐτέθη «Θ α ὕ μ α τ α τ ὶ ν Ἰ Ἀ π ο - σ τ ὸ λ ὶ ν»; Διατί δὲν ἐπεγράφη «Σημεῖα ἀποστόλων, ἢ δυνάμεις καὶ τέρατα ἀποστόλων»; ἀλλὰ Πράξεις Ἀποστόλων; Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ σημεῖα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ θαύματα, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράξεις καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις. Ἡ διαφορὰ εἶναι τεραστία μεταξύ των. Πράξεις εἶναι κατόρθωμα ἀτομικῆς προσπάθειας, θαῦμα δὲ τὸ χάρισμα τὸ ἐκ Θεοῦ. Εἶδες πόση ἀπόστασις ὑπάρχει μεταξύ πράξεως καὶ θαύματος; Πράξεις εἶναι ἀποτέλεσμα ἰδρώτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ θαῦμα εἶναι ἐπίδειξις τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ. Ἡ πράξις πηγάζει ἀπὸ **E** τὴν ἰδικήν μας θέλησιν, ἐνῶ τὸ θαῦμα λαμβάνει ἀφετηρίαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶναι προϊόν ἑνωθεν καταβαίνον, ἐνῶ ἡ πράξις σχετίζεται μὲ τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν. Ἡ πράξις οὐγκεταί ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας προαίρεσιν καὶ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὸ θαῦμα ἡμῶν ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν θείαν χάριν καὶ δὲν χρειάζεται τὸν ἰδικόν μας μόχθον. Πράξεις σημαίνει τὸ νὰ εἶσαι ἐπιεικῆς, σώφρων, μετρίοφρων, νὰ συγκρατῆς τὴν ὀργὴν σου,⁹ νὰ καταπολεμῆς τὰς ἐπιθυμίας σου, νὰ εἶσαι ἐλεήμων, νὰ ἐπιδεικνύης φιλανθρωπίαν, καὶ ν' ἀσκήσῃς εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν ἀρετὴν. Αὐτὸ σημαίνει πράξις καὶ κόπος καὶ ἀνθρώπινος ἰδρῶς. Θαῦμα εἶναι τὸ νὰ ἐκδιώκῃς τοὺς δαίμονας, νὰ ἀναλύῃς μάτια τυφλῶν, νὰ καθαρῶς τὰ σώματα λεπρῶν, νὰ ἐπαναφέρῃς τὴν λειτουργίαν κατεστραμμένων μελῶν, νὰ ἀνασταίνῃς τοὺς νεκρούς, καὶ διάφορα ἄλλα παρόμοια νὰ θαυματουργῆς. Εἶδες λοιπὸν πόσον ἀπέχουν ἡ πράξις ἀπὸ τὸ θαῦμα, ἡ συμπεριφορὰ μας ἀπὸ τὰ θαυμαστὰ σημεῖα, ἡ ἀνθρωπίνην προσπάθεια ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ;

Θέλεις νὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἄλλην διαφορὰν; Διὰ σὰς ἐκίνησα σήμερον ἔλον αὐτὸν τὸν λόγον, ὥστε νὰ σὰς διδάξω περὶ θαυμάτων καὶ σημείων. **B** Τὸ θαῦμα εἶναι μεγαλύτερον καὶ πλέον μυστηριώδες, καὶ ξεπερνᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Ἡ πράξις καὶ ἡ συμπεριφορὰ εἶναι μικρότεροι μὲν ἀπὸ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ χρησιμώτεροι καὶ πλέον κερδοφόροι. Εἶναι ἡ ἁμοιβὴ τῶν κόπων καὶ ὁ μισθὸς τῆς ἐπιμονῆς. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆς διὰ τὴν πράξις εἶναι γρηγορότερα καὶ πλέον κερδοφόρος τοῦ σημείου, γινώριζε διὰ τὴν ἀγαθὴν πράξις, καὶ χωρὶς σημεία, εἰσήγαγεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἄλλοις τοὺς κατόρθωσαν, ἐνῶ τὸ θαῦμα καὶ τὰ σημεῖα, χω-

ρὶς τὴν συμπεριφορὰν, δὲν ἐστάθισαν ἱκανὰ νὰ ἀδηγήσουν εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ οὐρανοῦ. Πῶς, θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω ἐγὼ καὶ σὺς κοιτάξετε πῶς αἱ πράξεις ἔχουν τὸ προβάδισμα, κατὰ τὴν καταβολὴν τῶν ἁμοιβῶν. Πῶς τὰ μὲν σημεῖα **C** ἀφ' ἑαυτῶν δὲν σώζουσι ἄλλοις τὰ κάμνουσι, ἐνῶ ἡ ἀνεξάρτητος πράξις δὲν χρειάζεται τίποτε ἄλλο διὰ τὴν σωτηρίαν ὄσων τὴν μετέρχονται. «Πολλοὶ θὰ μὲ ἐρωτήσουν, εἶπεν ὁ Χριστός, ἐκείνην τὴν ἡμέραν: Κύριε, Κύριε δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομα σου»; Αὐτὸ εἶναι σημεῖον καὶ θαῦμα. Δὲν ἀπεβάλαμεν ἐπ' ὀνόματι σου πολλὰ δαιμόνια καὶ ἐκάμαμεν πολλὰς δυνάμεις;»⁹ Βλέπετε παντοῦ σημεῖα καὶ θαύματα. Ἄς ἴδωμεν τί λέγει ὁ Θεός. Ἐπειδὴ τὰ θαύματα εἶναι γυμνά καὶ πουθενὰ δὲν ὑπάρχει πράξις, «πορεύσατε, λέγει, μακρὰν ἀπὸ ἐμέ, δὲν σὰς γνωρίζω, ἔσείς ποῦ ἀπεργάσατε τὴν ἀνομίαν».¹⁰ Ἢ ἔάν δὲν γνωρίζῃς αὐτοὺς πῶς γνωρίζεις τοὺς μετερχομένους τὴν ἀνομίαν; Μάθε διὰ τὸ «δὲν γνωρίζω» δὲν εἶναι δηλωτικὸν ἀγνοίας, ἀλλὰ μίσους καὶ ἀποστρέψεως. «Δὲν σὰς γνωρίζω». Διὰ ποῖον λόγον, εἶπέ μου; Δὲν ἀπεδάλαμεν τὰ δαιμόνια ἐπ' ὀνόματι σου; Διὰ τοῦτο σὰς μισῶ καὶ σὰς ἀποστρέφομαι, λέγει, διότι οὔτε μὲ τὰς δωρεὰς ἐγένετε καλύτεροι, καὶ ἐνῶ ἀπολαύσατε τόσων τιμῶν, ἐμείνατε εἰς τὴν κακίαν σὰς τὴν ἴδιαν. Φύγετε ἀπὸ κοντὰ μου, δὲν σὰς γνωρίζω. Λοιπὸν; Κατὰ τὸ παρελθὸν οἱ ἀνάξιοι ἐλάμβανον χαρίσματα καὶ οἱ διεφθαρμένοι κατὰ τὸν θίον ἐπεδείκνυσον σημεῖα καὶ ἀπελάμβανον **E** τῆς θείας δωρεᾶς, χωρὶς νὰ συμπεριφέρωνται κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον; Τὰ ἀπελάμβανον διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, οὐκ διὰ τὴν προσωπικὴν των ἀξίαν. Ἐπρεπε νὰ σπαρῆ παντοῦ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας, ἐπειδὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιον τῆς πίστεως. Ὅπως ἕνας ἀριστος καλλιεργητῆς τῆς γῆς, ἀφοῦ φυτεύσῃ ἕνα τρυφερὸ δένδρακι εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς προσφάτως, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ἀδύνατον, τοῦ ἐπιδαψιλεύει πολλὰς περιποιήσεις, περιφράττων αὐτὸ ἀπὸ παντοῦ καὶ προστατεύων αὐτὸ μὲ λίθους καὶ ἀκάνθας,¹¹ Ἄ ὥστε νὰ μὴ τὸ τσακίσουν οἱ ἀνεμοὶ μῆτε νὰ τὸ καταβροχθίσουν τὰ κοπάδια, μῆτε νὰ ὑποστῇ οἰανδήποτε ἄλλην δάσθησιν καὶ ὅταν τὸ ἴδῃ νὰ ριζώσῃ καὶ νὰ πάρῃ ὕψος, τότε θγάξει τὰ προστατευτικὰ φράγματα, διότι μόνον του τὸ δένδρον εἶναι ἱκανὸν νὰ μὴ πάθῃ τίποτε τὸ κακόν, ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πίστιν. Ὅταν ἦτο φυτῶρι-

9. Ματθ. 7, 23.
10. Λούκ. 7, 23.

ον ακόμη, όταν ήτο τριφερά, όταν προσφάτως είχε φυτευθῆ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, εἶχεν ἀνάγκη ἀπὸ παντοῦ πολλῆς ἐπιμελείας. Ὅταν «ἐπίασε» καὶ ρίζωσε καὶ ἔλαθεν ὄψος καὶ ἐπεξετάθη εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, τότε ἐγκρέμισε τὰ τεῖχη, ὁ Χριστός, ἀπεμάκρυνε καὶ τὰ ἀσφαλιστικά φράγματα. Β Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχὴν παρέιχε τὴν χάριν του καὶ εἰς ἀναξίους, διότι εἶχε τότε ἀνάγκη, πρὸς χάριν τῆς πίστεως, ἀπὸ τὴν δοῦσθαι αὐτῆν. Τώρα δὲν παρέχει τὴν χάριν του οὔτε εἰς τοὺς ἀξίους, διότι ἡ δύναμις τῆς πίστεως δὲν ἔχει ἀνάγκη πλέον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐνισχυοῦν.

Καὶ διὰ νὰ πεισθῆς ὅτι ἐκεῖνοι δὲν ἐψεύδοντο, ἀλλὰ ἔκαμαν θαύματα ἀληθινὰ καὶ παρεῖχοντο χαρίσματα καὶ εἰς ἀναξίους ἀνθρώπους, προκειμένου νὰ κατωρθωθῆ καὶ κάτι ἄλλο ἐκτὸς τῶν ὧσων ἐλέγησάν, νὰ ἐντραποῦν δηλαδὴ διὰ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ οἱ ἀνάξιοι καὶ νὰ ἀποδοκιμάσουν τὴν ἁμαρτίαν, ἴδου τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰούδα, ἑνὸς ἐκ τῶν Δώδεκα ἀποστόλων. Αὐτός, ὅπως ὁμολογεῖται ἀπὸ ὅλους, ἔκαμιν θαύματα, ἐξέβαλλε δαιμόνια, ἀνέστησε νεκρούς, ἐκαθάρισε λεπρούς. Ἄλλ' ὅμως ἐξέπεσε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. C Δὲν τὸν ἔσωσαν τὰ θαύματα, ἐπειδὴ ἦτο ληστής καὶ κλέπτης καὶ ἔγινε προδότης τοῦ Κυρίου του. Ὅτι τὰ θαύματα δὲν φθάνουν διὰ νὰ σῶσουν χωρὶς ἀρίστην πολιτείαν τοῦ ἀτόμου καὶ καθαρὸν καὶ διακριδωμένον βίον, τὸ ἀποδεικνύουν ὅλα τὰ γεγονότα.

Τὸ ὅτι ἡ συμπεριφορὰ ἑνὸς ἀτόμου, ποῦ δὲν ἔχει παραγορίαν τὰ θαύματα, οὐδὲ σύμμαχον, ἀλλὰ ἐμφανισθεῖσα ἀνεξαρτήτως ἠμπόρεσε νὰ εἰσέλθῃ μὴ θάρρος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀκουσέ το πῶς τὸ λέγει ὁ Χριστός ὁ Ἰδιος: «Ἐλάτε οἱ εὐλογημένοι ἀπὸ τὸν πατέρα μου νὰ κληρονομήσετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῆ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.»¹¹ D Διατί; Μήπως διότι ἀνέστησαν νεκρούς; Ἐκαθάρισαν λεπρούς; Ἐδιώξαν δαιμόνια; Ὅχι. Ἄλλὰ διατί; «Μὲ εἴδατε πεινῶντα καὶ μὲ ἐθρέψατε, λέγει, διψῶντα καὶ μὲ ἐποίησατε, γυμνὸν καὶ μὲ ἐνδύσατε, ξένον καὶ μὲ περιμαζεύσατε.»¹² Οὐδαμοῦ θαύματα, παντοῦ συμπεριφορὰ κοινωνικὴ. Συνεπῶς ἐκεῖ ποῦ συνεχῶς ὑπάρχουν θαύματα, ἐπέρχεται ἀμέσως κόλασις, ἐπειδὴ τὰ θαύματα ἦσαν χωρὶς κοινωνικὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἀτόμου. Ἔτσι καὶ ἐδῶ παντοῦ ὑπέρχει ἡ συμπεριφορὰ

11. Ματθ. 25, 34.
12. Λουκᾶ. 25, 35.

καὶ πουθενὰ τὰ θαύματα καὶ ἡ σωτηρία εἶναι ἄμεσος. Ἐπειδὴ ἡ ἀρίστη συμπεριφορὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ σώσῃ ἀφ' ἑαυτῆς ὅσους τὴν διαθέτου.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος, ὁ γενναῖος, ὁ θαυμάσιος Λουκάς ἐπέγραψεν οὕτως τὸ Ε διβλίον, Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ὄχι θαύματα τῶν ἀποστόλων, ἂν καὶ ἔκαμαν καὶ θαύματα. Ἐκεῖνα ὅμως ἔγιναν μίαν ὀρισμένην ἐποχὴν καὶ παρήλθον, ἐνῶ αἱ πράξεις χρειάζονται νὰ ἐπιδεικνύονται εἰς τὸν χρόνον τὸν ἅπαντα ἀπὸ ὅσους μέλλουν νὰ σώζονται. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησὺς μας δὲν στρέφεται εἰς τὰ θαύματα, ἀλλὰ εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων, διὰ τοῦτο καὶ ἐπέγραψεν ἔτσι τὸ διβλίον.¹³ A Διὰ νὰ μὴ λέγης, ἢ καλύπτεται διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ ἀκηροὶ, ὅταν τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ μιμηθοῦν τοὺς ἀποστόλους λέγοντες «μιμήσου τὸν Πέτρον», «παραδειγματίσου ἀπὸ τὸν Παῦλον», «πρᾶξε ὡς ὁ Ἰωάννης», «ἀκολούθησε τὸν Ἰάκωβον» καὶ νὰ μὴ ἀπαντοῦν «δὲν ἠμποροῦμεν», «δὲν ἔχομεν τὴν δύναμιν», ἐκεῖνοι ἀνέστησαν νεκρούς, ἐκαθάρισαν λεπρούς. Πρὶν ἐκστομίσης τὴν ἀναίσχυντον αὐτῆν ἀπάντησιν, σιώπα, κλείσε τὸ στόμα σου. Ὅχι τὰ θαύματα ἀλλὰ ἡ πολιτεία καὶ ὁ βίος σου σὲ εἰσάγει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ζήλωσε, λοιπὸν, τὴν πολιτείαν τῶν ἀποστόλων καὶ θὰ εἶσαι ἰσάξιος αὐτῶν. Δὲν ἔκαμαν τὰ θαύματα τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ ὁ καθαρὸς βίος. Τὸ ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι τὸ γνῶρισμα τοῦ τύπου τοῦ B ἀποστόλου καὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν μαθητῶν, ἀκουσε τὸν Χριστὸν ποῦ φανεροῦναι τοῦτο τὸ σημεῖον. Χαρακτηρίζων τοὺς τύπους τῶν μαθητῶν καὶ ὑπογραμμίζων τὸ γνῶρισμα τοῦ ἀποστόλου εἶπε: Μὲ τοῦτε τὸ σημεῖον θὰ γίνῃ γνωστὸν ἀπὸ ὅλους ὅτι εἴσατε μαθηταὶ μου. Μὲ ποῖον, δηλαδὴ; Μὲ τὸ νὰ κἀνῃ κακεὶς θαύματα: Νὰ ἐγείρῃ τοὺς νεκρούς; Ὅχι, λέγει. Μὲ τί ὅμως; «Μὲ τοῦτο θὰ γίνῃ γνωστὸν ὅτι ὅλοι εἴσατε μαθηταὶ μου, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.»¹⁴ Ἡ δὲ ἀγάπη δὲν εἶναι ἀπόρροια θαυμάτων, ἀλλὰ χρηστοῦ βίου. «Ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ Νόμου εἶναι ἡ ἀγάπη.»¹⁵ Εἶδες ποῖον εἶναι τὸ γνῶρισμα τῶν μαθητῶν; Εἶδες τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀποστόλου; Εἶδες τὴν μαρφήν; Εἶδες τὸν τύπον; C Μὴ ζητῆς τίποτε περισσώτερον. Ὁ Κύριος ἀπεφάνθη ὅτι ἡ ἀγάπη χαρακτηρίζει τοὺς μαθητάς. Ἄν λοιπὸν ἔχῃς ἀγάπην, ἔγινες ἀπόστολος καὶ μάλιστα πρῶτος τῶν ἀποστόλων.

13. Ἰωάνν. 13, 35.
14. Περ. 13, 10.

Θέλεις να τὸ μάθης αὐτὸ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον; Ὁ Χριστὸς εἶπε πρὸς τὸν Πέτρον: «Πέτρε, με ἀγαπᾷς περισσότερο τῶν ἄλλων;»¹⁵ Δὲν ὑπάρχει τίποτε πλεόν ἀξιόλογον ἀπὸ τοῦτο διὰ τὸ ἐπιτύχη κανεὶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀπὸ τοῦ να δειξώμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὸν Χριστὸν ὅπως πρέπει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν. Καὶ ἐπεσήμανε τὸ γινώρισμα. Ποῖον εἶναι τάχα αὐτό; Καὶ τί πρέπει νὰ κάμωμεν ὅστε ν' ἀγαπῶμεν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους; Μήπως νὰ ἀναστήσωμεν τοὺς νεκροὺς ἢ νὰ ἐπιδείξωμεν ἄλλα θαύματα; Ὁχι, δεθαίως. Ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν; Δὲν ἀκούσωμεν τὸν ἴδιον τὸν Χριστὸν, τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης μας: «Ἄν με ἀγαπᾷς, εἶπε, περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς, ποιῶμαι τὰ πρόβατά μου». Νὰ καὶ ἐδῶ εὐδοκίμει τὸ χρηστὸν ἦθος. Τὸ νὰ κηδεμονεύης, νὰ συμπασθῆς, νὰ προστατεύης, νὰ μὴ εἶσαι ἐγωϊστῆς. Ὅλα ὅσα πρέπει νὰ διαθέτῃ ὁ ποιμὴν εἶναι σχετικὰ μὲ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἠθικὴν του ὑπόστασιν καὶ ὄχι μὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα. Ἀλλὰ, θὰ ἀντιτάξουν, αὐτοὶ ἔγιναν ὅ,τι ἔγιναν μὲσω τῶν θαυμάτων. Ὁχι διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ διὰ τὴν πολιτείαν των καὶ διέλαμψαν ἀποκλειστικῶς δι' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς λέγει: «Ἄς λάμψῃ τὸ φῶς σας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι ὄχι τὰ θαύματα, ἀλλὰ τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσουν τὸν πατέρα σας τὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς».¹⁶ Ἐ βλέπετε παντοῦ νὰ διαλάμπῃ ἡ ἠθικὴ συμπεριφορά, νὰ θαυμάζεται ὁ ἐνάρετος διός;

Θέλεις νὰ σοὺ δείξω καὶ τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον, τὸν κορυφαῖον τὸν ἀποστόλων, ὁ ὁποῖος ἐπέδειξε καὶ ἠθικὴν συμπεριφοράν μεγίστην καὶ ἔκαμε καὶ θαύματα πού ὑπερβαίνουν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ διέθετε παραλλήλως καὶ τὰς δύο ἰδιότητας καὶ τὸ ἦθος τῆς πράξεως καὶ τὸ θαῦμα καὶ ὁ ὁποῖος ἐτιμήθη περισσότερο διὰ τὰς ἠθικὰς του πράξεις παρά διὰ τὰ θαύματα; Ἀκουσε, λοιπόν, τούτην τὴν ἱστορίαν. «Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν γύρω εἰς τὰς ἐννέα»¹⁷ ὄραν καθιερωμένην διὰ τὴν προσευχὴν. Ἄ Μὴ περάσῃς ἐπιτροχάδην τὴν διήγησίν μου, ἀλλὰ πρόσεξε πολὺ τὸ προαίμιον καὶ μάθε πόσῃν ἀξίαν ἔχει ἡ ἀγάπη, ἡ ὁμοφώνια καὶ ἡ ὁμόνοια καὶ πῶς ἀπὸ παντοῦ αὐτοὶ ἐπεκοινωνῶν μεταξύ των συνδεδεμένοι με

15. Ἰωάν. 21, 17.
16. Ματθ. 5, 16.
17. Πράξ. 3, 1.

δεσμούς φίλιος εὐλογημένης ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐκαμον τὰ πάντα μαζί καὶ ἀδελφικά καὶ εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὴν προσευχὴν καὶ εἰς τὸν περίπατον καὶ δουδιήποτε ἄλλου ἐνεφανίζοντο μαζί. Καὶ ἂν ἐκείνοι πού ἦσαν οἱ στύλοι, οἱ πύργοι, καὶ εἶχον πολλὴν οἰκειότητα πρὸς τὸν Θεόν, εἶχον ἀνάγκην ἀλληλοβοηθείας καὶ ὁ ἕνας ὑπεστήριξε τὸν ἄλλον εἰς τὸν ἀγῶνα των, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ ἀδύνατοι καὶ οἱ ταλαίπωροι καὶ οἱ ἀνάξιοι λόγου δὲν θὰ χραισθώμεν ὁ ἕνας τὴν Β' στήθειαν τοῦ ἄλλου; «Ἀδελφός δεηθούμενος ὑπὸ ἀδελφοῦ εἶναι σὰν τὴν ἀχυρὰν πόλιν».¹⁸ Ἀλλὰ καὶ περαιτέρω: «Ἐπάρχει κάτι καλύτερον ἢ τερπνότερον ἀπὸ τὸ νὰ κατοικοῦν ἀδελφοὶ εἰς τὴν αὐτὴν κατοικίαν;»¹⁹ Ἔτσι ἦσαν ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν Ἰησοῦν. Λέγει ἡ Γραφή ὅτι «ὅπου καὶ ἂν εὐρεθῶν δύο ἢ τρεῖς συναγμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐκεῖ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν».²⁰ Εἶδες πόσον σπουδαῖον εἶναι τὸ νὰ εὐρίσκωνται μαζί; Καὶ δὲν ἦσαν ἀπλῶς μαζί, ἀφοῦ καὶ τώρα καὶ ἡμεῖς εἴμεθα μαζί; ὅταν λέγωμεν μαζί, ἐννοοῦμεν συνδεδεμένοι με τὴν ἀγάπην καὶ με πρόθυμον διάθεσιν. Ὅπως τὰ σῶματά μας εἶναι κοντὰ - κοντὰ αὐτὴν τὴν C στιγμὴν καὶ συσφιγγονται εἰς τὸν ἴδιον χώρον, ἔτσι πρέπει νὰ συσφιγγονται καὶ αἱ καρδίαι μας.

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν. Ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα, ἐρρημώθησαν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, κατηγογήθη ἡ ἐπὶ τόπου προσκυνήσις. Ὁ Παῦλος ἐβροντοφώνησε καὶ ἔλεγε: «Εἰς κάθε τόπον ἠμπορεῖτε νὰ ἐγείρετε τὰ χεῖρα σας εἰς προσευχὴν».²¹ Διατί αὐτοὶ τρέχουν νὰ προσευχηθῶν εἰς τὸ ἱερὸν; Πάλιν προσεβλήθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν Ἰουδαίων; Ὁ Θεὸς φυλάξοι! Ἀπλῶς πηγαινουν μαζί με τοὺς ἀσθενεστέρους, φυλάττοντες τὴν ρῆσιν τοῦ Παύλου, πού λέγει: «Ἔγινον εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς Ἰουδαῖος»²² Πηγαινουν κοντὰ εἰς τοὺς ἀσθενεστέρους διὰ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ὑγείαν των. Δὲν ἀλλὰ ἐκεῖ συνεκεντρῶντο καὶ ὅλη ἡ πόλις. Ὅπως οἱ ἀριστοὶ ἀλιεῖς ἐπιδιώκουν νὰ συγχάσουν εἰς τοὺς κόλπους ἐκείνους τῶν ποταμῶν ὅπου συγκεντρῶνονται τὰ ψάρια, ὥστε νὰ τὰ ψαρεύουν με εὐκολίαν ἔτσι καὶ οἱ ἀπόστολοι οἱ πνευματικοὶ ἀλιεῖς ἐσπευδον εἰς ἐκείνον τὸν κόλπον ὅπου συνεκεντρῶνε-

18. Παρ. 18, 19.
19. Ψαλμ. 132, 1.
20. Ματθ. 18, 20.
21. Α' Τιμοθ. 2, 8.
22. Α' Κορ. 9, 20.

το δὴν ἢ πόλις, διὰ ν' ἀπλώσουν ἐκεῖ τὰ δίκτυα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ νὰ ψαρέψουν εὐκόλως. Αὐτὸ τὸ ἔκαμαν μιμούμενοι τὸν διδάσκαλόν των. Διότι ὁ Χριστὸς εἶπε: «Μαζί σας εὐρισκόμουν καθημερινῶς εἰς τὸ ἱερὸν»²³ Διὰ τί εἰς τὸ ἱερὸν; Διὰ νὰ ἀγρεύσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ. Ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ἐφευγαν διὰ νὰ προσευχηθοῦν μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ κατασπείρουν ἐκεῖ διδασκαλίαν. Ἐ ὦρα προσευχῆς εἰς τὸ ἱερὸν ἦτο ἡ ἐννάτη, ἀλλὰ οὔτε ἡ ὥρα ἐτηρείτο ἀπλῶς ἀπὸ αὐτοῦς. Σὰς εἶπα πολλάκις διὰ τὴν ὥραν αὐτὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἠνοιχθῆ ὁ παράδεισος καὶ εἰσηλθὲν ὁ ἀληθὴς καὶ ἡ κατὰρα ἀνηρέθη. Κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν προσεφέρθη ἡ οἰκουμένη θυσία τῆς Σταυρώσεως, ἐσκορπίσθη τὸ σκότος, ἔλαμψε τὸ φῶς καὶ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ ὑπερουσίον φῶς. Ἀκριδῶς τὴν ἐννάτην ὥραν. Ὅταν ἄλλοι ἀπὸ τὸ φαγητὸν καὶ τὴν μέθην κοιμούνται ὑπνον βαθύν, αὐτοὶ ἀγρυπνοῦν καὶ δρῶσι, καίόμενοι ἀπὸ τὸν πόθον, ἐσπεύδον πρὸς τὴν προσευχὴν. Ἄν αὐτοὶ εἶχον ἀνάγκην τόσοσ ἐκτενοῦς προσευχῆς, ²⁴ Ἄ τὸσιν ἐμπεριστατωμένης προσευχῆς, αὐτοὶ ποῦ εἶχον τόσοσν παρηγοίαν, ποῦ δὲν εἶχον τίποτε τὸ πονηρὸν εἰς τὴν συνειδησίην των, τί θὰ κάμωμεν ἡμεῖς, ποῦ εἰμεθα γεμάτοι ἀπὸ χιλιάδας πληγῶν καὶ δὲν ἐθέσαμεν ἐπ' αὐτῶν τὸ φάρμακον τῆς προσευχῆς; Μέγα δῖπλον ἡ προσευχὴ. Θέλεις νὰ μάθῃς διατί; Οἱ ἀπόστολοι ἀφῆσαν κατὰ μέρος τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν διὰ νὰ ἔχουν περισσότερον χρόνον διὰ τὴν προσευχὴν. «Διαλέξατε, λέγουσ, μεταξὺ σας ἐπτά ἄνδρας καλῆς φήμης καὶ ἡμεῖς θὰ ἀφοσιωθῶμεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν διακονίαν τοῦ λόγου».²⁵

Ἐ Ἄλλὰ καθὼς ἔλεγα (ὅς μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸ θέμα μας, ὅτι δηλαδὴ ὁ Πέτρος καὶ πράξιν εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ καὶ θαύματα ἔκανε καὶ περισσότερον ἐπαινεῖται διὰ τὰς πράξεις του) ἀνέβη εἰς τὸ ἱερὸν διὰ νὰ προσευχηθῆ. «Καὶ νὰ ἕνας γυλὸς ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του, τὸν ὁποῖον ἐδάσταζον κοντὰ εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ».²⁶ Ἡ φυσικὴ ἀναπνοία του ἦτο ἐκ γεννητῆς καὶ τὸ νόσημα ἀνιάτου ἀπὸ τὴν ἱατρικὴν τέχνην. διὰ νὰ ἐπιδειχθῆ ἔτσι περισσότερον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Ὁ γυλὸς λοιπὸν αὐτῶς ἦτο πεσιμένος κοντὰ εἰς τὴν πύλην τοῦ ἱεροῦ καὶ μόλις τοὺς εἶδε νὰ εἰσέρχωνται ἀπηθυβῆ πρὸς αὐτὸν ζητῶν νὰ λάβῃ

23. Ματθ. 26, 55.
24. Πράξ. 6, 3.
25. Πράξ. 9, 2.

ἐλεημοσύνην. Λοιπὸν, τί ἔκαμεν ὁ Πέτρος; **Γ** «Κοίταξέ μας» τοῦ λέγει. Διότι καὶ μόνον ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν των ἦτο φανερόν ὅτι ἦσαν πάμπτωχοι, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη οὔτε ἀπὸ λόγια, οὔτε ἀποδείξεων, οὔτε ἀπαντήσεως, οὔτε διδασκαλίας. Ἡ φορεσιὰ δεικνύει τὸν πτωχόν. Αὐτὸ ἦτο ὅλον καὶ ὅλον τὸ κατόρθωμα τῶν ἀποστόλων, νὰ λέγουν δηλαδὴ αὐτὰ πρὸς τὸν πτωχόν δὲν θὰ ἀπαλλαγῆς μόνον ἀπὸ τὴν πείναν σου, ἀλλὰ θὰ ἴδῃς περισσότερον πλούτον: «Χρυσὸν καὶ ἀργυροῦν δὲν ἔχω καὶ σοῦ δίδω μόνον ὅ,τι ἔχω. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐγείρου καὶ περιπάτησε».²⁷ Εἶδες πτωχεῖαν καὶ πλούτον; Πείναν χρημάτων δηλαδὴ καὶ πλούτον χαρισμάτων. Δὲν ἐθεράπευσε τὴν πείναν τῶν χρημάτων, ἀλλὰ διώρθωσε τὴν πτωχεῖαν τῆς φύσεως. Κοίταξε τὴν μεγαλωσύνην τοῦ Πέτρο: «Κοίταξέ μας». **Δ** Δὲν προσέθελε, δὲν εἰρωνεύθη, πράγμα ποῦ τὸ κάμνομεν συχνάκις ἡμεῖς δι' ἄσους ἐρχονται πρὸς ἡμᾶς κατηγοροῦντες αὐτοὺς ὅτι ἀδρανοῦν. Μήπως αὐτὸ ἐπιζητεῖς, ἀνθρώπε; Δὲν σὲ διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ κατηγορῆς τοὺς ἀργούς, ἀλλὰ νὰ διορθώσῃς τὴν πτωχεῖαν δὲν σὲ ἀνέβειξε τιμητὴν τῆς κακίας, ἀλλὰ ἱατρὸν τῆς συμφορᾶς. Ὅχι διὰ νὰ στηλιτεύῃς τὴν ὀκνηρίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ παρέχῃς χεῖρα βοηθείας εἰς τοὺς πεσόντας. Ὅχι διὰ νὰ κακίσῃς τὸν τρόπον των, ἀλλὰ νὰ θεραπεύῃς τὴν πείναν των. Ἡμεῖς κάμνομεν τὸ ἀντίθετον. Ἀφήνομεν νὰ ἔλθουν κοντὰ μας οἱ ἄνθρωποι καὶ τοὺς ἀνακουφίζομεν μὲ χρήματα καὶ τοὺς ἀναξέομεν τὰς πληγὰς, μὲ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἐγκλημάτων των.

Ἐ Ἄλλὰ καὶ ἀπολογεῖται εἰς τὸν πτωχόν ὁ Πέτρος καὶ συζητεῖ μαζί του μὲ καλωσύνην: «Προσήλωσε χωρὶς φόβον τὸ αὐτὸ σου εἰς τὸν πτωχόν, λέγει, καὶ ἀποκρίσου του εἰρηνικῶς καὶ πράως»²⁸ «Ἀργύριον καὶ χρυσίον δὲν ἔχω καὶ ὅ,τι ἔχω τοῦτο καὶ σοῦ δίδω. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείρου καὶ περιπάτει»²⁹ Ἐδῶ εἶναι δύο περιπτώσεις: ἡ ἠθικὴ συμπεριφορὰ καὶ τὸ θαῦμα. Ἦθος τὸ χρυσίον καὶ ἀργύριον δὲν ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς. Ἦθος εἶναι νὰ καταφρονῆς τὰ γήινα, τὸ νὰ ἐγκαταλείπῃς τὰ ὑπάγοντα, νὰ περιφρονῆς τὴν παρούσαν ματαιότητα. ³⁰ Ἄ Θαῦμα εἶναι τὸ νὰ ἐγείρῃς τὸν γυλόν, νὰ διορθώσῃς τὰ ἀνάπηρα μέλη. Ἰδοὺ λοιπὸν ἦθος συμπεριφορᾶς καὶ θαῦμα. Ἄς ἴδωμεν

26. Πράξ. 3, 6.
27. Σοφ. Σειράχ 4, 8.
28. Πράξ. 3, 6.

διά ποῖον καυχᾶται ὁ Πέτρος. Τί εἶπε: Εἶπεν ὅτι ἔκαμε θαύματα; Ἄν καὶ τότε ἔκαμε θαύματα, δὲν τὸ εἶπε. Τί εἶπε τότε; Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐγκατελείψαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἀκολουθήσαμεν.²⁹ Εἶδες τὸ ἦθος καὶ τὸ θαῦμα; Βλέπεις τὸ ἦθος νὰ ἐπιθραβεύεται; Μήπως καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τὸ ἀπεδέχθη καὶ δὲν τὸ ἐπήνεσε τοῦτο; Λέγω σὲ σᾶς, λέγει, ὅτι σεῖς ποὺ ἀφήσατε τὰ σκίτια σας καὶ τὰ λοιπὰ. Δὲν εἶπεν «σεῖς οἱ ἀναστήσαντες νεκροὺς» ἀλλὰ «σεῖς ποὺ ἀφήσατε τὰ ὑπάρχοντά σας» θὰ καθήσετε εἰς δώδεκα θρόνους.³⁰ Καὶ ὁ καθένας ποὺ ἀφήκε τὰ Β ὑπάρχοντά του ὅλα, θὰ ἀπολαύσῃ αὐτὴν τὴν τιμὴν. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἐγειρῆς χωλόν, ὅπως ὁ Πέτρος; ἤμπορεῖς ὅμως νὰ εἶπης ὅπως ἐκεῖνος: «Ἀργύριον καὶ χρυσίον δὲν ἔχω». Καὶ ὅταν τὸ εἶπης, προσεγγίζεις τὸν Πέτρον ἢ καλύτερα ἂν δὲν εἶπης τίποτε, ἀλλὰ ἔαν δράσης. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ ἀποκαταστήσης ἕνα χεῖρι παράλυτον; ἤμπορεῖς ὅμως τὸ ἴδικόν σου χεῖρι ποὺ ἔχει ἐρησθῆ ἀπὸ τὴν ἀπανθρωπῶν νὰ τὸ κάμῃς νὰ ἀπλωθῆ διὰ τῆς φιλανθρωπίας. Ἄς μὴ εἶναι, λέγει ἡ Γραφή, τὸ χεῖρι σου συνεσταλμένον εἰς τὸ νὰ δίδῃς καὶ ἀπλωμένον εἰς τὸ νὰ παίρῃς.³¹ Βλέπεις ὅτι ὄχι ἡ παράλυσις ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπανθρωπία μαζεύει τὸ χεῖρι; C Ἀπλωσέ το λοιπὸν χεῖρι φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ θγάλῃς ἕνα δαίμονα; Βγάλε τὴν ἁμαρτίαν καὶ θὰ λάβῃς μεγαλύτερον μισθόν. Εἶδες λοιπὸν ὅτι τὸ ἦθος καὶ ἡ δράσις ἔχουν μεγαλύτεραν ἀξίαν ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ μεγαλύτεραν τὴν ἀμοιβὴν;

²⁹ Ἄν θέλῃς θὰ σοὺ τὸ ἀποδείξωμεν καὶ διαφορετικά. Προσῆλθον εἰς τὸν Χριστὸν οἱ ἑβδομήκοντα μαθηταὶ χαρούμενοι καὶ ἔλεγον: Κύριε, ὅταν προεφώμεν τὸ ὄνομά σου, μᾶς ὑπακούουν καὶ τὰ δαιμόνια. Καὶ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ: Μὴ χαίρεσθε ποὺ οἱ ὑπακούουν τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ νὰ χαίρεσθε ποὺ τὰ ὀνόματά σας εἶναι γραμμένα εἰς τὸν οὐρανόν.³² Βλέπεις λοιπὸν ὅτι παντοῦ θαυμάζεται ἡ ἠθικὴ συμπεριφορὰ;

D Ἐλα, λοιπὸν, νὰ σκεφθῶμεν ὅλα ὅσα εἰπώθηκαν προηγουμένως. Ἄπὸ αὐτὸ θὰ καταλάβουν οἱ πάντες ὅτι εἶθε μαθηταὶ μου, ἔαν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.³³ Ἰδοὺ ὅτι ἀπὸ τὸ ἠθικὸν χρέος καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ θαύματα ἀναγνωρί-

29. Μτθ 19, 27.
30. Διδάχ. 19, 28-30.
31. Σοφ. Σαυράχ 4, 31.
32. Λουκ. 10, 17, 20.
33. Ἰωάν. 18, 35.

ζονται καὶ ἀποδεικνύονται οἱ μαθηταί. «Πέτρε, μὲ ἀγαπᾷς περισσότερο ἀπὸ ὅσον οἱ ἄλλοι; Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου».³⁴ Ἰδοὺ καὶ ἄλλον γνώρισμα καὶ αὐτὸ πάλιν ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ἠθικῆς δράσεως. Τρίτον ἐπίσης γνώρισμα: Μὴ χαίρετε διότι ὑπακούουν εἰς σᾶς τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ νὰ χαίρετε ποὺ τὸ ὄνομά σας εἶναι γραμμένον εἰς τοὺς οὐρανούς.³⁵ Καὶ τοῦτο εἶναι κατόρθωμα τῆς ἠθικῆς πολιτείας τοῦ ἀτόμου. Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τετάρτην ἀπόδειξιν; E Ἄς λάμψῃ, λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ νὰ δοξάσασιν τὸν Πατέρα σας τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.³⁶ Ἰδοὺ καὶ ἐδῶ φαίνονται τὰ ἔργα. Καὶ ὅταν λέγῃ πάλιν: «Ὅποιος ἀφήσῃ τὸ σπίτι του ἢ ἀδελφοῦς, ἢ ἀδελφάς πρὸς χάριν μου, θὰ λάβῃ τὰ ἑκατονταπλάσια καὶ θὰ κληρουσῇ ζωὴν αἰώνιον»,³⁷ ἐπαινεῖ τὸ ἠθικὸν χρέος καὶ τὸν καθαρὸν βίον. Εἶδες ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀναγνωρίζονται ἀπὸ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην των, αὐτὸς δὲ ποὺ περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ἀγαπᾷ τὸν Χριστὸν, ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι ποιμαίνει τοὺς ἀδελφούς. Αὐτοὶ ποὺ πρέπει νὰ χαίρωνται εἶναι ὄχι διότι ἐκβάλλουν τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ διότι ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς ποὺ ἐνεγράψαν διὰ νὰ εὐφρανθοῦν εἰς τὸν οὐρανόν. Αὐτοὶ ποὺ δοξάζουν τὸν Θεὸν τὸ ἀποδεικνύουν.³⁸ Α ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῶν ἔργων των, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ ἐπιτυγχάνουν τὴν ζωὴν καὶ λαμβάνουν τὰ ἑκατονταπλάσια εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ ἐπέτυχον διότι παραμέρισαν τὸ παρὸν καὶ ἐκέρδισαν τὴν βίαν δωρεάν.

Μιμήσου τους λοιπὸν ὅλους αὐτοὺς καὶ θὰ ἤμπορέσης νὰ εἶσαι καὶ μαθητὴς καὶ νὰ συγκαταλέγῃς εἰς τοὺς ἀγαπημένους τοῦ Θεοῦ, νὰ τὸν δοξάζῃς καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ κανένα ἐμπόδιον εἰς τὸ νὰ μετάσχῃς ὅλων τῶν ἀγαθῶν, ἔαν ἔχῃς πολιτεῖαν καθαρὰν, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ θαυματουργῇς. Ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος δὲν ἐφημίσθη διὰ τὰ θαύματά του B καὶ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ζήλου του καὶ τῆς γνησίας ἀγάπης του, ὅτε ὠνομάσθη ἀπόστολος διότι ἀνάστησε νεκρούς ἢ διότι ἔκαμε τὸν χωλὸν νὰ ἐγερεθῆ, ἀλλὰ ἐπειδὴ μὲ τὴν ὁμολογίαν του ἐπέδειξε γνησίαν πίστιν καὶ ἔτσι ἐκληρονόμησε τὸν τίτλον: «Σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς πέτρας θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησίαν μου».³⁹ Διατί: Ὅχι δεδαί-

34. Ἰωάν. 21, 17.
35. Λουκ. 10, 17.
36. Μτθ 5, 16.
37. Μτθ 19, 29.
38. Μτθ 16, 18.

ως διότι έκαμε θαύματα, αλλά διότι είπε: «Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ ζώντος Θεοῦ». Βλέπετε ὅτι καὶ τὸ ὅτι ὠνόμασθη Πέτρος, ὠφείλετο ἔχει εἰς τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν φλογερὸν ζῆλον του.

Ἄλλὰ ἐπειδὴ ἐνεθυμήθη τὸν Πέτρον, ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ὁ ἄλλος Πέτρος, ἐπίσκοπος ὁ κοινὸς πατὴρ καὶ διδάσκαλος,³⁹ ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν παλαιὸν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἐκληρονόμησε τὸν θρόνον του. Ὁ εἶναι καὶ τοῦτο ἓνα πλεονέκτημα τῆς πόλεώς μας, τὸ νὰ ἔχη ἐξ ἀρχῆς διδάσκαλον τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων. Ἐπρεπε ἡ πόλις ποῦ πρὸ πάσης ἄλλης εἰς τὸν κόσμον ἀπεδέχθη τὸν Χριστιανισμόν, νὰ λάθῃ ὡς ποιμένα τῆς τῶν πρώτων τῶν Ἀποστόλων. Ἄλλὰ ἀφοῦ τὸν ἐδέχθημεν ὡς διδάσκαλον, δὲν τὸν ἐκρατήσαμεν εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ τὸν παραχωρήσαμεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὴν Ῥώμην. Καὶ μᾶλλον εἰς τὸ τέλος τὸν εἴχομεν, διότι τὸ μὲν σῶμα τοῦ Πέτρου δὲν τὸ κατέχομεν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Πέτρου κατέχομεν τὴν πίστιν του εἰς τὸν Κύριον. Κατέχομεν ὁμοῦ τὴν πίστιν του, κατέχομεν τὸν ἴδιον τὸν Πέτρον. **Ω** Ἔτσι βλέποντες ἓνα θαυμαστὴν καὶ μιμητὴν του, νομίζομεν πῶς βλέπομεν τὸν Ἰδιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ὠνόμασεν Ἥλιον τὸν Ἰωάννην, ἔχει διότι ὁ Ἰωάννης ἦτο ὁ Ἥλιος, ἀλλὰ ἐπειδὴ μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν δύναμιν ἦλθε τοῦ Ἥλιου. Ὅπως λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ἦλθε μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἥλιου, καὶ ἐλέγετο Ἥλιος, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐπειδὴ ἐνεφανίσθη μὲ τὴν ἰδεολογίαν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Πέτρου, πρέπει κανονικῶς νὰ ἀξιωθῆ καὶ μὲ τὴν προσηγορίαν ἐκείνου. Ἡ συγγένεια τῆς πολιτείας τοῦ ἀνθρώπων ταυτίζει καὶ τὰ ὀνόματά των. Καὶ τοῦ εὐχόμεθα νὰ φθάσῃ καὶ εἰς τὸ γῆρας τοῦ Πέτρου, διότι ὁ ἀπόστολος ἐτελείωσε τὸν βίον του γέρον. «Ὅταν γηράσῃς», εἶπεν ὁ Κύριος, «τότε θὰ σὲ ζώσουν καὶ θὰ σὲ φέρουν ὅπου δὲν θέλεις».⁴⁰ Ἐ Ἄς ζητήσωμεν καὶ ἀπὸ αὐτὸν μακρὰν ἠθικὴν δρᾶσιν, διότι ὅσον μακραίνει τὸ γῆρας του κάμνει νὰ ἀκμάσῃ περισσότερο ἡ ἰδικὴ μας πνευματικὴ νεότης, ἡ ὁποία μακάρι νὰ διατηρηθῆ πάντοτε ἐν ἀκμῇ μὲ τὰς εὐχὰς καὶ ἐκείνου καὶ τούτου τοῦ Πέτρου, μὲ τὴν χάριν δὲ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, μαζὶ μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

39. Ἔγνωε τὸν ἐπίσκοπον Ἄντιοχευαζ Φλαβιανόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζε ἱ Πέτρον μεταφορικῶς, λόγῳ τῆς θερμῆς καὶ σταθερᾶς πίστεώς του.

40. Ἰωάν. 21. 18.

Εἰς τὰς «ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ»

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

71 Ἄ ὍΤΙ ΕἶΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Ἡ ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ὍΤΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ ΤΩΝ ΚΑΘΙΣΤΑ ΑΠΡΟΣΒΛΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΟΥΛΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ, ΚΑΙ ὍΤΙ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΕἶΝΑΙ ΔΗΛΩΤΙΚΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΑΕΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΚΟΜΗ ὍΤΙ Οἱ ΑΠΟΣΤΟΛΟὶ ΔΙΑΘΕΤΟΥΝ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΟΣΜΙΚΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΦΩΤΙΣΤΟΥΣ.

Ὅταν ρίψω τὸ βλέμμα μου εἰς τὴν πτωχείαν τῆς πνευματικῆς μου συγκροτήσεως, χάνω τὴν δύναμιν μου καὶ θέλω νὰ ἐξαφανισθῶ, προκειμένου νὰ ὀμιλήσω ἐνώπιον τόσοσὺ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ὅταν, ὁμοῦ, κυττάξω τὴν ἰδικὴν σας προθυμίαν καὶ τὴν ἀκόρεστον σας διάθεσιν νὰ ἀκούετε, **Β** ξαναποκτῶ τὸ θάρρος μου καὶ σηκώνομαι καὶ μὲ προθυμίαν ρίπτομαι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς διδασκαλίας. Πραγματικῶς, ἐσεῖς εἰσθε εἰς θέσιν καὶ ἐν ἀκμῇ πάρετε μίαν λιθίνην, δίδονοιαν, νὰ τὴν καταστήσετε πῶς ἐλαφρὰν καὶ ἀπὸ ἓνα πτερόν μὲ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον, ποῦ σὰς κατέχει, διὰ νὰ ἀκούετε τὸν λόγον (τοῦ Θεοῦ). Καὶ ὅπως ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ζῶα, ποῦ κρύβονται εἰς τὰς φωλεὰς των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος, διὰ νὰ ἀποφύγουν μὲ τὴν νάρκην των τὸ ψύχος, ὅταν καταλάβουν ὅτι πλησιάζει τὸ καλοκαίρι, ἀφήνουν τὴν νάρκωσιν καὶ σχηματίζουν ἀγέλας μὲ τὰ ἄλλα ζῶα καὶ χαίρουνται μαζὶ μας, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μου, σὰν νὰ εἶναι κρυμμένη εἰς κάποια φωλεὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀδυναμίας μου, ὅταν ἰδῆ τὸν πόθον τῆς ἀγάπης σας, ἀφίνει τὴν φωλεάν τῆς καὶ μὲ τὴν ἰδικὴν σας συντροφίαν **Γ** καὶ ἀπὸ κοινοῦ μὲ σὰς νοιώθει τὰ κατὰ ἀκιρτήματα τῆς χαρᾶς, ποῦ προσφέρουν

αί Γραφαί, μέσα εις τὸ πνευματικὸν καὶ θείον λιθάδι, δηλαδὴ εἰς τὸν παράδεισον τῆς Γραφῆς. Διότι, πραγματικά, λιθάδι πνευματικὸν καὶ παράδεισος ἀπολαύσεως εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν, καὶ μάλιστα παράδεισος ἀπολαύσεως ἀνώτερος ἐκείνου (τοῦ γνωστοῦ) παραδείσου. Αὐτὸν ὅμως τὸν παράδεισον ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἐφύτευεν εἰς τὸ χῶμα τῆς γῆς, ἀλλὰ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸν τὸν παράδεισον δὲν τὸν ἐποποθέτησεν εἰς τὴν Ἑδέμ, οὔτε πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς, διὰ τὸν περιορισμὸν εἰς ἓνα μέρος, ἀλλὰ τὸν ἐξήπλωσεν εἰς ὁλόκληρον τὴν γῆν καὶ τὸν ἐπεξέτεινεν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Τὸ ὅτι δὲ διέδωκε τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἄκουσε τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει: **Δ** «Εἰς ὅλην τὴν γῆν διεδόθη τὸ κήρυγμα αὐτῶν καὶ οἱ λόγοι των ἔφθασαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης». Καὶ ἐὰν μεταβῆς πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς, τοὺς ὁποίους πρῶτους βλέπει ὁ ἥλιος ὅταν ἀνατέλλῃ καὶ ἐὰν φθάσῃς εἰς τὸν ὠκεανὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βρεταννικὰ νησιά καὶ ἐὰν ταξιδεύσῃς εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον καὶ ἐὰν πρὸς τὰ νότια μέρη ἀπομακρυνθῆς, παντοῦ θὰ ἀκούσῃς ὄλους τὰ φιλοσοφοῦν ἐπάνω εἰς τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μὲ ἄλλην μὲν φωνήν, ἀλλὰ μὲ τὴν αὐτὴν πίστιν, μὲ διαφορετικὴν δὲ διάλεκτον, ὅμως μὲ συμφωνίαν γνώμης. Διότι ὁ μὲν φθόγγος τῆς γλώσσης ἀλλάζει, **Ε** ὁ τρόπος ὁμῶς τῆς εὐσεβείας δὲν ἀλλοιοῦται. Καὶ συμβαίνει νὰ θαυμάζωμεν μὲν κατὰ τὴν γλώσσαν, ἀλλὰ νὰ σκέπτονται χριστιανικά, νὰ μὴ ὀμιλοῦν δὲ ὀρθῶς, ἀλλὰ νὰ ζοῦν μὲ εὐσέβειαν.

Εἶδες πόσον ἐκτεταμένους εἶναι ὁ παράδεισος ἕως τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης; Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τὸ φίδι, εἶναι ἀπηλλαγμένους ὁ τόπος ἀπὸ τὰ θηρία καὶ περιφρουρεῖται μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.⁷² **Α** Ἐχει καὶ πηγὴν ὁ παράδεισος αὐτός, ὅπως ἐκεῖνος, πηγὴ, ἡ ὁποία δημιουργεῖ ὄχι τέσσαρας ἀλλὰ μυρίους ποταμούς.⁷³ Διότι αὐτὴ ἡ πηγὴ, ὄχι τὸν Τίγρητα, οὔδὲ τὸν Εὐφράτην, οὔτε τὸν Νεῖλον τῆς Αἰγύπτου, οὔδὲ τὸν Γάγγην τῆς Ἰνδίας, ἀλλ' ἀναριθμήτους ποταμούς τροφοδοτεῖ. Ποῖος λέγει αὐτά; Αὐτός ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐχάρισεν αὐτοὺς τοὺς ποταμούς. «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς ἐμέ», λέγει, «καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, θὰ ἀναβλύσουν ἀπὸ τὴν καρδίαν του πο-

1. Τζάμ. 18, 5 καὶ Ρομ. 10, 18.
2. Περὶ Γεν. 2, 10-14.

ταμοὶ ὕδατος ζῶντος».⁷⁴ Ἀντελήφθῃς ὅτι ὄχι τέσσαρες, ἀλλ' ἀπειροὶ ποταμοὶ πηγάζουν ἀπὸ ἐκείνην τὴν πηγὴν; Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ ἐκείνη ἡ πηγὴ. Διότι τὰ ρέοντα ὕδατά τῆς δὲν εἶναι ἀπὸ κοινὸν νερό, ἀλλὰ τὸ χαρίσματά τῆς εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ πηγὴ μοιράζεται εἰς κάθε μίαν ψυχὴν τῶν πιστῶν, χωρὶς νὰ λιγοσταίῃ. Μοιράζεται χωρὶς νὰ μειώνεται. **Β** Διαφείτῃ καὶ δὲν ἐλαττώνεται. Εἰς ὄλους εἶναι ὁλόκληρος καὶ εἰς ἓνα ἕκαστον ὁλόκληρος. Διότι τόσον πολλὰ εἶναι τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος. Θέλεις νὰ μάθῃς τὴν ἀφθονίαν αὐτῶν τῶν ὑδάτων; Θέλεις νὰ γνωρίσῃς τὴν φύσιν τῶν ὑδάτων; ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι ὅμοια μὲ αὐτὰ τὰ ὕδατα, ἀλλὰ καλύτερα ἀπὸ αὐτὰ καὶ θαυμασιώτερα; Ἄκουσε πάλι τὸν ἴδιον τὸν Κύριον, ὅταν ὀμιλῇ πρὸς τὴν Σαμαρείτιδα, διὰ τὸ μάθῃς τὴν ἀφθονίαν τῆς πηγῆς. «Τὸ νερό, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω», λέγει, «εἰς τὸν πιστόν, θὰ γίνῃ εἰς αὐτὸν πηγὴ ὕδατος, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ χαρίσῃ αἰώνιον ζωὴν». Δὲν εἶπε νερό, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξέρχεται, δὲν εἶπε νερό, τὸ ὁποῖον θὰ ρέῃ, ἀλλὰ νερό, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναπηδάει καὶ θὰ φανερώσῃ εἰς ἡμᾶς μὲ τὰ πηθικὰ ἀναυλύσματα τὴν ἀφθονίαν του. **Γ** Εἶναι φυσικὸν τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν νὰ ἐξορροῦν ἀπὸ παντοῦ καὶ νὰ πηδοῦν, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ κρατοῦν μέσα των αἱ πηγαὶ καὶ μὲ τὴν πίεσιν τῆς ροῆς ἀναβλύζουν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Θέλω νὰ λησπὼν νὰ δεῖξῃ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων, εἶπε νερό, τὸ ὁποῖον ἀναπηδαίει καὶ ὄχι ἀπλῶς ἐξέρχεται. Θέλεις νὰ μάθῃς καλῶς καὶ τὴν φύσιν τῆς πηγῆς; Δύνασαι νὰ τὴν μάθῃς ἀπὸ τὴν χρησιμότητά τῆς. Διότι δὲν εἶναι χρήσιμος διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἄς παραμείνωμε λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὸν παράδεισον, ἅς καθὴρ ὁμιλοῦμε πλησίον τῆς πηγῆς, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν ὅτι ἐπαύει ὁ Ἀδὰμ καὶ ἀπομακρυνθῶμε ἀπὸ τὸν παράδεισον. Νὰ μὴ ἀκούσωμε καταστρεπτικὴν συμβουλήν, νὰ μὴ ἀποδεχθῶμε τὴν ἀπάτην τοῦ διαβόλου. Νὰ μὲνωμεν μέσα, **Δ** διότι εἶναι μεγάλη ἡ ἀσφάλεια ἀπὸ ἐδῶ, ἅς εἰμεθα προσηλωμένοι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Διότι ὅπως ἐκεῖνος, οἱ ὁποῖοι κάθονται πλησίον εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν δροσιά τῆς καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ καύσων, μὲ τὸ νὰ ρίχνουν συνεχῶς νερό εἰς τὸ πρόσωπον, προφυλάσσουν-

3. Ἰωάν. 7, 38.
4. Ἰωάν. 4, 14.

ται από την καταθλιπτική ζέστην με τὰ τρεχούμενα νερά και όταν διψάσουν εύκολα σήνουν την δίψαν των με νερό, τὸ ὁποῖον ἔχουν πλησίον των ἀπὸ τὴν πηγὴν τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κἀθεταί πλησίον εἰς τὴν πηγὴν τῶν Ἁγίων Γραφῶν και ἐὰν ἴδῃ ὅτι φλέγεται ἀπὸ κακὴν ἐπιθυμίαν, εύκολα διώχνει τὸ πάθος με τὸ νὰ δροσίση τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τὰ πνευματικά ἐκεῖνα νάματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς και ἀν τὸν καταλάβῃ καυστική ἀργὴ, ἡ ὁποία κατακαίει τὴν καρδίαν του, ὅπως θράζει τὸ καζάνι εἰς τὴν φωτιά, με ὀλίγην μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Ἐ ἀμέσως καταπαύει τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ πάθους και ἀπὸ δλαυς τοὺς κακοὺς λογισμοὺς, καθὼς ἀπὸ τὸ μέσον τῆς φωτίας, σώζει τὴν ψυχὴν ἢ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν.

Δι' αὐτὸ και ὁ προφήτης, ὁ μέγας ἐκεῖνος Δαβὶδ, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν προσροχόμενὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, παρομοιάζει με δέντρον διαρκῶς ἀνθισμένον και φυτευμένον εἰς τὰ ρυάκια τῶν ὕδατων ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος συνεχῶς προσέχει εἰς τὰς Γραφὰς και ἀπολαμβάνει τὴν διδασκαλίαν των, λέγων ὡς ἐξῆς: «Εἶναι πανευτυχὴς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δὲν μετέθη εἰς σὺσκεψιν ἀσεβῶν και δὲν ἐσταμάτησεν εἰς ὁδὸν ἁμαρτωλῶν και δὲν ἐκάθησεν εἰς θέσιν, ὅπου κἀθονται διεφθαρμένοι ἄνθρωποι, ⁷³ Ἄ ἀλλ' ἡ θέλησίς του εἶναι ἐνηρμονισμένη με τὸν νόμον τοῦ Κυρίου και ἡμέραν και νύκτα μελετᾷ τὸν νόμον αὐτοῦ και αὐτὸς θὰ εἶναι ὅπως τὸ δένδρον, τὸ φυτευμένον ἐκεῖ ὅπου χύνονται νερά». Διότι ὅπως ἐκεῖνο τὸ δένδρον, τὸ ὁποῖον ἔχει φυτευθῆ ἐκεῖ ὅπου διέρχονται νερά και εὐρίσκειται πλησίον εἰς τὰ ρυάκια, ποτίζεται συνεχῶς και δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ καμμίαν καιρικὴν ἀνωμαλίαν και οὐτε φοβείται τὸν θερμὸν ἥλιον, οὐτε λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὴν ξηρασίαν, διότι ἔχει μέσα του ἀρκετὴν ὕγρασίαν και δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀμέσως και τὴν πλέον ὑπερβολικὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου. Ἐ κατὰ παρόμοιον τρόπον και ἡ ψυχὴ, ἡ ὁποία εὐρίσκειται πλησίον εἰς τὰ πνευματικά ρυάκια τῶν θείων Γραφῶν και ποτίζεται συνεχῶς, ἀποθηκεύουσα μέσα τῆς τὰ νάματα ἐκεῖνα και τὴν δρόσον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, θὰ εἶναι ἀπρόσβλητος ἀπὸ κάθε κακόν. Ἄφου θὰ λαμβάνῃ ἱκανὴν ἐνίσχυσιν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, εύκολα θὰ ἀποκρούῃ τὴν προσβολὴν τῶν κακῶν, εἴτε εἶναι αὐτὰ ἀ-

73. Ψαλμ. 1. 1-3.

σθένεια, ἢ περιφρόνησις, ἢ συκοφαντία, ἢ κακολογία, ἢ ἐμπαιγμοί, ἢ κάθε ἀπερισκεψία, ἢ δλα τὰ κακὰ τοῦ κόσμου πέσουν ἐπάνω εἰς μίαν τοιαυτὴν ψυχὴν. Διότι οὐτε ἡ δόξα ἢ μεγάλη, οὐτε ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐξουσίας, οὐτε ἡ παρουσία τῶν φίλων, οὐτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα θὰ δυνηθῆ νὰ παρηγορήσῃ τὸσον τὸν πονεμένον, ὅπως ἡ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐ Διατί ὁμως; Διότι ἐκεῖνα μὲν εἶναι φθαρτὰ και πρόσκαιρα, δι' αὐτὸ και παροδικὴ εἶναι ἢ παρηγορία των ἢ μελέτη ὁμως τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι συνομιλία με τὸν Θεόν. Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς παρηγορῇ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειται εἰς θλίψιν, τί εἶναι ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς κατάστασιν λύπης;

Ἄς προσέχωμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὄχι μόνον αὐτὰς τὰς δύο ὥρας (διότι δὲν ἀρκεῖ διὰ τὴν πνευματικὴν μας ἀσφάλειαν ἢ ἀπλὴ αὐτὴ ἀκρόασις), ἀλλὰ διαρκῶς και ἕκαστος, ὅταν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπιτί του, ἄς πάρῃ μαζί του τὰ βιβλία⁷⁴ και ἄς συζητῇ τὰ νοήματα τῶν λεχθέντων, ἐὰν δεδαίως θέλῃ νὰ ἔχη μόνιμον και ἀρκετὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν Γραφήν. Ἐ Διότι και τὸ δένδρον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἴσταται εἰς τοὺς αὐλακας τῶν ὑδάτων, δὲν ἔχει ἐπαφὴν με τὰ ὕδατα δύο και τρεῖς ὥρας μόνον, ἀλλὰ δλην τὴν ἡμέραν και δλην τὴν νύκτα. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ δένδρον εἶναι σκεπασμένον με φύλλα και φορτωμένον ἀπὸ καρπῶς, ἔστω και ἐὰν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων τὸ ποτίζῃ, ἐπειδὴ ἔχει φυτευθῆ πλησίον εἰς τὰ ὕδατα και με τὰς ρίζας του λαμβάνει τὴν ὕγρασίαν και με ἀοράτους πόρους μεταδίδει τὴν ὠφέλειαν εἰς δλον τὸ σῶμα τοιοῦτοτρόπως και ὁ μελετῶν συνεχῶς τὰς Ἁγίας Γραφὰς και εὐρισκόμενος πλησίον εἰς τὰ ρυάκια αὐτῶν, και ἐὰν ἀκόμη οὐδένα ἔχη ἐρμηνευτὴν, με τὴν συνεχῆ ἀνάγνωσιν, ὡς ἐὰν διὰ τινῶν ριζῶν λαμβάνει πολλὴν ὠφέλειαν. Ἐ Δι' αὐτὸ και ἡμεῖς ἐπειδὴ γνωρίζομεν τὰς φροντίδας σας, τοὺς περισπασμοὺς, τὰς πολλὰς βιστικὰς μερίμνας, ἀδίσαστα και σιγὰ-σιγὰ αἴς ὀδηγοῦμεν εἰς τὰ νοήματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς και με τὴν κατάλληλον ἐρμηνείαν ἐπιτυγχάνομεν νὰ ἀποτυπῶνται μονίμως εἰς τὴν μνήμην σας τὰ λεγόμενα. Διότι και ἡ ραγδαία βροχὴ ὅταν πίπτῃ, κατακλύζει μὲν τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ τὸ βάθος οὐδαμῶς ὠφελεῖ. Ὅταν ὁμως σιγανὰ και κατ' ὀλίγον ἐμβαίῃ, ὅπως τὸ λάδι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὡς νὰ γλιστρήσῃ πρὸς τὸ βά-

74. Ἐνεστὶ τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

θος, μέσω φλεβών που έχουν οι πόροι της, αφού γεμίση με υγρασίαν τα σπλάγχνα της, ¹⁴ Α τὴν κάμνει πολὺ κατ'ἀλληλον διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν καρπῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ρίπτομεν ἡρεμα, εἰς τὰς ψυχὰς σας τὴν πνευματικὴν αὐτὴν βροχὴν. Διότι αἱ μὲν Γραφαὶ ὁμοιάζουν με πνευματικὰ σύννεφα, οἱ λόγοι ὁμῶς καὶ τὰ νοήματα ὁμοιάζουν με βροχὴν πολὺ καλύτεραν τῆς φυσικῆς καὶ δι' αὐτὸ σὰς ρίπτομεν σιγὰ-σιγὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν βροχὴν, διὰ νὰ εἰσέλθουν οἱ λόγοι εἰς τὸ δάθος τῆς ψυχῆς σας. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἂν καὶ εὐρισκόμεθα σήμερον εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἐρημνείας, δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τώρα οὔτε μίαν ἐπιγραφὴν νὰ ἐρμηνεύσωμεν δλόκληρον, ἀλλὰ ἀκόμη περὶ τῆς ἰδίας ὁμιλοῦμεν. Διότι εἶναι προτιμότερον, ἀφοῦ ἀνασκάψωμεν μικρὸν τμήμα γῆς, καὶ φθάσωμεν εἰς τὸ θάθος, νὰ δροῦμε ἐκεῖ πολὺν θησαυρὸν χρησίων πραγμάτων, ἢ παρὰ νὰ ταλαιπωρηθοῦμεν ἀσκοπίως καὶ ματαίως, σκόπτοντες γρήγορα τὴν ἐπιφάνειαν πολλῶν ἀγρῶν. Βεβαίως γνωρίζω πολλούς, οἱ ὅποιοι στενοχωροῦνται δι' αὐτὴν τὴν δραδύτητα. Δὲν λαμβάνω ὁμῶς ὑπ' ὄψιν μου τὴν κατηγορίαν ἐκείνων, ἀλλὰ με ἐνδιαφέρει ἡ ἰδικὴ σας ὠφέλεια. Ὅσοι δύνανται νὰ θαδίζουσι γρήγορα, ἂς περιμένουν τοὺς θραυτοπαροῦντας ἀδελφούς, διότι αὐτοὶ δύνανται νὰ περιμένουν ἐκείνους, οἱ περισσότερον ὁμῶς ἀδύνατοι δὲν καταρδύνουν νὰ τοὺς φθάσουν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ διάζωμεν ἀκαίρως τοὺς πνευματικῶς ἀσθενεῖς ἀδελφούς, ἀφοῦ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ φθάσουν τὴν τελειότητα τῶν δυνατῶν, ¹⁵ ἄλλ' ὅτι «ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ ὀφειλομεν νὰ ἀνεχώμεθα τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων». ¹⁶ Μὲ ἀπασχολεῖ ἡ ἰδικὴ σας ὠφέλεια καὶ ὄχι ἡ ματαία ἐπίδειξις. Δι' αὐτὸ ἐπιμένομεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νοημάτων.

¹⁷ Ἐλεγον λοιπὸν τὴν πρώτην ἡμέραν ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὅταν σὰς ἀνέγνωσα καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ θεμοῦ¹⁸ καὶ σὰς ἐφάνερωσα τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου, ὁ ὅποιος μετέστρεψε τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἐχθρῶν ξένον στρατιώτην. Αὐτὴ ἦτο ἡ κατάληξις ὅλης τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. ¹⁹ Μετὰ ἀπὸ ἐκείνην, κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἐρευνήσαμεν ποῖος ἦτο ὁ συγγραφεὺς

7. Ρωμ. 15, 1.

8. Ἁγίαστον Θεῶν, Πράξ. 17, 28.

τοῦ διδίου⁹ καὶ διεπιστώσαμεν μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὅτι ἦτο ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς καὶ μετὰ πλῆθος ἀποδείξεων, ἄλλας μὲν πολὺ σαφεῖς, ἄλλας δὲ μετὰ σαυτέρως ἐννοίας, κατωχρώσαμεν τὸ ζητούμενον. Γνωρίζω βεβαίως ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς δὲν κατηνόησαν τὰ τελευταῖα ἐκ τῶν λεχθέντων, ἀλλ' ὁμῶς δὲν θὰ σταματήσωμεν νὰ ἀσχαλοῦμεθα μετὰ λεπτότερα νοήματα. Τὰ περισσότερον σαφῆ λοιπὸν θὰ ὠφελοῦν τοὺς πρὸ ἀπλοϊκοῦς, τὰ δὲ σαυτέρα τοὺς ἔχοντας μεγαλυτέραν μόρφωσιν. Διότι ἡ τράπεζα πρέπει νὰ ἔχη ποικίλα καὶ διάφορα, ἐπειδὴ διαφορετικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν προσκεκλημένων. ²⁰ Ἐτὴν πρώτην ἡμέραν λοιπὸν ὠμιλήσαμεν διὰ τὴν ἐπιγραφὴν, τὴν δευτέραν διὰ τὸν συγγραφεὴ τοῦ διδίου καὶ χθὲς τὴν τρίτην ἡμέραν, πρὸς αὐτούς, οἱ ὅποιοι παρηκολούθησαν, ὠμιλήσαμεν διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς συγγραφῆς καὶ ἐδείξαμεν, ὡς γνωρίζουν ὅσοι ἤκουσαν, τί εἶναι πράξις, τί εἶναι θαῦμα καὶ τί σημαίνει τρόπος ζωῆς, τί σημεῖον καὶ παράδοξον καὶ δύναμις καὶ πῶσον διαφέρουν μεταξύ των καὶ πῶς ἄλλο μὲν εἶναι μεγαλυτέρον, ἄλλο δὲ ὠφελιμώτερον καὶ πῶς ἡ μὲν διοτὴ καὶ μόνη τῆς εἰς εἶναι γίνεται πρόξενος τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, τὸ θαῦμα ὁμῶς, εἰς δὲν συμβαδίζει μετὰ τὴν πρᾶξιν καταντὰ ἀχρηστον. ²¹ Ἀ Σήμερον ἐπιβάλλεται νὰ ὁμιλήσω διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ νὰ δείξω τί ἄρα γε σημαίνει τὸ ὄνομα τῶν Ἀποστόλων. Διότι δὲν εἶναι ἀνευ σημασίας αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ προσδιορίζει ἐξουσίαν, ἐξουσίαν μεγίστην, ἐξουσίαν πνευματικωτάτην, οὐρανοῦ ἐξουσίαν. Παρακαλῶ νὰ προσέζητε. Διότι ὅπως εἰς τὰ πράγματα τοῦ βίου ὑπάρχουν πολλαὶ ἐξουσίαι, ὄχι ὁμῶς ὅλαι τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλ' αἱ μὲν εἶναι ἀνώτεροι, αἱ δὲ κατώτεροι παραδείγματος χάριν, διὰ νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰς κατωτέρας τὴν ἀριθμῆσιν, ὑπάρχει ὁ ἐπίτροπος τῆς πόλεως ἀνώτερος ὁμῶς αὐτοῦ εἶναι ὁ κυβερνήτης τῆς χώρας, μετὰ ἀπὸ ἐκείνον ὑπάρχει ἄλλος ἀρχων ἀκόμη ἀνώτερος. Ὑπάρχει πάλιν ὁ στρατηλάτης εἶναι ὁ ὑπαρχος ὑπεράνω ὁμῶς αὐτῶν ὑπάρχει ἡ ἐξουσία τῶν ὑπάτων²² καὶ ὅλαι μὲν αὐταὶ εἶναι ἐξουσίαι, ὄχι ὁμῶς τῆς αὐτῆς ἀξίας. ²³ Ἀναλόγως συμβαίνει καὶ μετὰ τὰς πνευματικὰς, πολλαὶ μὲν ἐξουσίαι, ὄχι ὁμῶς τῆς ἰσῆας ἀξίας. Ἀπὸ ὅλας δὲ μεγαλυτέρα εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ἀπο-

9. Πρόκειται διὰ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

10. Στρατηλάτης εἶναι ὁ διοικητὴς στρατοῦ. Ὑπαρχος ὁ ἑπιτοιοκράτης καὶ ἑπιτοιοκράτης ἀρχόντες.

στολικού αξιώματος. Διότι πρέπει από τὰ αίσθητὰ νὰ σὰς ὀδηγοῦμεν εἰς τὰ νοητὰ. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Χριστὸς, ἐνῶ ὠμιλοῦσε διὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀνέφερε τὸ ὕδωρ: «Εκεῖνος, ὁ ὁποῖός πίνει ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, θὰ διψήσῃ πάλιν», λέγει, «ὁ πίνων ὁμως ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ δώσω εἰς αὐτόν, δὲν θὰ διψήσῃ ποτέ».¹¹ Παρατηρεῖς ὅτι καθοδηγεῖ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὰ νοητὰ εἰς τὰ αἰσθητὰ. Αὐτὸ πράττομεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὰ κατώτερα πηγαινόμεν εἰς τὰ ἀνώτερα, διὰ νὰ γίνῃ περισσότερον εὐδιάκριτος ὁ λόγος. C Δι' αὐτὸ δταν ὠμιλοῦσαμεν περὶ ἐξουσίας, δὲν ἀνεφέραμεν τὴν πνευματικὴν, ἀλλὰ τὴν κοσμικὴν, διὰ νὰ ὀδηγήσωμεν ἀπὸ αὐτὴν εἰς ἐκείνην. Ἦκούσατε πόσας κοσμικὰς ἐξουσίας ἀνεφέραμεν καὶ ὅτι ἄλλαι μὲν εἶναι ἀνώτεροι, ἀλλὰ δὲ κατώτεροι καὶ ὅτι ἡ ἐξουσία τῶν ὑπᾶτων εὐρίσκεται ὑπεράνω ὄλων, ὡς κορυφὴ καὶ κεφαλὴ. Ἄς ἴδοῦμε καὶ τὰς πνευματικὰς ἐξουσίας. Ὑπάρχει πνευματικὴ ἐξουσία, ἡ ἐξουσία τῆς προφητείας ἄλλῃ ἐξουσία εἶναι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, τοῦ ποιμένος, τοῦ διδασκάλου, τῶν χαρισμάτων, τῶν ἰαμάτων, τῆς ἐρμηνείας γλωσσῶν. Ὅλα μὲν αὐτὰ εἶναι δυνάμια χαρισμάτων, πράγματα δὲ ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν. D Ὁ προφήτης εἶναι ἀρχὼν, ἀρχὼν εἶναι εἰς ἡμᾶς καὶ ὁ ἐκδιώκων τὰ δαιμόνια. Ἀκόμη ὁ ποιμὴν καὶ ὁ διδασκαλὸς εἰς ἡμᾶς ἀρχὼν εἶναι. Ἄλλ' ἀνώτεροι ὄλων αὐτῶν εἶναι ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία. Καὶ πόθεν ἀποδεικνύεται τοῦτο; Ἀπὸ τὸ ὅτι πρὶν ἀπὸ ὄλους τοποθετεῖται ὁ ἀπόστολος. Καὶ ὅπως ὁ ὕπατος εἰς τὰς ἐγκοσμίους ἐξουσίας, ἔτσι καὶ ὁ ἀπόστολος ἔχει τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ πνευματικὰ ἀξιώματα. Ἄς ἀκούσωμεν τὸν ἴδιον τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος ἀριθμεῖ τὰς ἐξουσίας καὶ προτάσσει τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Παῦλος; E «Καὶ ἄλλους μὲν ἔβασεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους καὶ ποιμένας, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων».¹²

Εἶδες τὴν κορυφὴν τῶν ἐξουσιῶν; Εἶδες εἰς τί ὕψος εὐρίσκεται ὁ ἀπόστολος, χωρὶς αὐθεῖς νὰ εἶναι πρὸ ἐκείνου, ὅτε ἀνώτερος αὐτοῦ; Διότι πρῶτον ἀναφέρει ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους καὶ ποιμένας, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, προστάτας, ἀρχοντας, γένη γλωσσῶν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἡ κεφαλὴ τῶν ἐξουσιῶν τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ βᾶσις καὶ ρι-

11. Ἰωάν. 4, 13-14.
12. Α' Κορ. 12, 28.

ζα. 70 A Καὶ ὅπως ἡ κεφαλὴ ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὸ ὕψι-
λότερον μέρος, δὲν εἶναι μόνον ἀρχὴ τοῦ σώματος καὶ ἐ-
ξουσία, ἀλλὰ καὶ ρίζα (διότι τὰ νεῦρα, τὰ ὁποῖα διοκοῦν
τὸ σῶμα, ἀπὸ τὴν κεφαλὴν γεννῶνται καὶ ἀπὸ τὸν ἐγκέ-
φαλον διακλαδίζονται καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς ψυχῆς ὀ-
λον τὸ σῶμα κυβερνοῦν), κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ
ἀποστολικὴ ἐξουσία, ὅχι μόνον ὡς ἀρχὴ καὶ ἐξουσία κεί-
ται ὑπεράνω τῶν ἄλλων χαρισμάτων, ἀλλὰ καὶ τὰς ρίζας
ὄλων συλλαμβάνει καὶ συγκρατεῖ. Καὶ ὁ μὲν προφήτης δὲν
δύναται νὰ εἶναι καὶ ἀπόστολος καὶ προφήτης, ὁ δὲ ἀπό-
στολος εἶναι ὁπωσδήποτε καὶ προφήτης καὶ χαρίσματα
ἔχει ἰαμάτων B καὶ διαφόρους γλώσσας ὁμιλεῖ καὶ ἐρμη-
νεύει, δι' αὐτὸ εἶναι ἀρχὴ καὶ ρίζα τῶν χαρισμάτων.

Καὶ ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἔχουν αὐτὰ, ἐπικαλοῦμαι ὡς
μάρτυρα τὸν Παῦλον. Πρῶτον δὲ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἴπω
τί εἶναι γένη γλωσσῶν. Τί λοιπὸν εἶναι γένη γλωσσῶν;
Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ὁ θαπτισθεὶς καὶ πιστεῦσας
ἀμέσως ὠμιλοῦσεν εἰς διαφόρους γλώσσας, διὰ νὰ φανε-
ρωθῇ ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι, ἐπειδὴ τότε
οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἀσθενέστεροι εἰς τὴν πίστιν καὶ δὲν
ἠδύναντο νὰ ἀντιληφθοῦν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα μετὰ
τὰ σαρκικὰ τῶν μάτια, εἶδικο αἰσθητὸν χάρισμα, διὰ νὰ
γίνῃ τὸ νοητὸν φανερόν. Καὶ ἐκεῖνος πού ἐθαπτιζέτο ἀ-
μέσως, ὠμιλοῦσε καὶ C τὴν ἰδικὴν μας γλώσσαν καὶ τὴν
γλώσσαν τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν καὶ τῶν Σκυθῶν, διὰ
νὰ μάθουν καὶ οἱ ἄπιστοι, ἐκρίθηκε ἀξίος νὰ δεχθῇ τὴν
δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ τὸ θαῦμα αὐτὸ ἐγένε-
το ἀντιληπτὸν, ἐννοῶ τὴν φωνήν, διότι τὴν ἠσθάνοντο μετὰ
τὴν ἀντίστοιχον ἀσθησίν τοῦ σώματος. Τὴν νοητὴν ὁμως
καὶ ἄραστον χάριν τοῦ Πνεύματος τὴν καθιστοῦσεν εἰς ὀ-
λους φανεράν τὸ αἰσθητὸν αὐτὸ θαῦμα. Καὶ τὸ θαῦμα αὐ-
τὸ ἰσχυρίζετο γένη γλωσσῶν. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος
ἐγνώριζε μίαν μόνον γλώσσαν, τὴν μητρικὴν του δηλαδή,
μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἠμποροῦσε νὰ ὁμιλῇ
ποικίλας καὶ διαφόρους. Καὶ ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νὰ ἰδῇ
κανένας ἓνα μὲν ἄνθρωπον, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, ποικί-
λον ὁμως κατὰ τὰ χαρίσματα, ἔχοντα διάφορα ἀτόματα
καὶ διαφόρους γλώσσας. Ἄς γνωρίσωμε, λοιπὸν, H κατὰ
ποῖον τρόπον ὁ ἀπόστολος εἶχε καὶ αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἀλ-
λὰ καὶ ὄλα τὰ ἄλλα. Σχετικὰ μετὰ αὐτὸ, ὡς εἴρη ὁμιλεῖ:
«ἀπὸ ὄλους σὰς περισσώτερον ὁμιλῶ διαφορετικὰς γλώσ-
σας».¹³ Εἶδες πῶς κατέχει τὰ γένη τῶν γλωσσῶν καὶ ἔχι-

13. Α' Κορ. 14, 19.

μόνον τὰς ὁμιλεῖ, ἀλλὰ καὶ κατέχει τὸ χάρισμα αὐτὸ εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ ὅ,τι τὸ κατέχουν οἱ ἄλλοι πιστοί; Διότι δὲν εἶπεν μόνον ὅτι ἤμπορῶ νὰ ὁμιλῶ γλώσσας ποικίλας, ἀλλὰ καὶ ὅτι: «ἀπὸ ὅλου σας περισσότερον ὁμιλῶ διαφορετικὰς γλώσσας». Τὸ δὲ προφητικὸν χάρισμα, ποῦ εἶχεν, τὸ ἀποδεικνύει μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις, ὅταν ὁμιλῆ ὡς ἑξῆς: «Τὸ δὲ Ἅγιον Πνεῦμα καθαρὰ προλέγει ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας Ε θὰ ἐμφανισθοῦν δύσκολοι καιροί». ¹⁴ Βέβαια, τὸ νὰ προλέγῃ κανένας τὰ ὅσα θὰ λάθουν χώραν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, εἶναι, νομίζω, εἰς ὅλους φανερόν ὅτι αὐτὸ συνιστᾷ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας. Καὶ πάλιν, λέγει: «Γνωρίσατε δὲ καλὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτὰς ἡμέρας θὰ ἔλθουν δύσκολοι καὶ ἐπικίνδυνοι καιροί». ¹⁵ Καὶ πάλιν: «Σὺς λέγω ὄχι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Κυρίου, ὅτι δηλαδὴ ἡμεῖς οἱ ζωντανοί, ποῦ θὰ ἀπομένωμεν κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν, δὲν θὰ προφθάσωμεν τοὺς ἀποθνήσκοντες». ¹⁶ Καὶ αὐτὰ τὰ λόγια προφητεία ἀποτελοῦν. Κατάλαθες μὲ ποῖον τρόπον ἔχει γένη γλωσσῶν καὶ προφητείας; Θέλεις τώρα νὰ μάθῃς πῶς ἔχει καὶ τὰ χαρίσματα ἱαμάτων; Μά, πιθανόν αὐτὸ νὰ μὴ χρειάζεται καθόλου ἀποδείξιν μὲ συλλογισμούς, ὅταν παρατηρήσωμεν ὅτι ὄχι μόνον οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι, ¹⁷ Ἄ ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδύματά τους ἔχουν θεραπευτικὰ χαρίσματα. Τὸ ὅτι δὲ ἦταν διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν, τὸ λέγει εἰς πολλὰ μέρη, καὶ ἀκόμη ὅτι ἐβοήθησεν ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην καὶ ἐδιοικούσε τὰς Ἐκκλησίας. Συνεπῶς, ὅταν ἀκούσῃς πρῶτον ἀποστόλους, δεῦτερον προφήτας, τρίτον ποιμένας καὶ διδασκάλους, χαρίσματα ἱαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν, νὰ καταλάβῃς ὅτι ὅλη ἡ χορηγία τῶν ὑπολαίπων χαρισμάτων εἶναι συγκεντρωμένη, ὡς σὲ κεφάλι, εἰς τὸν ἔχοντα τὸ ἀποστολικὸν γνῶρισμα. Ἄρα γε προτιήτερα δὲν εἶχατε τὴν γνώμην ὅτι τὸ ὄνομα τῶν ἀποστόλων ἑστειρεῖτο ἀπὸ τὰ χαρίσματα αὐτά; Νά ὁμως, τώρα ἐμάθατε πῶσον βαθὺ νόημα ἔχει ὁ τίτλος αὐτός. Αὐτὰ, βέβαια, τὰ ἀναφέραμε ὄχι διὰ νὰ κἀνωμεν ἐπίδειξιν τῆς ἰδικῆς μας δυνάμεως, Ἰ ἀφοῦ δὲν εἶναι ἰδικὰ μας τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ἀνήκουν εἰς τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἣ ὅποια διεγείρει τὴν κωρότητα τῶν

14. Β' Τιμοθ. 3, 1 καὶ Α' Τιμ. 4, 1.

15. Β' Τιμοθ. 3, 1.

16. Α' Θεοσ. 4, 15.

ὀκνηρῶν, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν τίποτε μὲ τρόπον γρήγορον καὶ ἐπιπόλαιον. Ὡστε, πολὺ φυσικὰ ὠνομάσαμεν πνευματικὴν ὑπατέλειαν τὸ ἀποστολικὸν ἀξίωμα. Διότι οἱ ἀπόστολοι εἶναι ἄρχοντες, τοὺς ὁποίους ἐχειροτόνησεν ὁ Θεός· ἄρχοντες, ποῦ δὲν ἔχουν εἰς τὴν κυριότητά των ἔσθην καὶ διαφόρους πόλεις, ἀλλὰ εἰς ὅλους ἀπὸ κοινοῦ ἔχει ἀνατεθῆ ἡ μέριμνα δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι εἶναι πνευματικοὶ ἄρχοντες καὶ αὐτὸ θὰ προσπαθῆσω νὰ τὸ ἀποδείξω, διὰ νὰ καταλάβετε μετὰ τὴν πραγματοποιήσασιν τῆς ἀποδείξεως, ὅτι οἱ ἀπόστολοι τόσο ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας, ὥστε αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὰ παιδιά, ποῦ παριστάνουν τοὺς ἄρχοντας εἰς τὰ παιχνίδια τῶν. Πραγματικὰ, αὐτὴ ἡ ἐξουσία εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ ἐκείνην καὶ αὐτὴ κυρίως συγκρατεῖ τὴν ζωὴν μας καὶ, ὅταν ἀφαιρεθῇ αὐτὴ, τότε ὅλα χάνονται καὶ διαλύονται. Ποῖον, ὁμως, εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐξουσίας καὶ ποῖας δικαιοδοσίας πρέπει νὰ ἔχη ὁ ἄρχων; Δικαιοδοσίαν φυλακίσεως, ὥστε νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα ἄλλους νὰ φυλακίσῃ καὶ ἄλλους νὰ ἐλευθερώσῃ, ἄλλους νὰ ἀποδεσμεύῃ καὶ ἄλλους νὰ φυλακίσῃ. Ἐπίσης, δικαιοδοσίαν νὰ διαγράψῃ τὰ χρεῖα καὶ ἄλλους μὲν, ἔστω καὶ ὑπεθύνους, νὰ τοὺς ἑχευρήσῃ, ἄλλους δὲ νὰ προστάξῃ νὰ τὰ ἐπιστρέφουν. Ἐξ ἄλλου, δικαιοδοσίαν νὰ καταδικάσῃ εἰς θάνατον καὶ νὰ χαρίσῃ τὴν εἰς θάνατον καταδικήν. Αὐτὸ ὁμως δὲν εἶναι δικαίωμα τοῦ ἄρχοντος, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ βασιλέως. Ὡ Μὰ καλύτερα, οὔτε καὶ τοῦ βασιλέως εἶναι ὀλόκληρον τὸ πρὸνόμιον αὐτό. Διότι δὲν ἀνακαλεῖ τὸν νεκρὸν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν ἀπαγωγὴν πρὸς τὸν θάνατον, καὶ δύναται μὲν νὰ κηρύξῃ ἄκυρον τὴν ἀπόφασιν τῆς εἰς θάνατον καταδικῆς, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὸν θάνατον. Ἐχει λοιπὸν τὸ κατώτερον δικαίωμα, δὲν ἔχει ὁμως τὸ ἀνώτερον. Ἐπίσης ἐξετάζομεν καὶ ἑχωρίζομεν τὸν ἄρχοντα ἀπὸ τὴν ζωὴν του, ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ κήρυκος, ἀπὸ τοὺς ραβδούχους ἀπὸ τὴν ἑμαῶν του καὶ ἀπὸ τὸ βίβλος, διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι σύμβολα τῆς ἐξουσίας του. Λοιπὸν, ἂς ἐξετάσωμεν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀποστόλων, διὰ νὰ ἴδωμε, ἂν ἔχη τὰ ἴδια σύμβολα. Ἐ Ἐχει βέβαια σύμβολα, ὄχι παρόμοια ὁμως, ἀλλὰ πολὺ ἀνώτερα. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι αὐτὰ εἶναι ὀνόματα πραγμάτων, ἐνῶ ἐκεῖνα εἶναι ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων καὶ διὰ νὰ μάθῃς ἀκόμη τὴν διαφορὰν, ἣ ὅποια ὑπάρχει μεταξύ τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα παίζουν παριστάνοντα τοὺς ἄρχοντας,

και των αρχόντων, οι οποίοι πραγματικά έχουν τας εξουσίας. Και, εάν θέλεις, ως αρχίσωμεν την έρευναν από τα σχετικά με την δικαιοδοσίαν τής φυλακίσεως. Πραγματικά, αναφέραμεν ότι ο άρχων έχει τὸ δικαίωμα νὰ φυλακίσῃ και νὰ ἀπαλύσῃ. Κύτταξε, τώρα, ότι και οἱ ἀπόστολοι έχουν αὐτὴν τὴν δικαιοδοσίαν. 78 Α. «Διότι ὅσους θὰ δέσετε ἐπάνω εἰς τὴν γῆν», λέγει, «θὰ εἶναι δεμένοι εἰς τὸν οὐρανόν· και ὅσους θὰ ἐλευθερώσετε ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, θὰ εἶναι ἐλεύθεροι εἰς τὸν οὐρανόν».¹⁷ Βλέπεις τὴν διαφορὰν, ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξύ τῆς μῆας και τῆς ἄλλης δικαιοδοσίας φυλακίσεως. Και ἡ μὲν δυναμὴ εἶναι ἡ ἴδια, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Δεσμὰ ἔχομεν και εἰς τὴν μίαν και εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ἰσχύουν εἰς τὴν γῆν, ἐνῶ ἐκεῖνα ἰσχύουν εἰς τὸν οὐρανόν, διότι ἡ ἀποστολικὴ ἐξουσία ἔχει σάν δεσμοτῆριον τὸν οὐρανόν. Συνεπῶς, ἐνόησε τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀποστολικῆς ἐξουσίας. Ἐνῶ κάθονται εἰς τὴν γῆν και παίρνουν ἀποφάσεις, ἐν τούτοις ἡ δύναμις τῆς ἀποφάσεως διαδίνει εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Και ὅπως ἀκριθῶς οἱ βασιλεῖς εὐρισκόμενοι εἰς μίαν πόλιν λαμβάνουν ἀποφάσεις και θεσπίζουν νόμους και ἡ δύναμις τῶν ἀποφάσεων και τῶν νόμων τοὺς ἐπιφέρει ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὴν οὐρανὸν. Β εἶται και τότε οἱ ἀπόστολοι καθισμένοι εἰς ἕναν τόπον νομοθετοῦν αὐτὰ, ἡ δὲ δύναμις τῶν νόμων και τῶν δεσμῶν δὲν ἐπιφέρει μόνον τὴν οὐρανὸν, ἀλλὰ ἐφθανε και μέχρι αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν. Βλέπεις τὴν διαφορὰν μεταξύ τοῦ ἑνὸς και τοῦ ἄλλου δεσμοτῆριου. Τὸ ἕνα εἶναι εἰς τὴν γῆν, τὸ ἄλλο εἰς τὸν οὐρανόν· τὸ ἕνα ἀναφέρεται εἰς τὰ σώματα, τὸ ἄλλο εἰς τὰς ψυχὰς· μᾶλλον ὁμοῦς και εἰς τὰς ψυχὰς και εἰς τὰ σώματα· ἀφοῦ δὲν ἐδέμεναν μόνον τὰ σώματα, ἀλλὰ και τὰς ψυχὰς.

Θέλεις τώρα νὰ μάθης με ποῖον τρόπον εἶχαν τὴν δικαιοδοσίαν νὰ συγχωροῦν και τὰ χρέη; Πραγματικά, και ἐδῶ θὰ διακρίνης μεγάλην διαφοράν. Διότι δὲν ἐσυγχωροῦσαν χρηματικά ὀφείλη, ἀλλὰ ὀφείλη ἁμαρτημάτων. Ε. «Διότι εἰς ὅσους συγχωρεῖτε τὰς ἁμαρτίας», λέγει, «θὰ συγχωροῦνται εἰς αὐτοὺς· εἰς ὅσους ὁμοῦς τὰς κρατεῖτε, θὰ μόνον ἀσυγγνώησιν».¹⁸ Τί χροιάζεται ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ νὰ ἀποδείξω, ότι και εἰς τὸν θάνατον ἐστελναν και ἀπὸ

17. Ματθ. 18, 18.
18. Ἰωάν. 20, 23.

τὸν θάνατον ἀνακαλοῦσαν, και ότι ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν και τὴν προσαγωγήν εἰς τὸν χωρὸν τῆς ἐκτελέσεως ἡλευθέρωναν, ἀλλὰ ἐπανάφεραν εἰς τὴν ζωὴν και τοὺς φονευθέντας και ὀπασθήποτε νεκροὺς; Λοιπὸν, ποῦ φαίνεται ότι κατεδίκασαν; Και ποῦ ότι ἀπῆλλαξαν ἀπὸ τὸν θάνατον; Ὡς γνωστόν, ὁ Ἄνανίας και ἡ Σαπφείρα συνελήφθησαν νὰ κλέπτουν τὰ ἱερά χρήματα. Διότι, μολονότι ἐκλεψαν τὰ ἰδικὰ τοὺς χρήματα, ἐν τούτοις ἡ πράξις τοὺς ἀποτελοῦσεν ἱεροσυλίαν, διότι, ὑστερα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσίν τοὺς, τὰ χρήματα δὲν ἦσαν πλέον ἰδικὰ των. Τί ἔκανε, λοιπὸν, ὁ ἀπόστολος; Δ Ἄκουσε με ποῖον τρόπον, σάν νὰ προΐστατο δικαστηρίου, ὡς δικαστής, ἱερὸσυλον εἰς τὴν δίκην και με ἐρωτήσεις σάν δικαστής, διαφωτίζει τὴν ὑπόθεσιν, και ὑστερα θγάζει τὴν ἀπόφασιν. Διότι δὲν ἀποφασίζει πρὶν ἐρωτηθῆ. Ἦταν, θέβαια, παρακολουθοῦμε τὴν δίκην, ότι θγάζει δικαίαν ἀπόφασιν, δι' αὐτὸ ὑποβάλλει τὴν ἐρώτησιν, με τὸν ἀκόλουθον λόγον: «Διατί ἄφησες τὸν σατανάν νὰ γεμίσῃ τὴν καρδίαν σου με πονηρὰς σκέψεις, μέχρι τοῦ σημείου, ὡστε νὰ ἐξαπατήσῃς σὺ με τὸ πνεῦμα σου τὸ Ἅγιον Πνεῦμα και νὰ κατακρατήσῃς κρυφὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ ἀντίτιμον τοῦ χωραφιοῦ δὲν παρέμεινεν ἰδικόν σου, και ὅταν ἐπωλήθῃ, τὸ ἀντίτιμόν του δὲν ἦταν εἰς τὴν ἐξουσίαν σου νὰ τὸ διαθέσῃς ὅπως ἠθέλεις; Ε Δὲν ἐφεύσθης εἰς ἀνθρώπους, ἀλλὰ εἶπες ψέμματα εἰς τὸν Θεόν».¹⁹ Τί ὀπέστη ἐκεῖνος, λοιπὸν, ὅταν ἤκουσεν αὐτοὺς τοὺς λόγους; Ἔπεσε κάτω και ἐξεψύχησεν. Βλέπεις ότι διαβέβησαν και εἶπες οἱ ἀπόστολοι; Ὅταν ἀκούσῃς τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ότι «Ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, προσθέσατε και τὴν μάκαιραν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ»,²⁰ νὰ ἐνθυμηθῇ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐνῶ πουθενὰ δὲν ὑπῆρχε εἶφος, και ὁμοῦς ὁ ἱερόσυλος, ἀφοῦ ἐκτυπήθη με τὸν λόγον ἔπεσε νεκρός. Εἶδες μαχαίρι ἔξω ἀπὸ τὴν θήκην του και ἀκονισμένο; Πουθενὰ δὲν ὑπῆρχε σιδηρός. Πουθενὰ λαθὴ, Πουθενὰ χεῖρα. Ἀλλὰ ἀντὶ χειριοῦ ἡ γλώσσα, ἀφοῦ ἐπρόφερε τοὺς λόγους ἀντὶ τοῦ μαχαριοῦ, ἀμέσως τὸν κατέσφαξεν.

19. Πράξ. 5, 3-4.
20. Ἔφεσ. 6, 17.

Υστερα από το γεγονός αυτό ⁷⁹ Α ένεφανίσθηκε η σύζυγός του και ο άποστόλος ήθελε να της προσφέρει πρόφασιν διά να άπολογηθή, άφορμήν διά να συγχωρεθή. Διά τοϋτο έρωτά έκ νέου: «Πές μου, πραγματικά, άντι αυτού του ποσού έπώλησατε το χωράφι;»²¹ Βέβαια, έγνωρίζεν, ότι δέν τό έπώλησαν άντι αυτού του ποσού, αλλά, διά να την οδηγήσῃ διά μέσου της έρωτήσεως εις την μετάνοιαν και να καταδικάσῃ ἡ ίδια τό παράπτωμα και έτσι να της προσφέρει την συγγνώμην, δι' αυτό και της υποβάλλει την έρώτησιν αυτήν. Και όμως εκείνη, και βατερα από αυτό, εξακολουθεί να μη αισθάνεται έντροπήν. Δι' αυτό και υπέστη την ίδιον τιμωρίαν, που υπέστη και ο σύζυγός της. Είδες την δύναμιν του δεσμητηρίου; Είδες πώς ήμπορούν να στέλλουν και εις τόν θάνατον;

... Τώρα, άς ίδούμε και τό σπουδαιότερον, πώς δηλαδή επαναφέρουν εις την ζωήν. Β Η μαθήτρια του Κυρίου, ἡ Ταθιά, ἡ οποία έκανε πολλές έλεημοσύνας, απέθανεν. Και όλοι έτρεξαν άμέσως προς τούς άποστόλους, διότι έγνωρίζαν ότι είχαν την έξουσίαν και επάνω εις την ζωήν και επάνω εις τόν θάνατον ήξεραν ότι ἡ δύναμις αυτή, που άνήκεν εις τόν ουρανόν, κατέβηκεν εις την γην. Τι έκανε, λοιπόν, ο Πέτρος, όταν ήλθεν; «Ταθιά, σήκω επάνω»²² λέγει. Δέν έχρειάσθηκε να καταβάλῃ καμμίαν ιδιαίτεραν προσπάθειαν, ούτε υπηρετίας, ούτε δοηθούς, αλλά τά λόγια μόνον άπεδειχθησαν ίκανά διά να επιτύχουν την άνάστασιν. Διότι ο θάνατος ήκουσε την φωνήν και δέν ήμπόρεσε να κρατήσῃ την νεκράν. Βλέπεις ποίας ιδιότητας έχουν αι φωναι αυτών των δικαστών; Βέβαια, αι φωναι των κοσμικών δικαστών είναι χωρίς δύναμιν. C Διότι και άν διατάξῃ κάποιος από αυτούς τούς δικαστάς κάτι, και ο υπάλληλος δέν εκτελέσῃ την διαταγήν, τότε ἡ προσταγή του δέν φθάνει εις τό στάδιον της εφαρμογής. Εις την προκειμένην περίπτωσιν όμως δέν γοιιάζεται υπηρετίας. Άλλά μόνον έπνευ, και άμέσως ἡ διαταγή έγινεν έργον. Είδες τό δεσμητήριο αυτών. τό οποίον καθίσταται σύμβολον της έξουσίας. Είδες με ποίον τόπον συγχωρούν τά άμαρτήματα. πώς απαλλάσσουν από τόν θάνατον και πώς επαναφέρουν εις την ζωήν.

Επιθυμείς, τώρα, να μάθης και την ζώνην τους; Διότι, πραγματικά, έξωσμένους τούς απέστειλεν ο Χριστός,

21. Ηράκ. δ, 9.

22. Ηράκ. θ, 40.

όχι όμως με δερματίνην ζώνην, αλλά με την ζώνην της αληθείας. Αυτή ἡ ζώνη είναι άγια και πνευματική και δι' αυτό λέγει: «Να ζώσετε την μεσην σας, σαν ζωνη, την αλήθειαν»²³ Επειδή ἡ έξουσία είναι πνευματική, δι' αυτό να μη επιδιώκῃς τίποτε τό υλικόν. D «Διότι όλη γενικά ἡ δόξα της θυγατρός του βασιλέως πηγάζει από την εσωτερικήν ωραιότητα της άρετής»²⁴.

Τι όμως; Μήπως θέλεις να γνωρίσης και τούς δημίους; Δημιοι, ως γνωστόν, είναι αυτοί που μαστιγώνουν τούς ένοχους, τούς προσδέδουν εις τά όργανα του βασανισμού, σχίζουν τάς σάρκας των πλευρών των, τούς βασανίζουν και τούς τιμωρούν. Επιθυμείς, λοιπόν, να γνωρίσης και τούς δημίους των άποστόλων; Δέν έχουν ανθρώπους διά το έργον αυτό, αλλά τόν ίδιον τόν διάβολον και τούς δαίμονας. Αυτοί, που είχαν σώμα και σάρκα, είχαν εις την υπηρεσίαν των τάς ασυμάτους δυνάμεις. Άκουσε, λοιπόν, με πόσην αυθεντίαν διάτασεν ο Παύλος εκείνους. Όταν, δηλαδή, έγραφε διά τόν πάρον της Κορίνθου έλεγεν: «Να παραδώσετε αυτών εις τόν σατανάν, διά να τιμωρηθῇ και καλασθῇ σκληρά τό σώμα του»²⁵ Τό ίδιον ακριβώς έκανε, έξ άλλου, και εις άλλους, οι οποίοι έδλασφημούσαν. E «Διότι παρέδωσα αυτούς», λέγει, «εις τόν σατανάν, διά να σωφρονισθούν με την παιδαγωγίαν αυτήν και να παύσουν να βλασφημούν»²⁶ Τι παραμένει, λοιπόν, να αποδείξω; Ότι έχουν και όχηματα; Άλλά και έν προκειμένω δέν θά συναντήσωμεν δυσκολίαν διά να φέρωμεν την αποδείξιν. Πραγματικά, τόν Φίλιππον τόν άρπαξε τό Άγιον Πνεύμα και από την ερημον εύρέθηκεν εις την Αζωτον, αφού έδάπτισε τόν ευνούχον και τόν ώδήγησεν εις Ιεράν μυσταγωγίαν,²⁷ και έπρεπε να επιστρέψῃ. Βλέπεις όχημα να πετά σαν να έχῃ πτερά; Βλέπεις άλογα ταχύτερα και από τόν άνεμον; Έξ άλλου, έπρεπε ο Παύλος να άνεβῇ εις τόν παράδεισον, δηλαδή να διανύσῃ τόσον μεγάλο μήκος και άνυπολόγιστον διάστημα. Και αυτός πάλιν, αφού έγινεν άνθρωπος αιφνιδιαστικά, μεταφέρετο εκεί χωρίς κόπον και

23. Ηράκ. 6, 14.

24. Ηράκ. 14, 14. Ο φαλκός αλληγορικός λαμβανόμενος αναφέρεται εις την Έκκλησίαν γενικά, αλλά και εις την κάθε χριστιανικήν ψυχήν χριστιά.

25. Α' Κορινθ. 5, 5.

26. Α' Τιμ. 1, 20.

27. Ηράκ. Ηράκ. θ, 39-40.

εις μίαν στιγμήν τοῦ χρόνου.³⁰ Ἄ Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι, λοιπόν, τὰ ἀμάξια. Καί ἡ φωνή τοῦ κήρυκος ἐπίσης εἶναι ἀνταξία τῆς ἐξουσίας. Διότι δέν προεπορεύετο τῶν ἀποστόλων, διά τὴν φωνάξῃ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἡ ἀπόδειξις τῆς δυνάμεως τῶν μετὰ ταῦτα, ἀφίνε πολύ πῶς ἰσχυράν φωνήν, ἀπὸ ἧτι ἀφίνει ἡ σάλπιγγα. Ἔτσι εἰς κάθε περίπτωσιν προετοιμάζεται ὁ δρόμος πρὸς χάριν τῶν. Καί ὅπως ἀκριβῶς οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες κάθονται μετὰ μεγάλην λαμπρότητα, χωρὶς νὰ ἔχουν οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τὴν τόλμην νὰ τοὺς πλησιάσων κἀν, τὸ ἴδιον συνέβαινε καί μετὰ τοὺς ἀποστόλους: «Διότι ἀπὸ τοὺς ὑπολοίτους», λέγει, «κανένας δέν ἐτολμοῦσε νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ἀλλὰ ὁ λαὸς τοὺς ἐδοξάζεν».³¹

Εἶδες τὴν δυνάμιν τῶν σχετικῶν μετὰ τὸ δεσποτικόν, τὴν ἰσχύον τῶν ἀναφορικῶν μετὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἀμαρτημάτων, Β (ἐγνωρίσεις) ὅτι διαθέτουν ξίφος, ὅτι φέρουν ζώνην, ὅτι κινουνοὶ ἐπάνω εἰς ἔδαφος, ὅτι προηγεῖται αὐτῶν φωνὴ λαμπροτέρα ἀπὸ τὴν φωνὴν κάθε εἶδους σάλπιγγος καί ὅτι εὐρίσκονται μέσα εἰς μεγάλην δόξαν;

Εἰς τὴν συνέχειαν, λοιπόν, θὰ ἐμφανίσω καί τὰ κατορθώματά τοὺς καί θὰ ἀποδείξω τὸ πῶσον ὠφέλησαν τὴν οἰκουμένην. Διότι καί τοῦτο ἀποτελεῖ γνώρισμα τῶν ἀρχόντων, νὰ μὴ ἀπολαμβάνουν μόνον τὴν τιμὴν, ἀλλὰ νὰ καταβάλλουν μεγάλας φροντίδας καί νὰ προστατεύουν τοὺς ὑπηκόους τῶν. Ἀλλὰ, ὅσα ἐλέχθησαν, εἶναι περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα. Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ τὰ ἀφήσω δι' ἄλλην ὁμιλίαν, θὰ προσπαθῶ νὰ φέρω τὸν λόγον εἰς συμβουλάς πρὸς τοὺς νεοφωτιστούς. Γ Κανένας ἀπὸ σᾶς ἂς μὴ θεωρῇ ἄκαιρον τὴν συμβουλήν. Διότι καί ἄλλην φερόν ἀνέφερα, ὅτι ὄχι μόνον ὕστερα ἀπὸ δέκα καί εικοσίην ἡμέρας, ἀλλὰ καί μετὰ ἀπὸ δέκα καί εικοσίην ἔτη ἠμπορεῖ κανένας νὰ ὀνομάξῃ νεοφωτιστοὺς τοὺς πιστεύσαντας, ἐάν εἶναι ἀγρυπνοὶ καί θερμῶν εἰς τὴν πίστιν. Λοιπόν, ποῖα συμβουλή θὰ ἦταν καλύτερα δι' αὐτούς; Μά, ἐάν τοὺς ὑπεθυμίσωμεν τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως, καί τὸν πρῶτον καί τὸν δεύτερον, δηλαδὴ τὴν φυσικὴν καί τὴν πνευματικὴν τῶν γέννησιν, καί τοὺς ὑποδείξωμεν τὴν διαφορὰν ποὺ ὑπάρχει μεταξύ αὐτῶν. Μᾶλλον, δέν πρέπει νὰ τὰ διδασκοῦν αὐτὰ ἀπὸ ἡμᾶς. Θὰ τοὺς ὁμιλήσῃ δι' αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ υἱὸς τῆς θρονῆς, δηλαδὴ ὁ ἡγαπημένος μαθη-

³⁰ Π' Κορινθ. 13, 2
³¹ Περσ. Β, 18

τῆς τοῦ Χριστοῦ. Τί λέγει, λοιπόν, ἐκεῖνος; Δ «Ὅσοι δὲ μὴ μετὰ πίστιν ἐδέχθησαν τὸν Χριστόν, τοὺς ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν νὰ καταστῶν τέκνα τοῦ Θεοῦ».³² Καί ἐν συνεχείᾳ, ὑπεθυμίζων εἰς αὐτοὺς τὴν προηγουμένην γέννησιν καί διὰ συγκρίσεως ἀποδεικνύων τὴν ἀνωτερότητα τῆς παρούσης χάριτος, ὁμιλεῖ ὡς ἔξης: «Αὐτοὶ δέν ἐγεννήθησαν ἀπὸ αἷμα ἀνθρώπων, οὔτε ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν».³³ Δηλαδὴ, μετὰ τὸν λόγον τοὺς παρουσίασε τὴν εὐγενικὴν τῶν καταγωγῆν, «Ὡ καθαροὶ ὠδίνες! Ὡ πνευματικοὶ τοκετοὶ! Ὡ παρὰδοχοὶ γεννήσεως! Σύλληψις, ποὺ γίνεται χωρὶς μήτραν, γέννησις, ποὺ πραγματοποιεῖται χωρὶς κοιλίαν, τοκετός χωρὶς σάρκα, πνευματικὴ γέννησις, γέννησις, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν χάριν καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, γέννησις γεμάτη εὐφροσύνη καί χαρὰ. Ἐ Ἀλλὰ ἡ πρώτη γέννησις³⁴ δέν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀφοῦ ἀρχίξῃ μετὰ κλάματα. Πραγματικῶς, τὸ παιδί, ὅπως γλιστρᾷ ἀπὸ τὴν μήτραν καί κατεβαίνει ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας του, θγάζει τὴν πρώτην του φωνὴν μαζί με δάκρυα, ὅπως ἀκριβῶς λέγει κάποιος: «Τὴν πρώτην μου φωνὴν, ποὺ ἰσοδυναμεῖ μετὰ κλάματα καί εἶναι ὁμοίᾳ εἰς ἄλλους, ἀφῆσα καί ἐγώ».³⁵ Διότι μετὰ τὴν εἰσέρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ζωὴν, μετὰ δάκρυα ἐγκαινιάζει τὸν βίον καί ἡ φύσις ἔτσι ἐπαύδων προαναγγέλλει τὸ μέλλον. Διὰ τοῖον λόγον κλαίει τὸ παιδί, ὅταν ἀντικρύξῃ τὸ φῶς; Διὰ τὸν ἀκόλουθον. Πρὶν ἀμαρτήσωμεν, ἔλεγεν ὁ Θεός: «Αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε».³⁶ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι εὐλογία. Τὸ «Μὲ λύπας θὰ γεννᾷς τὰ παιδιά σου»³⁷ ἐλέχθη μετὰ τὴν ἀμαρτίαν, καί εἶναι τιμωρία.³⁸ Α Καί δέν ὑπάρχουν μόνον δάκρυα κατὰ τὴν γέννησιν, ἀλλὰ καί σπάργανα καί δεσμά. Δάκρυα εἰς τὴν γέννησιν, δάκρυα εἰς τὸν θάνατον. Σπάργανα εἰς τὴν γέννησιν, σπάργανα εἰς τὸν θάνατον. Διὰ τὸ διδασθῆς ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ κατευθύνεται πρὸς τὸν θάνατον καί πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος κατευθύνεται. Ἀλλὰ ἡ πνευματικὴ γέννησις δέν εἶναι παρομοία. Εἰς καμίαν περίπτωσιν δέν ἔχομεν ἐδῶ δάκρυα καί σπάργανα, ἀλλὰ ὁ ἀναγεννημένος εἶναι ἐλεύθερος καί ἐτοιμασμένος διὰ τοὺς ἀγῶ-

³⁰ Ἰωάν. 1, 12.
³² Ἰωάν. 1, 13.
³³ Ἡ φυσικὴ, ἐπιλάξῃ.
³⁴ Σοφ. 202, 7, 8.
³⁵ Ἰωάν. 1, 28.
³⁶ Γεν. 2, 18.

νας. Διά τούτο είναι ἐλεύθερα τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια τοῦ διὰ νὰ τρέχη καὶ νὰ πυγμαχῇ. Πουθενὰ θρήνος, πουθενὰ δάκρυα ἐδῶ, ἀλλὰ φιλήματα καὶ φιλίαι καὶ ἐναγκαλισμοὶ τῶν ἀδελφῶν, οἱ ὅποιοι ἀναγνωρίζουν τὸ ἴδικόν των μέλος καὶ δοκιμάζουν χαρὰν ὅταν νὰ τὸ ἐπανευρίσκουν ὕστερα ἀπὸ μεγάλον ἀποχωρισμόν. Χαίρομεθα ὅλοι ἐπειδὴ πρὶν βαπτισθῆ ἦταν ἐχθρὸς μας, μετὰ τὸ βάπτισμα ἔδωκε ἔγινε φίλος τοῦ κοινοῦ μας Κυρίου. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ τὸ φίλημα ὀνομάζεται εἰρήνη, διὰ νὰ διδαχθῶμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἔθεσε τέλος εἰς τὸν πόλεμον καὶ μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸν δρόμον τῆς συμφιλίωσης μαζί του. Συνεπῶς, αὐτὴν τὴν εἰρήνην ἄς τηροῦμε καὶ ἄς προστατεύωμεν συνεχῶς, αὐτὴν τὴν φιλίαν ἄς αὐξάνωμεν, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν καὶ τὰς αἰωνίας σκηνάς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τὸν ὅποιον ἄς εἶναι ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί μετὰ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰς τὰς «ΠΡΑΞΕΙΣ ΤῶΝ ΑΠΟΣΤΟΛῶΝ»

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ἜΙΣ ὅΤΙ ΔΕΝ ΕἶΝΑΙ ΑΚΙΝΔΥΝΟΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΚΡΟΑΤΑΣ ΤΟ ΝΑ ΑΠΟΣΙΩΠΟΥΝ ΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝΑ Εἰς τὴν ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΚΑΙ ΔΙΑ ΠΟΙΟΝ ΛΟΓΟΝ ΑΝΑΓΙΓΝΩΣΚΟΝΤΑΙ Αἱ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤῶΝ ΑΠΟΣΤΟΛῶΝ ΚΑΤΑ τὴν ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΙ ΔΕΝ ΕΦΑΝΕΡῶΘΗ Εἰς ὈΛΟΥΣ Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΕΤΑ τὴν ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ὅΤΙ ΕΔΩΣΕ ΣΑΦΕΣΤΕΡΑΝ ΑΠΟΔΕΙΞΙΝ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤῶΝ ΑΠΟΣΤΟΛῶΝ ΑΠΟ ὅΤΙ ΕΔΩΣΕ ΜΕ Τὴν ΕΜΦΑΝΙΣΙΝ ΤΟΥ ΜΕ ΤΑ Τὴν ΑΝΑΣΤΑΣΙΝ.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ χρέους ποῦ μᾶς ἐπέβαλεν ἡ ἐπιγραφή τῶν Πράξεων τῶν ἀποστόλων τὸ ἐξεπλήρωσα κατὰ τὰς παρελθούσας ἡμέρας. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπέμεινε κάποιοι μικρὸν ὑπόλοιπον, ἀνέδηκα εἰς τὸν ἀμῶνα διὰ νὰ σᾶς τὸ καταθέσω σήμερον. Ἄν κρατῆτε με ἀκρίθειαν εἰς τὴν μνήμην σας ὅσα ἐλέχθησαν καὶ τὰ φυλάσσετε μετὰ πολλὴν φροντίδα, θὰ γνωρίζετε ἐσεῖς ποῦ ἐδεχθήκατε τὸ ἀργύριον καὶ πρόκειται νὰ δώσετε λόγον εἰς τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν, ὅσοι ἐπιστώθησαν τὰ τάλαντα, θὰ κληθῶν καὶ θὰ ἀποδώσουν λογαριασμόν σύμφωνα μετὰ τὰς εὐθύναι των καὶ ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοὺς κατέχοντας τὸ ἀργύριον τούτα μετὰ τόκον. «Ἐπρεπε σὺ,» λέγει, Ἐ «νὰ καταβάλλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας καὶ ὅταν θὰ ἔλθω ἐγὼ νὰ τὸ ἀπαιτήσω μετὰ τόκον.» Πόσον μεγάλη καὶ ἀνέκφραστος εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου! Ἐνῶ ἐμποδίζει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀπαιτοῦν τόκους, ἀπαιτεῖ τόκους ὁ ἴδιος. Διατί; Διότι ὁ τόκος εἶναι διαβεβλημένος καὶ ἀξίος κατηγορίας. Ἐνῶ ὁ τόκος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπαινετὸς καὶ ἀξίος πολ-

λῆς ἀποδοχῆς. Ὁ τόκος ἐκείνος, ἐννοῶ τῶν χρημάτων, ζημιώνει καὶ τὸν λαμβάνοντα καὶ τὸν δίδοντα. Καὶ τοῦ μὲν λαμβάνοντος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπώλειαν τὴν ψυχὴν του, ἐνῶ τοῦ δίδοντος αὐξάνει τὴν φτώχειάν του. ⁸² Ἄ Τί χειρότερον ἤμπορεῖ νὰ συμβῆ ἀπὸ τὸ νὰ ἐμπορευέται κανένας τὴν φτώχειαν τοῦ πλείονος του καὶ νὰ θγάξῃ εἰς τὸ παζάρι τὰς συμφορὰς τῶν ἀδελφῶν του; Ὅταν κανένας φορῆ προσωπειὸν φιλανθρωπίας καὶ ἐπιδεικνύῃ κάθε εἰδους ἀπανθρωπίας, αὐτὶ νὰ προσφέρῃ χεῖρι βοηθείας, σπρώχνει εἰς τὸ θάραβρον τὸν ἔχοντα ἀνάγκην; Τί κάμνεις, ἀνθρώπε; Ὁ πτωχὸς δὲν ἦλθε δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἰς τὴν πόρταν σου, διὰ ν' αὐξήσῃ δηλαδὴ τὴν φτώχειάν του, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ αὐτῆν. Σὺ δμως κάμνεις ὅ,τι κάμνουν αὐτοὶ ποὺ πιστεύουν δηλητήρια τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ ἀνακατεύουσιν εἰς τὴν καθημερινὴν τροφὴν τὸ δηλητήριον, κάμνοντας ἀνεπαίσθητον τὴν ἐπιβουλήν. Ἔτσι καὶ αὐτοὶ, ἀφοῦ σκεπάσουν μὲ τὸ πρόσχημα τῆς φιλανθρωπίας τὴν καταστροφὴν τῶν τόκων, δὲν ἀφίνουν εἰς τοὺς Β ἄλλους νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν διαβερύτητα τοῦ θανασιμοῦ φαρμάκου ποὺ πρόκειται νὰ πιοῦν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἐπίκαιρον αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη περὶ τῆς ἀμαρτίας νὰ εἰπωθῆ καὶ διὰ τοὺς τοκίζοντας καὶ τοὺς δανειζομένους. Τί ἐλέχθη περὶ τῆς ἀμαρτίας. «Προσωρινῶς» λέγουσιν, «γλυκαίνει τὸν λάρυγγα, ἀλλὰ κατόπιν θά τὴν αἰσθανθῆς πικροτέραν ἀπὸ τὴν χολὴν καὶ πιὸ κοφτεράν καὶ ἀπὸ τὸ ἄμφιστομον μαχαίρι». ⁸³ Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς δανειζομένους. Ὅταν δηλαδὴ, ὁ ἔχων ἀνάγκην λαμβάνῃ τὰ χρήματα, αἰσθάνεται μίαν μικρὰν καὶ πρόσκαιρον ἀνακούφισιν. Κατόπιν, ὅταν οἱ τόκοι αὐξάνουσιν καὶ τὸ φορτίον καθίσταται δυσβάστακτον, ἐκεῖνο τὸ γλυκὺ ποῦ ἐτερφε τὸν λάρυγγα, θὰ φανῆ πιὸ πικρὸν ἀπὸ τὴν χολὴν C καὶ πιὸ ἀκονισμένον καὶ ἀπὸ τὸ δικοστον μαχαίρι, ὅπως θὰ ὑποχρεώνεται νὰ χάσῃ διαμιᾶς ὅλην τὴν πατρικὴν κληρονομίαν.

Ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀσθητὰ ἄς ἐλθῶμεν εἰς τὸ πνευματικόν. «Ἐπρεπε», λέγει ὁ Θεός, «νὰ καταβάλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας» καὶ ὅς ἀνομιάζει τραπεζίτας τοῦ ἀργυρίου ἐκείνου, ὅς τὸν ἀκροστᾶς τῶν λόγων τούτων. Καὶ διὰ ποῖον λόγον ὁ Θεὸς ὅς ὠνόμασε τραπεζίτας; D Διὰ νὰ ὅς ἐκπαιδεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχετε ὅλοι τὴν ἴδιαν προθυμίαν εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν λεγομένων, ὅσῃν ἐκεῖνοι ἔχουσιν

82. Β' Κορινθ. 1, 7-8.
83. Ματθ. 23, 27.

εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῶν νομισμάτων. Ὅπως οἱ τραπεζίται δὲν δέχονται τὸ κίβδηλον καὶ κάλπικον νόμισμα, ἀλλὰ δέχονται τὸ δοκιμασμένον καὶ τὸ ὑγιές, διακρίνοντας τὸ νόθον ἀπὸ τὸ γνήσιον, ἔτσι νὰ κάνῃς καὶ σὺ καὶ νὰ μὴ δέχῃσαι κάθε λόγον, ἀλλὰ τὸν κίβδηλον καὶ τὸν διεφθαρμένον νὰ τὸν ἀπομακρύνῃς ἀπὸ κοντὰ σου, ἐνῶ τὸν ὑγιὴ καὶ τὸν ὀδηγοῦντα εἰς τὴν σωτηρίαν νὰ τὸν συγκρατῆς εἰς τὸ μωαλό σου. Διότι καὶ σὺ ἔχεις μέτρα καὶ σταθμὰ κατασκευασμένα ὄχι ἀπὸ χαλκόν καὶ Ἐ σίδηρον, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγνότητα καὶ πίστιν καὶ μὲ αὐτὰ νὰ ὑποβάλλῃς κάθε λόγον ὑπὸ δοκιμασίαν. Διὰ τοῦτο ἄλλωστε, ἐλέχθη, ὅτι γίνεσθε ἱκανοὶ τραπεζίται, ὄχι θέβαια διὰ νὰ ἴστασθε εἰς τὴν ἀγοράν καὶ νὰ μετροῦτε τὰ νομίσματα, ἀλλὰ διὰ νὰ σταθμίζετε τοὺς λόγους μὲ κάθε ἀκριθείαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Νὰ δοκιμάζετε τὰ πάντα, ἀλλὰ νὰ κρατῆτε μόνον τὸ καλόν». ⁸⁴ Καὶ δὲν ὅς ὠνόμασε τραπεζίτας μόνον διὰ τὴν δοκιμασίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διανομὴν τῶν καταβαλλομένων. ⁸⁵ Ἄ Διότι ὅταν οἱ τραπεζίται λαμβάνουσιν τὰ χρήματα καὶ τὰ ἀσφαλίζουν εἰς τὸ σπίτι των καὶ δὲν τὰ διανέμουν εἰς ἄλλους, τότε θὰ χαθῆ ὅλον τὸ νόημα τοῦ ἐμπορίου. Καὶ μὲ τοὺς ἀκροστᾶς συμβαίνει τὸ ἴδιον ἀκριβῶς. Ἐάν, δηλαδὴ, ὅταν δεχθῆς τὴν διδασκαλίαν, τὴν κρατήσῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ δὲν τὴν μεταδώσῃς καὶ εἰς ἄλλους, δηλ σου ἡ προσπάθεια θὰ ἐξανημασθῆ. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ ἐργαστήρια ἐκεῖνα ἐλέπομεν ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν νὰ μπαίνουν καὶ νὰ θγαίνουν. Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς διδασκαλίας. Εἰς τοὺς τραπεζίτας ἐλέπομεν ἄλλους νὰ καταβάλουν χρήματα, ἄλλους νὰ παίρνουν αὐτοστιγμὴ καὶ νὰ φεύγουν καὶ αὐτὸ γίνεται, ὅπως τὸ ἐλέπομεν, ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὰ χρήματα δὲν εἶναι ἰδικὰ των, B ἐπειδὴ δμως τὰ χρησιμοποιοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας των, μαζεύουσιν πολὺν πλοῦτον διὰ τὸν ἑαυτὸν των μὲσω τῶν ξένων χρημάτων. Κάμε καὶ σὺ τὸ ἴδιον. Δὲν εἶναι ἰδικὰ σου τὰ λόγια ποὺ ἀπεθησαύρισες, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ὄσῳσον δμως, ἔάν ἐπιβίβῃς ἀρίστην χρῆσιν αὐτῶν, θὰ συνάξῃς διὰ τὸν ἑαυτὸν σου πολὺν πνευματικόν πλοῦτον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ὅς ὠνόμασε τραπεζίτας. Καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν ὠνόμασε τὸν λόγον ἀργύριον; Ἐπειδὴ, ὅπως τὸ νόμισμα, ἔχει χαραγμένην τὴν προσωπογραφίαν τοῦ βασιλέως ἰδιότητι ἂν δὲν τὴν ἔχη δὲν εἶναι νόμισμα γνήσιον, ἀλλὰ

84. Α' Κορινθ. 10, 21.

ονομάζεται κίβδηλον) έτσι και εις τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως πρέπει νὰ ὑπάρξη ἐγγάρκτος ὁ λόγος. C Ἐπίσης ἢ χρῆσις τῶν ἀργυρίων συγκροτεῖ ἀλόκληρον τὴν ζωὴν μας καὶ γίνεται τὸ κέντρον ὄλων τῶν συναλλαγῶν μας, εἴτε πρόκειται ν' ἀγοράσωμεν κάτι ἢ νὰ πωλήσωμεν. Τὰ πάντα γίνονται διὰ τοῦ χρήματος. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῆς διδασκαλίας. Διότι εἰς τὰς πνευματικὰς συναλλαγὰς ἀφετηρία καὶ προϋπόθεσις εἶναι τὸ ἀργύριον αὐτὸ τὸ πνευματικόν. Ἐπομένως, εἰς τὸ θέλωμεν ν' ἀγοράσωμεν κάτι καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, καταβάλλομεν ἀρχικῶς τὸ τίμημα τῆς προσευχῆς καὶ εἶτα λαμβάνομεν δι' αὐτὸν ζήτοῦμεν. Κι ὅταν ἴδωμε ἓνα ἀδελφόν μας ἀδιάφορον καὶ παραπλανημένον, θὰ κερδίσωμεν τὴν σωτηρίαν του καὶ θ' ἀγοράσωμεν τὴν ζωὴν του καταβάλλοντες τὸ τίμημα τῆς διδασκαλίας διὰ τοῦ λόγου. D Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάττωμεν καὶ νὰ κατέχωμεν τὰ πάντα, διὰ νὰ τὰ διανεύωμεν καὶ εἰς ἄλλους. Διότι θὰ μᾶς ζητηθοῦν καὶ τόκοι διὰ τὰ χρήματα αὐτά. Συνεπῶς ὡς προσέχωμεν, ὅταν τὰ δεχώμεθα, διὰ νὰ ἡμπαρέσωμεν νὰ τὰ διανεύωμεν καὶ εἰς ἄλλους. Ὁ καθένας, ὅν τὸ θέλησῃ, ἔχει δυνάμιν διδασκαλίας. Βεβαίως, δὲν ἡμπορεῖς νὰ διορθώσῃς μίαν τόσο μεγάλην ἐκκλησίαν, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ νοουθετήσῃς τὴν γυναῖκά σου. Δὲν ἡμπορεῖς νὰ συναλεχθῆς πρὸς τόσο πλῆθος, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ σωφρονίσῃς τὸν τὸν υἱόν σου. Δὲν δύνασαι εἰς τόσο μέγαλον πλῆθος νὰ ἀπευθύνῃς τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ ἡμπορεῖς νὰ δελτικώσῃς τὸν ὑπὲρ τὴν σου. E Δὲν υπερβαίνει τὰς δυνάμεις σου ἐκεῖνη ἡ συγκέντρωσις τῶν μαθητῶν. Δὲν εἶναι θαυτότερον ἀπὸ τὴν σύνεσίν σου τὸ μέτρον αὐτὸ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ σὲς εὐκολώτερα ἀπὸ δι' ἡμεῖς, ἡμπορεῖτε νὰ ρυθμίσαιε τὴν ζωὴν ὄλων ἐκείνων. Ἐγὼ ἐπικοινωνῶ μαζί σας μίαν φοράν τὴν ἑβδομάδα, ἢ καὶ πολλὰς φορές, δύο. Ἐνὼ οὐ ἔχεις διαρκῶς μέσα εἰς τὸ σπίτι σου τοὺς μαθητάς, τὴν γυναῖκα, τὰ παιδιά σου, τοὺς ὑπηφάτας, καὶ τὸ θρόδου καὶ εἰς τὸ τραπέζι καὶ ἄλλην τὴν ἡμέραν ἡμπορεῖς νὰ τοὺς διορθώσῃς. Καὶ ἀπὸ ἄλλην πλευρῶν καθίσταται εὐκολώτερα ἡ θεραπεία αὐτή. Ἐγὼ, ἐπειδὴ ἀπευθύνομαι πρὸς τόσο πλῆθος, ⁸⁴ A δὲν γνωρίζω τὸ εἰδικὸν πάθος τῆς ψυχῆς ποῦ βασανίζει τὸν καθένα σας, δι' αὐτὸ καὶ σὲ κάθε διδασκαλίαν ἀναγκάζομαι νὰ χρησιμοποιῶ ὅλα τὰ φάρμακα. Ἐσεῖς δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ κάνετε ἔτσι, ἀλλὰ ἔχετε τὴν εὐχέρειαν μὲ μικρότερον κόπον νὰ καρπώνεσθε περισσότερο κατὰ τὴν διορθώσιν, διότι γνωρίζετε σαφῶς τὰ ἁμαρτήματα τῶν συγκατοίκων σας καὶ

ἡμπορεῖτε νὰ ἐπιτύχετε ταχύτεραν τὴν θεραπείαν. Ἀγαπητοὶ μου, ὡς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν τοὺς συγκατοίκους μας, B διότι μεγάλη κόλασις καὶ τιμωρία ἀνεκφραστός ὑπάρχει δι' ἐκείνους ποῦ παραμελοῦν τοὺς συγγενεῖς των. «Ἄν κάποιος», λέγει ὁ Παῦλος, «δὲν φροντίσῃ διὰ τὸ περιβάλλον του καὶ ἰδιαίτερώς διὰ τοὺς οἰκείους του, ἀρνεῖται τὴν πίστιν του καὶ εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ τὸν ἄπιστον». ⁸⁵ Βλέπετε ποῦ ἐπληξε ὁ Παῦλος τοὺς ἀμελοῦντας τοὺς οἰκείους των; Καὶ πολὺ εὐστόχως. Αὐτὸς ποῦ παραμελεῖ, λέγει, τοὺς οἰκείους του πῶς θὰ φροντίσῃ διὰ τοὺς ξένους; Γνωρίζω δι' πολλὰς φορές σὰς τὰ εἶπα αὐτά, ἀλλὰ δὲν θὰ παύσω νὰ σὰς συμβουλεύω, παρὰ τὸ γεγονός δι' ἐγὼ εἶμαι τοῦ λοιποῦ ἀνεύθυνος διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἄλλων. «Ἐπρεπε», λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, «νὰ καταβάλης τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπέζιτας», ⁸⁶ χωρὶς νὰ ζητήσῃ τίποτε περισσότερο. Ἐγὼ ὁμῶς κατέβαλα καὶ τὰ χρήματα καὶ δὲν ὑπαχρεοῦμαι νὰ δώσω κανένα λόγον. Παρὰ τὸ γεγονός ὁμῶς δι' εἶμαι C ἀνεύθυνος καὶ ἀπηλλαγμένος τῆς τιμωρίας δι' ὅλα αὐτά, ἐν τούτοις τρέμω καὶ φοβοῦμαι διὰ τὴν σωτηρίαν σας, ὅν νὰ ἦσιν ὑπεύθυνος διὰ τὸν κολασμόν καὶ τὴν τιμωρίαν. Κανένας λοιπὸν ὡς μὴ ἀκούῃ μὲ ἀδιαφορίαν καὶ ὁμέλειαν τοὺς πνευματικούς λόγους. Δὲν κάνω τυχαῖα καὶ ἄσκοπα τὴν μακρὰν αὐτὴν εἰσαγωγὴν, ἀλλὰ τὴν κάνω διὰ νὰ γίνεταί σαφαιότερα ἢ ἀποθησαύρισις τῶν καταβαλλομένων, ὥστε νὰ μὴ γυρίσατε εἰς τὰ σπῖτια σας, ἀφοῦ χειροκροτήσατε καὶ ἐθουρηθήσατε τυχαῖα καὶ ἐπιπόλαια. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρουν οἱ ἔπαινοι σας, ἀλλὰ φροντίζω διὰ τὴν σωτηρίαν σας, ⁸⁷ Ὅσοι ἀγωνίζονται ἀπὸ τὴν σκηπὴν λαμβάνουν ἀπὸ τὸν λαόν ὡς ἀνταμοιβὴν των τὸν ἔπαινον. D Ἐνὼ ἐγὼ ἀγωνίζομαι ὄχι δι' αὐτὸν τὸν σκοπόν, ἀλλὰ διὰ νὰ λάβω τὸν μισθόν ποῦ ἔχει ὀρίσει ὁ Κύριος δι' αὐτὸ. Διὰ τοῦτο καὶ σὰς προτρέπω συνεχῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὥστε ὅσα λέγω νὰ φθάσουν εἰς τὸ δάθος τοῦ μυαλοῦ σας. Ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ φυτὰ, ὅσα δηλαδὴ στεῖλουν τὰς ρίζας των εἰς μέγαλον βάθος καθίστανται ἀπαρασάλευτα ἀπὸ προσβολὰς τῶν ἀνέμων, ἔτσι καὶ τὰ πνευματικὰ θέματα ὅσον θαυότερα παραμένουν εἰς τὴν δianoian, τόσο δυσκολώτερα ἀποσπῶνται ἀπὸ τὰς δυσκόλους περιστάσεις. E Πές μου, ἀγαπητέ, ἐάν ἐβλεπές ποτὲ τὸ παιδί σου νὰ λειώνῃ ἀπὸ

85. Α' Τιμοθ. 5, 8.
86. Ματθ. 23, 27.

τὴν πείναν, θὰ ἀντεχεῖς νὰ τὸ βλέπῃς καὶ δὲν θὰ ἔκαμες τὸ πᾶν νὰ τὸ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὸν λιμὸν; Καὶ ἐνῶ δὲν ἀντέχεις νὰ τὸ βλέπῃς νὰ φθεῖρεται ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν τοῦ ψωμιοῦ, πῶς θὰ ἀντέξῃς νὰ τὸ ἴδῃς νὰ χάνεται ἀπὸ ἑλλειψιν θείας διδασκαλίας; Καὶ πῶς θὰ εἶσαι ἀξίος νὰ ὀνομάζεσαι πατέρας; Διότι αὐτὴ ἡ πείνα εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὴν πρῶτην, ἀφοῦ καταλήγῃ εἰς χειρότερον θάνατον καὶ ἐπομένως ἐν προκειμένῳ ἀπαιτεῖται μεγαλύτερα φροντίς.⁸⁵ Α Διότι «Ἀνατρέφετε», λέγει, «τὰ παιδιά σας μετὰ τὰ διδάγματα καὶ τὰς νουθεσίας τοῦ Κυρίου». Αὐτὴ εἶναι ἡ καλύτερα φροντίς διὰ τοὺς πατέρας, ἡ πλεον γνησίᾳ κηδαιμονία τῶν γονέων. Ἐγὼ τότε ἐκτιμῶ τὴν φυσικὴν συγγένειαν, ὅταν ἐπιδεικνύεται περισσότερα φροντίς εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα. Ἄλλὰ ἄρκετὰ ἀσχοληθήκαμεν μετὰ τοὺς προλόγους. Τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβληθῇ καὶ τὸ χρέος. Διὰ τοῦτο τὸν πολὺν καὶ μακροσκελῆ τοῦτον λόγον τὸν ἐπεμήκυνα περισσότερο διὰ νὰ ὑποδεχθῆτε μετὰ κάθε φροντίδα διαφυλάξεως τὸ καταβαλλόμενον. Ποῖον εἶναι τὸ χρέος τὸ ὁποῖον ὠφείλαμεν εἰς τὸ παρελθόν, ὅταν ἐφύγαμεν; Μήπως τὸ ἐληγομνηστέον καὶ αὐτὸ; Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ σὰς ὑπευθυμίσω νὰ διαβάσετε πρῶτα τὰ συμβόλαιόν μας, ἐπὶ τῇ δόσει τοῦ ὁποῖου ἐκάμαμε καὶ τὴν πρῶτην καταβολὴν καὶ νὰ εἰπώμεν ποῖα εἶναι τὰ καταβληθέντα διὰ νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ ὑπόλοιπα ἐκ τῶν καταβληθέντων. Β Ποῖα εἶναι τὰ καταβληθέντα ἀρχικῶς; Εἶπα τότε ποῖος εἶναι ὁ γράψας τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ ποῖος ὁ πατέρας τοῦ λόγου τούτου. Ἡ καλύτερα ὄχι ὁ πατέρας τοῦ λόγου, ἀλλὰ αὐτὸς ποῦ τὸν διακουεῖ, διότι δὲν εἶναι αὐτὸς ποῦ συνέλαβε τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ ἀπλῶς ὑπηρετῆσε τὰ λεχθέντα. Ὁμίλησα, λοιπὸν, διὰ τὰς πράξεις καθὼς καὶ διὰ τὸ τί θέλει νὰ εἰπῇ ὁ τίτλος «Πράξεις». Ἐκαὶ ἐπίσης λόγον καὶ διὰ τὸ ὄνομα τῶν ἀποστόλων. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ εἰπῶ διὰ ποῖον λόγον οἱ πατέρες μας ἐνομοθέτησαν νὰ ἀναγιγνώσκεται C τὸ βιβλίον τῶν πράξεων κατὰ τὴν Πεντηκοστήν. Ἴσως ἐνθυμήσῃτε ὅτι καὶ ταῦτα τότε ὑπεσχέθημεν νὰ τὸ ἀναπτύξωμεν. Βέβαια, οὔτε τυχαῖα οὔτε χωρὶς λόγου οἱ πατέρες ἐνομοθέτησαν τὰς περιστάσεις αὐτάς, ἀλλὰ τὸ ἔκαμαν μετὰ κάποια σοφὴν σκέψιν. Ὅχι λόγῳ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χρόνου διὰ νὰ μᾶς ἀπαγορεύσουν τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ

7. Ἐφεσ. 6, 4.

ἀπὸ συγκατάβασις πρὸς τοὺς πνευματικῶς ἀσθενεστέρους, διὰ νὰ τοὺς ἀνυψώσουν εἰς τὸν πλοῦτον τῶν γνώσεων. Καὶ ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον προσέχουν τὰς χρονολογίας, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ φανοῦν ἐπεικεῖς εἰς τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὴν πίστιν δηλαδὴ, καὶ ὄχι διὰ νὰ καταστήσουν τὸν ἑαυτὸν δοῦλον τῆς παρατηρήσεως, ἀκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Λογαριάζετε τὰς ἡμέρας, τοὺς μῆνας, τοὺς καιροὺς, τὰ ἔτη; Φοβοῦμαι μήπως ἀδίκως ἐκοπίσα διὰ σὰς.»⁸ D Σὺ ὁμοῦ δὲν ἐξετάσεις ἡμέρας καὶ καιροὺς καὶ ἔτη; Τί θὰ γίνῃ, λοιπὸν; Ἐὰν ἴδωμεν αὐτὸν ποῦ μᾶς ἐμποδίζει νὰ παρατηροῦμε ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἔτη. Τί θὰ εἰπώμεν, πῆς μου; Ὅτι μάχεται καὶ φιλονεικεῖ πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ; Ὅχι, βέβαια. Ἄλλὰ, θέλων νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀσθένειαν τῶν ὑπολογιστῶν τοῦ χρόνου, συγκαταβαίνει μετὰ τὴν παρατήρησιν, κοντὰ τῶν. Ἐτσι κάνουν καὶ οἱ ἱατροί, οἱ ὁποῖοι, πρὶν δώσουν τὴν τροφήν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, τὴν δοκιμάζουν αὐτοί, ὄχι διότι αὐτοὶ τὴν ἔχουν ἀνάγκη, ἀλλὰ διότι προσπαθοῦν νὰ θεραπεύσουν τοὺς ἀσθενεῖς. Ἐτσι ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἐνῶ δὲν εἶχεν ἀνάγκη νὰ λογαριάζῃ τὸν χρόνον, ἐπέτησε τὴν τακτικὴν τοῦ ὑπολογιστοῦ, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ὑπολογίζοντας τὸν χρόνον ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν των. Πότε ἐλογάριασε τὸν καιρὸν ὁ Παῦλος; Προσέξατε, πολὺ, σὰς παρακαλῶ: «τὴν ἐπιόμενην ἡμέραν», λέγει, «κατεπλεύσαμεν εἰς Μίλητον. Ἐκρίνεν ὁ Παῦλος ἀναγκαῖον νὰ παραπλεύσῃ τὴν Ἐφεσον διὰ νὰ μὴ χρονοτριβήσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐσπευδε, ὅσον τοῦ ἦταν δυνατόν, ὥστε νὰ εὐρίσκειται εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς.»⁹ Βλέπετε λοιπὸν πῶς αὐτὸς ποῦ λέγει μὴ λογαριάζετε ἡμέρας καὶ μῆνας καὶ καιροὺς, λογαρίασε τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς;¹⁰ A Καὶ δὲν λογαρίασε μόνον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον. Ὅχι μόνον ἔσπευδε διὰ νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν χαρῆ εἰς αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα. Διότι τὸ κάνεις αὐτὸ, μακάριε Παῦλε. Τὰ Ἱεροσόλυμα κατελύθησαν, ἐρημώθηκα καὶ τὸ πῖο ἱερὸν μέρος τοῦ Ναοῦ μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἰσχύει ἡ παλαιότερα λατρεία. Σὺ, ὁμιλῶν πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀσαφηνεῖς: «Σεῖς ποῦ ἔχετε τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ δικαιωθῆτε μετὰ τὸν νόμον, ἐξεπέσατε ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.»¹¹ Μά τότε διὰ ποῖον λόγον μᾶς ὡδηγεῖς καὶ πάλιν εἰς τὴν δουλείαν τοῦ νόμου;

8. Γαλατ. 1, 10-11.

9. Πράξ. 20, 15-16.

10. Γαλατ. 5, 4.

Δέν είναι μικρόν τό ζήτημα πού θέγομεν τό νά μάθης, δηλαδή, ἄν ὁ Παῦλος εὐρίσκειται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τόν ἑαυτὸν του. Ὅχι μόνον τὰς ἡμέρας λογαριάζει ὁ Παῦλος, ἀλλὰ φυλάττει καί τὰ ἄλλα παραγγέλματα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου καί φωνάζει πρὸς τοὺς Γαλάτας: Β «Ἰδοὺ ἐγὼ ὁ Παῦλος σὰς λέγω ὅτι ἐάν τηρήτε τὴν περιτομὴν ὁ Χριστὸς δέν θά σὰς ὠφελῆσῃ εἰς τίποτε». ¹¹ Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος πού λέγει «ἐάν περιτέμενεσθε, ὁ Χριστὸς δέν θά σὰς ὠφελῆσῃ εἰς τίποτε», ἐμφανίζεται ὁ ἴδιος νά ἐνεργῆ περιτομὴν εἰς τόν Τιμόθεον. Ἀναγράφεται εἰς τὰς Πράξεις ὅτι ὁ Παῦλος, ὅταν εὐρῆκε εἰς τὰ Λύστρα κάποιον νεανίαν υἱὸν μιᾶς πιστῆς Ἰουδαίας καί ἀπὸ πατέρα εἰδωλολάτρη, τοῦ ἐφήρμοσε περιτομὴν, ¹² διότι δέν ἤθελε νά τὸν στείλῃ ὡς διδάσκαλον ἀπερίτμητον. Διὰ τί τὸ ἔκαμες αὐτό, μακάριε Παῦλε; Ἀναιρεῖς μὲ τὰ λόγια τὴν περιτομὴν καί τὴν ἐπικυρώνεις ἐκ νέου μὲ τὰ ἔργα σου; Δέν τὴν δεδαῖω, λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀναιρῶ δι' ἔργων. Ὁ Τιμόθεος ἦταν υἱὸς γυναικὸς πιστῆς Ἰουδαίας καί πατρὸς εἰδωλολάτρου, μὴ ὑποστάντος περιτομῆν. C Καί ἐπειδὴ ὁ Παῦλος ἐαχεδιάζε νά τὸν στείλῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὡς διδάσκαλον, δέν ἤθελε νά τὸν στείλῃ ἀπερίτμητον διὰ νά μὴ ὑπάρξῃ ἀφορμὴ ἐκ προοιμίου νά τοῦ κλείσουν τὴν πόρταν. Προετοιμάζων ἔτσι τὸ ἔδαφος μὲ τὴν περιτομὴν καί ἀνοίγων ὁδὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Τιμοθέου, τοῦ ἐφήρμοσε τὴν περιτομὴν διὰ νά ἠμπορῆ νά τὴν καταπολεμᾷ. Διὰ τοῦτο καί λέγει ὁ Παῦλος: «Συμπεριεφέρθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους σὺν Ἰουδαί-¹³ ος» ὅχι δεδαῖως διὰ νά ταυτισθῆ μὲ αὐτούς, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος, ἀλλὰ διὰ νά πείσῃ τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν νά παύσουν νά εἶναι Ἰουδαῖοι εἰς τὸ μέλλον. Διὰ τοῦτο καί ἐφήρμοσε περιτομὴν εἰς τόν Τιμόθεον διὰ νά καταργήσῃ ἀκριβῶς τὴν περιτομὴν. D Δηλαδή ἐχρησιμοποίησε τὴν περιτομὴν ἐναντίον τῆς περιτομῆς. Ὁ Τιμόθεος ὑπέστη περιτομὴν διὰ νά γίνῃ παραδεκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀφοῦ εἰσέληθῃ εἰς τὰς γραμμάς των, νά τοὺς τραβήξῃ λίγο-λίγο ἀπὸ τὴν παρατήρησιν. Εἶδες, λοιπόν, διὰ ποῖον λόγον ὁ Παῦλος ἐτήρησε καί τὴν Πεντηκοστὴν καί τὴν περιτομὴν; Θέλετε νά σὰς ἀποδείξω ὅτι ἐτήρει καί ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου; Δώσατε προσοχὴν. Κάποτε ἀνέθηκε εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα καί μόλις τὸν εἶδαν οἱ

11. Γαλατ. 5, 2.
12. Πράξ. Πράξ. 16, 1-3.
13. Α' Κορ. 9, 20.

ἀπόστολοι τοῦ ἔλεγον: «Βλέπεις, ἀδελφε Παῦλε, πόσαι χιλιάδες εἶναι οἱ πιστεύσαντες Ἰουδαῖοι; Καί ὅλοι αὐτοὶ ἔχουν διδαχθῆ διὰ σένα ὅτι διδάσκεις Ἐ ἀποστασίαν ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον. Τί θά γίνῃ λοιπόν; Κάμε ὅπως σοῦ λέγομεν. Ὑπάρχουν μεταξύ μας ἄνθρωποι πού ἔχουν ὀρίσει κάποιο τάξιμον. Νά πάρης, λοιπόν, αὐτούς καί νά ἐξαγισθῆς μαζί των καί νά ξυρίσης τὴν κεφαλὴν σου, ὅπως αὐτοί, διὰ νά βεβαιωθῶν δι' ἔργων ὅτι ὅσα τοὺς ἐδίδαξαν περὶ σοῦ εἶναι ψεῦδη καί ὅτι σὺ τηρεῖς τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως». ¹⁴ Εἴδατε θαυμασίαν συγκολλησίαν; Λογαριάζει τὰς περιστάσεις διὰ νά καταργήσῃ τὸν καιροσκοπισμόν. Κάμνει περιτομὴν διὰ νά τὴν καταργήσῃ, προσφέρει βυσίαν διὰ νά καταργήσῃ τὴν συνήθειαν τῶν βυσίων. ¹⁵ A Καί ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐσυντόνιζε ἔτσι τὴν δρᾶσιν του ἄκουσε τὸν ἴδιον, ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἐξομωθήκα μὲ τοὺς τηρητὰς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου διὰ νά τοὺς κερδίσω, καί ἐνῶ ἤμουν ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ πάντα, ὑπεδούλωσα εἰς τὰ πάντα τὸν ἑαυτὸν μου». ¹⁶ Καί τὰ ἔκαμινεν αὐτὰ ὁ Παῦλος μιμούμενος τὸν Κύριον. Διότι ὅπως αὐτός, «μολονότι ἦταν Θεὸς τέλειος δέν ἐβέβησε ὅτι ἔχει ἐξ ἀρπαγῆς τὴν ἰσότητά μὲ τὸν Θεὸν ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον ἐκένωσε τὸν ἑαυτὸν μου μὲ τὸ νά λάβῃ μορφήν δούλου καί ἐνῶ ἦταν ἐλεύθερος ἐγενε δούλος», ¹⁷ ἔτσι καί ὁ Παῦλος, ἐνῶ ἦταν ἐλεύθερος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐδούλωσε τὸν ἑαυτὸν του εἰς πάντα, ὥστε νά τοὺς κερδίσῃ ὅλους. Δούλος ἐγενε ὁ Θεὸς λαμβάνων τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν διὰ νά ἀπελευθερώσῃ τοὺς δούλους. «Ἐχαμήλωσε τοὺς οὐρανοὺς καί κατήλθε» ¹⁸ διὰ νά ἀνεβάσῃ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. «Ἐχαμήλωσε τοὺς οὐρανοὺς». B Δέν εἶπεν, ἐγκατέλειψε τοὺς οὐρανοὺς καί κατέβηκε, ἀλλὰ «ἐχαμήλωσεν», διὰ νά καταστήσῃ εὐκολωτέραν τὴν ἰδικὴν σου ἀνάδασιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Αὐτὸν ἐμμήθη κατὰ δύναμιν καί ὁ Παῦλος δι' αὐτὸ καί ἔλεγεν: «Γίνετε μιμηταὶ μου ὅπως καί ἐγὼ γίνομαι μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ». ¹⁹ Καί πῶς, μακάριε Παῦλε, ἐγενε μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ; Πῶς; Ἐπειδὴ πουθενά δέν ἀναζητῶ τὸ συμφέρον μου. ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῶν πολλῶν διὰ νά σωθῶν καί ἐπειδὴ ἐνῶ εἶμαι κατὰ πάντα ἐλεύθερος ἐδούλω-

14. Ματθ. 23, 20-24.
15. Α' Κορινθ. 9, 21 καὶ 19.
16. Φιλιπ. 2, 6-7.
17. Φιλιπ. 17, 10.
18. Α' Κορινθ. 11, 1.

σα τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τοὺς πάντας. Δὲν ὑπάρχει τίποτε καλύτερον ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν δουλείαν, διότι γίνεται αἰτία ἐλευθερίας δι' ἄλλους. Ὁ Παῦλος εἶναι πνευματικός ἀλιεύς. «Θά σᾶς κάμω», λέγει ὁ Χριστός, «ἀλιεῖς ἀνθρώπων»,¹⁹ καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔκαμε ὅλα αὐτά. C Καὶ οἱ ἀλιεῖς ὅταν ἰδοῦν ὅτι τὸ ψάρι ἐπίμπησε τὸ ἀγκίστρι, δὲν τραβοῦν ἀμέσως τὴν πετονιάν, ἀλλὰ τὴν χαλαρώνουν δι' ἄρκετὸν χρονικὸν διάστημα διὰ νὰ καρφωθῇ καλὰ τὸ ἀγκίστρι καὶ ἔτσι νὰ ἐλκύσουν μὲ ἀσφάλειαν τὸ θήραμά των. Ἔτσι ἔκαμαν τότε καὶ οἱ ἀπόστολοι. Ἐρρίπτον τὸ ἀγκίστρι τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου εἰς τὴν ψυχὴν τὴν Ἰουδαϊκὴν καὶ ἐκεῖνοι μάταια ἀντιδρούσαν, ὑποβάλλοντες τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὴν περιτομὴν, τηροῦντες τὰς ἐφορτάς, παρατηροῦντες τὰς ἐποχάς, θυσιάζοντες, ξυρίζοντες τὸ κεφάλι των καὶ ἄλλα παρόμοια ἐκτελοῦντες, οἱ ἀπόστολοι ὅμως τοὺς παρηκολούθουν εἰς ὅλα αὐτὰ χωρὶς νὰ τοὺς φέρουν ἀντίρρησην. D Συνεπῶς, καὶ ἂν ζητῆς, λέγει, περιτομὴν, δὲν ἀντιδρῶ, ἀλλὰ ἀκολουθῶ. Ἄν ζητήσης θυσίαν θὰ θυσιάσω· ἂν θελήσης νὰ μὲ ξυρίσης ἐμὲ ποῦ ἀπορνήθηκα τὸν τρόπον τῆς ζωῆς σου, θὰ τὸ ὑποστῶ καὶ θὰ κάμω δι' ἐμὲ προστάξεις. Ἄν ἀκόμη μὲ προστάξης νὰ τηρήσω τὴν Πεντηκοστήν,²⁰ δὲν θὰ φιλονεικήσω μαζί σου. Ὁπου καὶ ἂν μὲ περιφέρῃς θὰ σὲ ἀκολουθήσω καὶ θὰ ἐνδώσω, περιμένοντας νὰ σὲ καρφώσῃ τὸ ἀγκίστρι τοῦ λόγου, ὥστε νὰ ἠμπορέσω μὲ ἀσφάλειαν νὰ ἀπομακρύνω ὅλον τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν παλαιὰν λατρείαν καὶ τὸν τρόπον ζωῆς. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ἦλθα καὶ ἀπὸ τὴν Ἔφεσον εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Βλέπετε πόσον ὁ Παῦλος ἐμμήθη τὴν ἀλιεῖαν τῶν ἰχθύων, ἐνδίδων εἰς τὸν λόγον· Βλέπετε ὅτι ἡ παρατήρησις τῶν ἐορτῶν, ἡ ἀποδοχὴ τῆς περιτομῆς E καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰς θυσίας ἔγινε διὰ τοῦτο καὶ μόνον, οὐκ ἑξ ἑαυτῆς διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅσοι ἦσαν ποσοσκεκολλημένοι εἰς τοὺς τύπους· Διότι, ἐκεῖνος ποῦ εὐρίσκειται ὑψηλά, ἂν μείνῃ διαπαντός εἰς τὸ ὕψος, οὐδέποτε θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀνεβῆσῃ αὐτὸν ποῦ εὐρίσκειται χαμηλά, ἀλλὰ χρειάζεται προηγουμένως νὰ ταπεινωθῇ ἐκεῖνος καὶ τότε νὰ ὑψωθῇ αὐτός. Διὰ τοῦτο οἱ ἀπόστολοι κατέβηκαν ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, διὰ νὰ ἀνυψώσουν τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ ἐπίπεδον ἐκεῖνο, ἀπὸ τὴν

19. Ματθ. 4, 19.

20. Τὴν γινώσκῃ Ἰουδαϊκὴν ἐορτήν.

ταπεινότητι τῆς Ἰουδαϊκῆς πολιτείας.

15 A Ὅμως τὸ γεγονός ὅτι ἡ παρατήρησις τῶν καιρῶν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐγίνοντο διὰ τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ συμφέρον (τῶν Ἰουδαίων), εἶναι φανερόν, ἀπὸ ὅσα εἶπαμε. Ἄς ἰδοῦμε, λοιπὸν, διὰ ποῖαν αἰτίαν τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἀναγιγνώσκειται κατὰ τὴν περίοδον τῆς Πεντηκοστῆς. Διὰ τοῦτο ἀνεκινήσαμεν ὅλα αὐτά, διὰ νὰ μὴ νομίσετε, ὅταν ἰδῆτε νὰ προσέχωνται οἱ ἐορταί, ὅτι οἱ ἀπόστολοι κατέχονται ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊκὸν τρόπον ζωῆς. Σᾶς παρακαλῶ νὰ προσέξετε μὲ ἀκρίβειαν, διότι ὅτι πρόκειται νὰ εἰπωθῇ δὲν εἶναι μικρὸν πρόβλημα. Τὴν ἡμέραν τῆς Σταυρώσεως διαβάσομεν πάντα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν σταύρωσιν. B Τὸ Μέγα Σάββατον πάλιν διαβάσομεν ὅτι ὁ Κύριος παρεδόθη, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἀπέθανε κατὰ σάρκα καὶ ὅτι ἐτάφη. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον νὰ μὴ διαβάσωμεν καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων μετὰ τὴν Πεντηκοστήν, ὅταν καὶ ἔγιναν καὶ ἤρχισαν; Γνωρίζω δεδαίως, ὅτι πολλοὶ τὸ ἀγνοοῦν αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται νὰ διαπιστωθῇ ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων, διὰ νὰ γίνῃ γνωστὸν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, δὲν ἐσημειώθη κατὰ τὴν Πεντηκοστήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστήν περίοδον. Διὰ τοῦτο καὶ δίκαια θὰ ἐρωτήσῃ κάποιος, διότι βέβαια, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὴν σταύρωσιν, ἔχει καθορισθῇ νὰ διαβάζωνται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ πάθους. C Τὰς Πράξεις ὅμως τῶν Ἀποστόλων δὲν τὰς διαβάσομεν τὴν ἀνάλογον ἐποχὴν, οὔτε τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐπράχθησαν, ἀλλὰ προτιμήτερα. Διότι οὔτε ἀμέσως, μόλις ἀνεστήθη ὁ Χριστός ἔκαμαν θαύματα οἱ ἀπόστολοι. ἀλλὰ ἐπὶ σοσάντα ἡμέρας εὐρίσκετο μαζί των ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ διὰ ποῖον λόγον τὰς σαράντα αὐτὰς ἡμέρας εὐρίσκετο μαζί των θὰ τὸ ἐξηγήσωμεν εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν. Τώρα δὲ προνοηθῶμεν εἰς τὸ προκείμενον, διὰ νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ Χριστός δὲν ἀνέβηκεν ἀμέσως εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ ἔμεινε εἰς τὴν γῆν ἐπὶ σαράντα ἡμέρας μαζί μὲ τοὺς μαθητάς του καὶ δὲν ἔμεινε μόνον, ἀλλὰ συναναστρέφετο μαζί των καὶ ἔπαινε μέρας εἰς τὸ ταπέτι των D καὶ συνωμιλεῖ μὲ αὐτοὺς καὶ ὕστερα ἀπὸ σαράντα ἡμέρας ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατέρα του εἰς τὸν οὐρανόν. Μὰ οὔτε καὶ τότε ἐβαιματουροῦσαν, ἀλλὰ ἐπέρασαν ἀκούη δέκα ἡμέραι καὶ, ὅταν συντελήσῃ ἡ πεντηκοστὴ ἡμέρα, ἀπεστάλη εἰς τοὺς μαθητάς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τότε, ἀφ' οὗ ἐδέχθησαν τὰς πυρίνας γλώσσας, ἤρχισαν νὰ θαυμα-

τουρῶν. Ὅλα αὐτά, ἀγαπητοί, θά μᾶς τὰ ἐπιδεικνύω-
σιν αἱ Γραφαί, ὅπως τό ὅτι ὁ Χριστός εὐρίσκετο ἐπί σα-
ράντα ἡμέρας μεταξύ τῶν μαθητῶν, ὅτι μετὰ τήν Πεντη-
κοστήν καθῆλθε τό πνεῦμα τό ἅγιον, ὅτι τότε ἔλαβον
τάς γλώσσας, τάς πυρίνας καί ὅτι τότε ἄρχισαν τὰ θαύ-
ματα. Ποίος, λοιπόν, τὰ λέγει ὅλα αὐτά; Ὁ μαθητής τοῦ
Παύλου, ὁ τίμιος καί μέγας Λουκάς, Ε ὁ ὁποῖος ἀρχίζει
ἔτσι καί λέγει: «Θεόφιλε, εἰς τό πρῶτον διβλίον,²¹ πού ἔ-
γραψα, ὠμίλησα δι' ὅσα ὁ Ἰησοῦς ἔπραξε καί ἐδίδαξε, ἔ-
ως τήν ἡμέραν, κατὰ τήν ὁποῖαν ἔδωκεν ἐντολήν εἰς τοὺς
ἀποστόλους, πού ἐξέλεξε μέσω τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί
ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Εἰς αὐτούς ἐνεφανίσθη ζῶν,
μετὰ τήν σταύρωσίν του, διά πολλῶν ἀποδεικτικῶν στοι-
χείων καί ἐπί σαράντα ἡμέρας ἦταν ὁρατός ὑπ' αὐτῶν
καί ὠμίλει διά τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.²² Α Καί κατὰ τήν
συναστροφὴν μαζί των, τοὺς ἔδωκε τήν ἐντολήν νά μή
ἐγκαταλείψουν τὰ Ἱεροσόλυμα.²³ Βλέπεις ὅτι μετὰ τήν
ἀνάστασιν, ἐπί σαράντα ἡμέρας, ὁ Κύριος εὐρίσκετο ἐπί
τῆς γῆς, ὁμιλῶν περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί συνα-
ναστροφόμενος τοὺς ἀποστόλους; Βλέπεις ὅτι ἐλάμβανε
μέρος καί εἰς τό τραπέζι των: «Καί παρήγγειλεν εἰς αὐ-
τούς», λέγει, «νά μή ἀπομακρύνωνται ἀπό τὰ Ἱεροσόλυμα,
ἀλλά νά περιμένουν τήν πραγματοποίησιν τῆς ὑποσχέσεως
τοῦ πατρός, περὶ τῆς ὁποίας μέ ἠκούσατε νά σᾶς ὁμιλῶ, ὅτι,
δηλαδή, ὁ Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε μέ νερό, ἐνῶ σεις θά βα-
πτισθῆτε ὕστερα ἀπό ὀλίγας ἡμέρας, εἰς τό Ἅγιον Πνεύ-
μα.»²⁴ Αὐτὰ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς ἐπί σαράντα ἡμέρας. Αὐτοὶ
τότε συνεκεντρώθησαν καί τόν Β ἔρωτοῦσαν λέγοντες:
Κύριε, κατὰ τόν χρόνον τούτον θά ἀποκαταστήσῃς τήν
βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ; Ἀλλά ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπήντησεν:
Δέν ἀνήκει εἰς τήν δικαιοδοσίαν σας νά γνωρίζετε χρόνους
ἢ καιροὺς, τοὺς ὁποῖους ὁ Πατήρ ἔχει ὑπὸ τήν ἐξουσίαν
του, ἀλλά θά λάβετε δύναμιν, ὅταν τό Ἅγιον Πνεῦμα θά
κατέλθῃ σέ σᾶς καί θά γίνετε μάρτυρες μου εἰς τήν Ἱε-
ρουσαλήμ καί εἰς ὅλην τήν Ἰουδαίαν καί τήν Σαμαρείαν
καί ἔως τὰ πέρατα τῆς γῆς. Καί μόλις εἶπε αὐτὰ καί ἐνῶ
τόν ἔβλεπαν ἐκεῖνοι, ἀνέθηκε ὕψηλά καί ἕνα νέφος τόν ἀ-
πέκρυψε ἀπό τὰ μάτια των.»²⁵ Εἶδες, λοιπόν, ὅτι ἐπί σα-

21. Πρόκειται διὰ τό κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον.

22. Πράξ. 1, 1-4.

23. Πράξ. 1, 4-5.

24. Αὐτῶν 1, 8-9.

ράντα ἡμέρας εὐρίσκετο μαζί των ὁ Χριστός καί, τότε ἀ-
νελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅταν ἔπεράσαν αἱ σαράντα ἡ-
μέραι. Ἀλλ' ἄς ἰδοῦμε ἂν κατὰ τήν Πεντηκοστήν ἐστάλη
τό πνεῦμα τό ἅγιον. C «Ὅταν συνεπληροῦντο αἱ ἡμέραι
τῆς Πεντηκοστῆς, ἠκούσθη ἔξαφνα ἦχος ἀπό τόν οὐρα-
νόν, ὡσάν διαία πνοή ἀνέμου καί ἐφάνησαν νά διαμερι-
ζῶνται γλώσσαί, ὡσάν ἀπό φωτιά καί καθέμια ἐκάθηνεν
ἐπάνω εἰς κάθε ἀπόστολον.»²⁶ Εἶδατε πόσον φανερά ἔγι-
νεν ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ἐπί σαράντα ἡμέρας ἦταν ἐπί τῆς
γῆς ὁ Χριστός καί ὅτι οἱ ἀπόστολοι δέν ἐθαυματούργουν;
Πραγματικά, πῶς θά ἦταν δυνατόν νά θαυματούργουν, ἀ-
φοῦ δέν εἶχαν ἀκόμη λάβει τήν χάριν τοῦ ἁγίου καί ζωο-
ποιοῦ Πνεύματος; Εἶδατε ὅτι μετὰ σαράντα ἡμέρας ἀνε-
λήφθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς οὐρανοὺς; Εἶδατε ἐπίσης ὅτι με-
τά δέκα ἡμέρας ἐθαυματούργουν οἱ ἀπόστολοι; D Ὅταν
συνεπληρώθη ἡ Πεντηκοστή ἡμέρα καταπέμφθη τό πνεῦ-
μα τό ἅγιον. Αὐτό, λοιπόν, εἶναι πού πρέπει νά ἐρευνη-
σωμεν, διά ποῖον λόγον, δηλαδή, αἱ Πράξεις ἀναγιγνώ-
σκονται κατὰ τήν Πεντηκοστήν. Ἄν τότε ἤρχισαν νά κά-
νουν τὰ θαύματα οἱ ἀπόστολοι, δηλαδή, μετὰ τήν ἀνά-
στασιν τοῦ Κυρίου, τότε ἔπρεπε νά ἀναγιγνώσκεται καί
τό διβλίον τοῦτο. Ὅπως τὰ σχετιζόμενα μέ τήν σταύ-
ρωσιν τὰ διαβάζομεν κατὰ τήν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως
καί τὰ τῆς ἀναστάσεως παρομοίως καί τὰ γεγονότα κά-
θε ἑορτῆς τὰ ἀναγιγνώσκομεν τήν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς,
ἔτσι πρέπει καί τὰ θαύματα τῶν ἀποστόλων νά διαβάζω-
νται κατὰ τὰς ἡμέρας πού συνετελέσθησαν.

Ε Διά ποῖον λόγον ὁμως δέν τὰ διαβάζομεν τότε. Ἀλ-
λά ἀμέσως μετὰ τήν σταύρωσιν καί τήν ἀνάστασιν, ἀκού-
σατε προσεκτικά, ὅλην τήν αἰτίαν. Μετὰ τήν σταύρωσιν
ἀναγγέλλομεν εὐθέως τήν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τῆς
δὲ ἀναστάσεως ἀποδείξεις εἶναι τὰ ἀποστολικά θαύματα,
τῶν δὲ ἀποστολικῶν θαυμάτων διδάσκαλος εἶναι τό διβλί-
ον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων. Ὅτι ἰδιαίτερος ἀπο-
δεικνύει τήν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, οἱ πατέρες καθώρισαν
νά διαβάζεται μετὰ τήν σταύρωσιν καί τήν ζωοφόρον ἀνά-
στασιν.²⁷ Α Διά τοῦτο, ἀγαπητοί μου, μετὰ τήν σταύρω-
σιν καί τήν ἀνάστασιν ἀμέσως διαβάζομεν τὰ θαύματα
τῶν ἀποστόλων, διὰ νά ἔχωμεν σαφῆ καί ἀναμφισβήτη-
τον τήν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως. Δέν εἶδες τόν Κύριον
ἀναστάντα μέ τὰ μάτια τοῦ σώματος, ἀλλά τόν εἶδες νῶ

26. Αὐτῶν 2, 1-3.

ἀνίσταται μετὰ τὰ μάτια τῆς πίστεως. Δὲν τὸν εἶδες ὡς ἀνίσταται μετὰ τὰ μάτια, ἀλλὰ θὰ τὸν ἴδῃς ὡς ἀνίσταται μετὰ τὰ μάτια τῆς πίστεως. Ἐποὶ ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἴδῃς ὡς ἀνίσταται εἶναι παλὺ σημαντικώτερον καὶ πολὺ πῖο σαφὴς ἀπόδειξις τὰ θαύματα, ποὺ γίνονται ἐν ὀνόματι τοῦ. Β Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει καλῶτερον τὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τὸ νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὰ μάτια ὄλων τῶν ἀνθρώπων; Ἀκούσατε μετὰ καθεὶ προσοχὴν. Πολλοὶ ὑποβάλλουν αὐτὴν τὴν ἐρώτησιν καὶ λέγουσιν: Διὰ τί ἐνῶ ἀνεστήθη δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι περιττός καὶ μάταιος. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἐλύκειν πρὸς τὴν πίστιν, δὲν θὰ παρέλειπε μετὰ τὴν ἀνάστασιν νὰ φανερωθῇ εἰς τοὺς πάντας. Τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς προσελκύει διὰ τοῦ Λαζάρου. Αὐτὸν, νεκρὸν ἀπὸ τετραημέρου, σπασμένον καὶ ὄζοντα καὶ δεμένον μετὰ ταινίας, τὸν ἀνέστησε καὶ τὸν ἔκαμε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν τάφον, κάτω ἀπὸ τὰ μάτια ὄλων C καὶ ὄχι μόνον δὲν τοὺς προσήλυκε πρὸς τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐφανίσαιε. Διότι ὅταν ἐφθασαν (εἰς τὸν τόπον τοῦ θαύματος), ἤθελον νὰ φονεύσουν καὶ τὸν Λάζαρον δι' αὐτό.²⁶ Ἀφοῦ λοιπὸν ἄλλου ἀνέστησε καὶ δὲν ἐπίστευσαν, ἐὰν ἐφανέρωνε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, δὲν θὰ παρωργίζοντο καὶ πάλιν ἐναντίον τοῦ; Ἄν καὶ δὲν ἐπρόκειτο τίποτε νὰ ἐπιτελέσουν, ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἐπιχειρήσιν θὰ διέπραττον ἀσεβείαν. Ὡστε ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ περιττὴν ὀργὴν, ἐκρύψε τὸν ἑαυτὸν τοῦ. Διότι θὰ τοὺς καθιστοῦσεν ὑπευθύνους μεγαλυτέρας τιμωρίας, ἐὰν ἐνεφανίζετο μετὰ τὴν σταύρωσιν. Δι' αὐτό, ἐπειδὴ τοὺς ἐλυπήθηκεν, ἐκράτησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ μακρὰ ἀπὸ τὰ μάτια τῶν, ἀλλὰ τὸ ἐφανέρωσεν D μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τῶν θαυμάτων. Τὸ νὰ τὸν ἴδωσιν ἀναστάντα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἀκούσων τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ: «Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, σὴκ καὶ περιπάτησε».²⁷ Καὶ τὸ ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως καὶ ἠμποροῦσεν εὐκολώτερα νὰ γίνῃ πιστευτὸν, παρὰ ἐκεῖνο τὸ προηγούμενον, καὶ ὅτι εἶχε περισσοτέραν πειστικότητα διὰ τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὅτι ἐγίνοντο θαύ-

26. Ἠρῶλ. Ἰωάν. 12, 10.
27. Ἠρῶλ. 3, 6.

ματα ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ τὸν ἐβλεποῦν ἀναστημένον, εἶναι φανερὸν ἀπὸ αὐτό. Ἀνέστη, λοιπὸν, καὶ ἐφανέρωθη ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ, ἀλλὰ εὐρέθη καὶ μετὰ τῶν κάποιος ἀπιστος, ὁ Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Διδύμος καὶ ἠθέλησε νὰ θάλλῃ τὰ χέρια τοῦ εἰς τὰ σημάδια ποὺ ἄφησαν τὰ καρφία καὶ νὰ ψηλαφήσῃ καὶ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ.²⁸ Ἐ Ἄν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦταν τρία χρόνια κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ποὺ παρεκάθησεν εἰς τὸ Δεσποτικὸν τραπέζι,²⁹ ποὺ εἶδε μεγίστα σημεῖα καὶ τέρατα, αὐτὸς ποὺ ἀκούσε τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου τοῦ, καὶ ὄλεπον αὐτὸν ἀνεστημένον, δὲν τὸ ἐπίστευσεν ἀμέσως, ἕως ὅτου εἶδε τὰ σημάδια τῶν καρφίων καὶ τὰ τραύματα τῆς λόγχης, πὲς μου, πῶς ἦταν δυνατόν νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτὸν ἢ οἰκουμένη, ἐὰν τὸν ἐβλεπεν ἀνεστημένον;³⁰ Ἄ Μά, ποῖος ἠμπορεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὰς τὰς ἀκρίβεις; Καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀλλοῦ θὰ ἀποδείξωμεν ὅτι καλῶτερον θὰ ἐπιθεῖ μετὰ τὴν θέαν τῶν θαυμάτων παρὰ μετὰ τὴν φανερωθῇ ὁ Ἰβιος. Ἀσφαλῶς, ὅταν τὰ πλήθη ἤκουσαν τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ εἰς τὸν χῶλον: «Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, σὴκ καὶ περιπάτησε»³¹ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τρεῖς καὶ πέντε χιλιάδες ἀνθρώποι, ἐνῶ ὁ μαθητὴς, ὄλεπον αὐτὸν ἀνεστημένον, ἐγένετο ἀπιστος. Βλέπεις, λοιπὸν, πόσον εἶναι εὐκολώτερον τὸ πρῶτον ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀνάστασιν; Ὅταν τὸν εἶδεν ἀνεστημένον, δὲν τὸ ἐπίστευσεν, ὅτε ὁ μαθητὴς τοῦ, ἐνῶ τὰ θαύματα τὰ ἐπίστευσαν καὶ οἱ ἐχθροὶ μόλις τὰ εἶδαν. Ἐποὶ τὸ πρῶτον εἶναι μεγαλῶτερον ἀπὸ τὸ δεύτερον καὶ πλέον σαφές καὶ ἤλυκεν περισσότερον αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀνάστασιν. Β Καὶ διὰ τὴν ἀναφέρω τὸν Θωμᾶ; Τὸ ὅτι οὔτε καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταὶ τὸν ἐπίστευσαν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀκούσε το προσεκτικὰ. Ἀλλὰ μὴ τοὺς κατηγορήσῃς, ἀγαπητὴ μου. Ἀφοῦ ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς κατηγορήσῃ, μὴ τοὺς κατηγορῆς καὶ ἐαυτοῦ, διότι οἱ μαθηταὶ εἶδαν παρόξενον καὶ παρόδοξον πρᾶγμα, ἀφοῦ πρῶτος ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Αὐτὰ τὰ μεγίστα θαύματα συμβαίνει ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ἐκπλήθουν, ἕως ὅτου μετὰ τὴν πάσχαον τοῦ χρόνου γίνωνται μόνιμα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ὁ Χριστὸς ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, τοὺς εἶπε: C «Εἰ-

28. Ἠρῶλ. Ἰωάν. 20, 24 ἐξῆς.

29. Ἰωάν. ἐν γένει οὐκ ἀνέγραψε μετὰ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ ἀκριβέστερα εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Θωμᾶ εἰς τὸν Μυστικὸν Δαίμονα.

30. Ἠρῶλ. 3, 6.

ρήνη υμίν. Καί εκείνοι, λέγει, πτοηθέντες καί γεμάτοι φόβου, ἐνόμιζαν ὅτι δέλεον φάντασμα. Καί εἶπεν εἰς αὐτούς ὁ Ἰησοῦς: Διὰ τί εἰσθε παραγμένοι;»³¹ Καί μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ τοὺς ἐπέδειξε τὰ χεῖρα καί τὰ πόδια του καί ἐνώ αὐτοὶ ἀπὸ τῆν χαρὰν τῶν δὲν τὸ ἐπίστευαν, τοὺς λέγει: Ἐχετε ἐδῶ τίποτε νὰ φάγω;»³² Μὲ αὐτὰ ἤθελε νὰ τοὺς θεβαιώσῃ διὰ τὴν ἀνάστασιν του. Δὲν σὲ πείθει, λέγει, ἢ πλευρὰ οὕτε τὰ τραύματα: Ἄς σὲ πείσῃ τοῦλάχιστον ἡ τράπεζα.³³

Καί διὰ νὰ πληροφορηθῆς ἀκριβῶς ὅτι δι' αὐτὸ εἶπεν: «Ἐχετε τίποτε τρόφιμα ἐδῶ διὰ νὰ φάγωμεν;», ὥστε νὰ μὴ νομίσουν ὅτι εἶναι ὀφθαλμαπάτη ἢ πνεῦμα, οὕτε γέννημα φαντασίας, **Δ** ἀλλὰ ἀληθινὴ καί πραγματικὴ ἀνάστασις, ἀκούσε πῶς ὁ Πέτρος πιστοποιεῖ τὴν ἀνάστασιν ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά. Διότι: «Ἀφοῦ εἶπεν ὅτι τὸν ἀνέστησεν ὁ Θεὸς καί τὸν ἀφῆσε νὰ φανερωθῆ εἰς τοὺς μάρτυρας, οἱ οἵτιοι εἶχαν ἐπιλεγῆ ἀπὸ προηγήτερα, δηλαδὴ, εἰς ἡμᾶς»,³⁴ ἐν συνεχείᾳ, παρουσιάζων καί τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως συνέχισε: «καὶ οἵποιοι ἐφάγαμε καί ἤπιαμε μαζί μὲ αὐτόν. Δι' αὐτὸ καί ὁ Ἰησοῦς, ὅταν εἰς ἄλλην περίπτωσιν ἀνέστησε νεκρῶν,³⁵ διὰ νὰ διαβεβαιώσῃ τὴν ἀνάστασιν εἶπεν: «Δώσατέ τῆς νὰ φάγῃ».³⁶ Ὄταν, λοιπόν, ἀκούσῃς ὅτι παρουσίασε τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ σαράντα ἡμέρας ζῶντα καί ὁρατὸν εἰς αὐτοὺς καί συναντρέφετο μαζί τῶν, μάθε καί τὴν αἰτίαν τοῦ τραπέζιου: Ἐστὶ, δηλαδὴ, δὲν ἔτρωγε, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην φαγητοῦ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διορθώσῃ τὴν ἀσθένειαν τῶν μαθητῶν. Ὅποτε εἶναι φανερόν ὅτι, τὰ τέρατα καί τὰ σημεῖα τῶν ἀποστόλων εἶναι ἡ μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Διὰ τοῦτο καί λέγει ὁ Ἰβίος: «Σὺς διαβεβαιῶ ὅτι ἐκεῖνος πού πιστεύει εἰς ἐμὲ καί τὰ ἔργα πού ἐγὼ κάνω, θὰ κάμῃ καί ἀκόμη μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτά».³⁷ Ἐπειδὴ ἐμεσολάβησεν ἡ σταύρωσις καί ἔσκανδαλίσε πολλοὺς διὰ τοῦτο ἐχρηιάσθησαν μετέπειτα περισσώτερα θαύματα. Ἄν ὁμοῦς, ὁ Χριστὸς ἀπέθνησκε καί παρέμεινε ὀριστικὰ νεκρὸς εἰς τὸν τάφον καί δὲν ἀνίστατο, ὅπως λέγουσιν³⁸ Ἄ οἱ Ἰου-

31. Λουκ. 24, 36-38.

32. Αἰντ. 24, 41.

33. 72 5:1 ἐπερὶ, δηλαδὴ, ἕως οἱ ζῶντες ἄνθρωποι.

34. Πράξ. 10, 40-41.

35. Μάρκ. 5, 43.

36. Λουκ. 8, 55.

37. Ἰωάν. 14, 12.

δαῖοι, οὔτε ἀνέβαιναν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὅχι μόνον δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουσι μεγαλύτερα τὰ μετὰ ταῦτα θαύματα, τὰ μετὰ τὴν σταύρωσιν, δηλαδὴ, ἀλλὰ καί, βασι εἶχαν γίνοι προηγουμένως, ἔπρεπε νὰ ἀποσβεσθοῦν. Προσέξατέ με πολὺ ἐδῶ. Τὰ λεγόμενα εἶναι ἀναμφισβήτητοι ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως, δι' αὐτὸ θὰ εἰπῶ καί πάλιν τὰ ἴδια. Ὁ Χριστὸς ἔκαμε πρὶν θαύματα, ἀνέστησε νεκροῦς, καθάρισε λεπρούς, ἐδίωξε δαιμόνια, κατόπιν ἐσταυρώθη καί, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἄνομοι Ἰουδαῖοι, δὲν ἀνεστήθη ἐκ νεκρῶν. Τί νὰ ἀπαντήσωμεν, λοιπόν, πρὸς αὐτούς; Ὅτι ἂν δὲν ἀνεστήθη, πῶς ἐν ὀνόματί του μετὰ ταῦτα ἔγιναν μεγαλύτερα θαύματα; Διότι κανένας ἀπὸ τοὺς ζῶντας, ὅταν ἀπέθανεν, δὲν ἔκαμε μεγαλύτερα θαύματα μετὰ τὸν θάνατόν του, ἢ ἐνῶ ἐδῶ εἶναι μεγαλύτερα καί κατὰ τὸν τρόπον, καί κατὰ τὴν φύσιν τὰ θαύματα (μετὰ τὸν θάνατον καί τὴν ἀνάστασιν). Βέβαια, εἶναι φύσει μεγαλύτερα, διότι οὐδέποτε αἱ σκιαί τοῦ Ἰησοῦ ἀνέστησαν νεκροῦς, ἐνῶ τῶν ἀποστόλων αἱ σκιαί ἔκαμαν πολλὰ θαύματα. Καί κατὰ τὸν τρόπον ἔγιναν μεγαλύτερα θαύματα, διότι τότε ὁ Χριστὸς ἐθαυματοῦργεῖ μὲ τὴν προσταγὴν του. Μετὰ τὴν σταύρωσιν, οἱ δούλοι του, χρησιμοποιούντες τὸ σεβάσιμον καί ἅγιον ὄνομά του, ἔκαμαν μεγαλύτερα καί ὑψηλότερα θαύματα, ὥστε νὰ διαλάμψῃ ἡ ἰσχύς του περισσώτερον καί μὲ μεγαλυτέραν δόξαν. Διότι ἀπὸ τὸ νὰ ἐπιτάσσῃ αὐτός, εἶναι πολὺ μεγαλύτερον νὰ θαυματοῦργαῖν ἄλλοι, χρησιμοποιούντες τὸ ὄνομά του. Εἶδες, ἀγαπητέ μου, ὅτι καί κατὰ τὴν φύσιν τῶν καί κατὰ τὸν τρόπον τὰ θαύματα τῶν ἀποστόλων εἶναι μεγαλύτερα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ; Λοιπόν, ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Αὐτὸ πού εἶλεγα θὰ τὸ ἐπαναλάβω: ἂν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε καί δὲν ἀνεστήθη, ἔπρεπε νὰ ἀποθάνουσι καί νὰ σθῆσουσι καί τὰ θαύματα. Τώρα ὅχι μόνον δὲν ἀπεσθῆθησαν, ἀλλὰ ἔγιναν ἐν συνεχείᾳ λαμπρότερα καί ἐνδοξότερα. Ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν ἀνεστήθη, δὲν θὰ ἔκαμαν τέτοια θαύματα οἱ ἄλλοι ἐν ὀνόματί του. Ἡ ἴδια δύναμις ἐθαυματοῦργεῖ καὶ πρὸ καί μετὰ τὴν σταύρωσιν. Καί ἀρχικῶς μὲν προσωπικῶς, κατόπιν δὲ διὰ τῶν μαθητῶν. Καί διὰ νὰ γίνῃ πλέον σαφὴς καί πλέον ἐνδοξος **Δ** ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως, ἔγιναν μεγαλύτερα καί ὑψηλότερα τὰ θαύματα μετὰ τὴν σταύρωσιν. Μά, ἀπὸ πού γίνεται φανερόν ὅτι ἔγιναν τότε θαύματα; Θὰ ἐρωτήσῃ ὁ ἀπιστος. Ἀκόμη ἀπὸ πού γίνεται φανερόν ὅτι ἔσταυ-

ρώθη ὁ Χριστός: Ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς, λέγει. Ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐγέναν θαύματα τότε καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ὁ Χριστός, μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰς ἱερὰς Γραφάς. Ἐκεῖνοι λέγουσι καὶ τούτα καὶ ἐκεῖνα. Ἐάν, ὁμῶς, ὁ ἀντίπαλος λέγῃ ὅτι δὲν ἐθαυματούργησαν οἱ ἀπόστολοι, ὁ ἴδιος τότε ἀποδεικνύει μεγαλυτέραν τὴν δύναμιν των καὶ τὴν θεῖαν χάριν αὐτῶν, ἀφοῦ, δηλαδὴ, χωρὶς θαύματα ἤλκυσαν πρὸς τὴν θεοσέβειαν τόσον μέγα μέρος τῆς οἰκουμένης. Ἐ αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον καὶ πλέον παράδοξον θαῦμα, ὅταν οἱ πτωχοὶ, οἱ ταπεινοὶ καὶ οἱ καταφρονημένοι καὶ οἱ ἀγράμματοι καὶ οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἰδιῶται, δώδεκα ὄλοι καὶ ὄλοι τὸν ἀριθμὸν, προσήλκυον πρὸς τὰς ἰδέας των τόσας πόλεις καὶ ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ βασιλεῖς καὶ τυράννους καὶ φιλοσόφους καὶ ρήτορας καὶ ἄλλην, μὲ ἓνα λόγον, τὴν γῆν, χωρὶς θαύματα. Θέλεις δὲ καὶ τώρα νὰ ἴδῃς τὰ θαύματα ποῦ γίνονται; Ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ δείξω καὶ μάλιστα μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ προηγουμένα, ὅχι ἓνα νεκρὸν νὰ ἀνίσταται, ὅχι ἓνα τυφλὸν ν' ἀναβλέπῃ, ἀλλὰ ὀλόκληρον τὴν γῆν νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸ σκοτάδι τῆς πλάνης.³⁵ Ἄ ὅχι ἓνα λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, ἀλλὰ ἔθνη ὀλόκληρα ποῦ ἀποβάλλουν τὴν λέπραν τῆς ἀμαρτίας καὶ καθαρίζονται μὲ τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως.³⁶ Τί περισσότερα θαύματα ἐπιζητεῖς ἀπὸ αὐτά, ἄνθρωπε, ὅταν ἐλέπης νὰ γίνεταί τόσον ριζικὴ μεταβολὴ τῆς οἰκουμένης;

Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς ἔκαμεν ὁ Χριστός τὴν οἰκουμένην νὰ ἀναβλέψῃ; Παλαιότερα³⁷ οἱ ἄνθρωποι οὔτε τὸ ξύλον, οὔτε τὸν λίθον ἐθεωροῦσαν σὰν ξύλον καὶ λίθον, ἀλλὰ τὰ ὠνόμαζον θεοῦς, διότι τόσον πολὺ ἦσαν ὀπιτυφλωμένοι, ἐνῷ τώρα γνωρίζουν τί εἶναι ξύλον καὶ τί λίθος καὶ ἔμαθαν καὶ ἐπίστευσαν τί εἶναι ὁ Θεός. Μόνον μὲ τὴν πίστιν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρευνηθῇ ἡ ἀπαρασάλευτος καὶ ἀίωνια φύσις. Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ ἄλλο θαῦμα τῆς ἀναστάσεως; Ἐ θὰ τὸ ἴδῃς καὶ αὐτὸ νὰ γίνεταί μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν τῶν μαθητῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὄλοι παραδέχονται ὅτι καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀγαθὰς σχέσεις μὲ ἓνα ζῶντα ἄνθρωπον, μετὰ θανάτου ἴσως δὲν τὸν ἐνθυμεῖται. Ἐνῷ ἐκεῖνος, ποῦ ἔδειξεν ἀχάριστον συμπεριφορὰν εἰς ἓνα ἄνθρωπον, ὅταν ἐξοῦσε, καὶ τὸν ἐγκατέλειπεν εἰς τὴν ζωὴν του, πολὺ περισσότε-

35. Μὲ τὸ Πάπτισμα, δηλαδὴ, καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ συμμετοχὴν εἰς τὰ εὐαγγελικὰ μέτρα ποῦ προοφείκει ἡ Ἐκκλησία.

36. Δηλαδὴ, πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ.

ρον θὰ τὸν λημονήσῃ, ὅταν ἀποθῆν. Ἔτσι, κανένας ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους, ὁ ὁποῖος ἄφησε τὸν φίλον καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸν ἐγκατέλειπεν ἐν ζωῇ, δὲν ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερα δι' αὐτόν, ὅταν ἀποθῆν, καὶ μάλιστα ὅταν ἐλέπῃ ὅτι ἀπὸ τὴν φροντίδα του δι' αὐτόν ἀναριθμητοὶ κίνδυνοι δημιουργοῦνται διὰ τὸν ἴδιον. Ἀλλὰ Ἰσοῦ, αὐτὸ τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει σὲ κανένα, Ἐ συνέβη εἰς τὴν περίπτωση ἡμετέραν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ αὐτοὶ ποῦ τὸν ἀπρηνήθησαν ζῶντα καὶ τὸν ἐγκατέλειπον καὶ τὸν ἀφῆσαν, ὅταν συνελήφθη, καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ κοντὰ του, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀμετρήτους ἐκείνους χλευασμοὺς καὶ τὴν σταύρωσιν, τόσον πολὺ ἐφρόντισαν δι' αὐτόν, ὥστε καὶ τὰς ψυχὰς των νὰ θυσιάσουν ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας του καὶ τῆς πίστεως πρὸς αὐτόν. Ἄν ὁμῶς ἀπέθανεν ὁ Χριστός καὶ δὲν ἀνεστήθη, ποῖα ἐξήγησις ἡμετέροι νὰ δοθῇ δι' αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἐξοῦσαν, τὸν ἐγκατέλειπον διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον, ἐνῷ, ὅταν ἀπέθανεν, ἔριψαν τὸν ἑαυτόν των εἰς ἀπείρους κινδύνους χάριν αὐτοῦ; Καὶ ὄλοι μὲν οἱ ἄλλοι ἔφυγον, ἐνῷ ὁ Πέτρος τὸν ἀπρηνήθη ἐν ὄρκῳ τρεῖς φορές, ἐπειδὴ ἐφοβήθηκε μίαν ἀσημαντὸν νεαρὰν δούλην, Ὡς ὅταν ὁμῶς ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς πείσῃ μὲ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα, ὅτι τὸν εἶδεν ἀναστάντα, ἤλλαξεν ἐντελῶς τακτικῶν, ὥστε νὰ ἀψηφίσῃ ὄλον τὸ πλῆθος, καὶ, χωρὶς νὰ φοβηθῇ κανένα κακόν, εἰσώρμησε δημοσίᾳ καὶ εἶπεν ὅτι ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφεὶς ἀνεστήθη ἔκ νεκρῶν τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀπὸ ποῦ ἠντήλησεν αὐτὸ τὸ θάρρος; Ἀπὸ ποῦ ἄλλου παρὰ ἀπὸ τὴν δεβαιότητα διὰ τὴν ἀνάστασιν; Ἀσφαλῶς, ἐπειδὴ εἶδε τὸν Χριστόν καὶ συνωμίλησε μαζί του καὶ ἐπειδὴ ἤκουσε διὰ τὸ μέλλον, διὰ τοῦτο, σὰν νὰ ἐκινδύνευσε διὰ ζῶντα, Ἐ τόσον πολὺ περιεφρόνησεν ὄλα τὰ δεινὰ καὶ ἀπέκτησε περισσότεραν δύναμιν καὶ περισσότερον θάρρος, ὥστε νὰ ἀποθῆν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Ὅταν, λοιπόν, ἴδῃς καὶ μεγαλύτερα θαύματα νὰ γίνονται καὶ τοὺς μαθητὰς, οἱ ὁποῖοι προηγουμένως τὸν ἐγκατέλειπον, νὰ κατέχωνται ἀπὸ μεγαλύτερον ἀγάπην πρὸς αὐτόν.³⁸ Ἄ καὶ νὰ δεκνύουν περισσότερον θάρρος καὶ γενικῶς ἡ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων νὰ γίνεταί λαμπροτέρα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ὄλα νὰ γίνονται πῖο θαρραλέα καὶ εὐχάριστα, τότε γνωρίζε ἀπὸ τὴν ἴδιαν τὴν πείραν τῶν πραγμάτων, ὅτι τὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐτελείω-

σαν με τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν θάνατον τὸν διεδέχθη ἡ ἀνάστασις καὶ ἤν και μένει ἀναλλοίωτος εἰς τοὺς αἰῶνας ὁ σταυρωθεὶς Θεός. Ἐάν δὲν εἶχε συμδῆ ἡ σταύρωσις του καὶ ἡ ἀνάστασις καὶ ἔξη καὶ οἱ μαθηταὶ του δὲν ἔκαμαν τὰ μεγαλύτερα θαύματα, μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ πρὸ τῆς σταυρώσεως, τότε θὰ τὸν ἐγκατέλειπαν καὶ οἱ μαθηταὶ του, ἐνῶ τώρα ὀλόκληρος ἡ οἰκουμένη προστρέχει εἰς αὐτόν, ὄχι μόνον ὁ Πέτρος, ἀλλὰ καὶ ἄπειροι ἄλλοι ¹⁰ καὶ πολλοὶ περισσότεροι μετὰ τὸν Πέτρον, αὐτοὶ ποὺ δὲν τὸν εἶδον καὶ ἀφιέρωσαν ὑπὲρ ἐκείνου τὰς ψυχὰς των καὶ ἔχασαν τὰ κεφάλια των καὶ ἔπαθαν ἄπειρα κακὰ καὶ ἀπέθανον ἐκφράζοντες τὴν ἀκεραίαν πίστιν των εἰς ἐκείνον. Πῶς λοιπὸν ὁ νεκρός, ὁ παραμένων εἰς τὸν τάφον, ὅπως λέγεις ἐσύ, Ἰουδαῖε, εἶδεις τὴν μεγάλην δύναμιν, πείθων τοὺς μεταγενεστέρους νὰ προσκυνοῦν μόνον αὐτόν καὶ νὰ προτιμοῦν νὰ ὑπαφέρουν καὶ νὰ πάσχουν τὰ πάντα, προκειμένου νὰ χάσουν τὴν πίστιν των εἰς αὐτόν; Βλέπεις, λοιπὸν, πόσον σαφὴς γίνεται ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, διὰ μέσου τῶν θαυμάτων τῶν τότε καὶ τῶν σημερινῶν, C διὰ μέσου τῆς εὐνοίας τῶν μαθητῶν, τῶν τότε καὶ τῶν σημερινῶν, διὰ μέσου τῶν κινδύνων ποὺ ἐδοκίμασαν, ὅσοι ἐπίστευσαν; Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ φοβοῦνται ἀπὸ τὴν ἰσχύν καὶ τὴν δύναμιν καὶ πολὺ περισσότερο ν' ἀγωνιοῦν μετὰ τὴν σταύρωσιν; Ἄκουσε καὶ δι' αὐτοὺς μετὰ προσοχῆν: «Βλέποντες», λέγει, «οἱ Ἰουδαῖοι τὸ θάρρος τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀντιληφθέντες ὅτι εἶναι ἀνθρώποι ἀγράμματοι καὶ ἄπλοιοι, ἐθαύμαζαν»¹¹ καὶ ἀγωνιοῦσαν ὄχι ἐπειδὴ ἦσαν ἀγράμματοι, ἀλλὰ διότι, ἂν καὶ ἀγράμματοι, ὑπερέβησαν ὄλους τοὺς σοφοὺς καὶ «βλέποντες τὸν ἄνθρωπον μεταξὺ των, τὸν θεραπευμένον»¹² D δὲν εἶχον τίποτε ν' ἀντιτάξουν»,¹³ μολοντί προτιήτερα ἀντέλεγον, βλέποντες νὰ γίνωνται θαύματα. Πῶς τότε δὲν εἶχον ἀντίρρησην; Τοὺς ἐδοῦσαν τὴν γλῶσσαν ἡ ἀόρατος δύναμις τοῦ σταυρωθέντος. Ἐκεῖνος τοὺς ἐφραξε τὸ στόμα. Αὐτὸς τοὺς ἐμάρανε τὸ θάρρος καὶ διὰ τοῦτο παρέμειναν δειδοί, μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν ἀντίρρησην νὰ προβάλουν. Ὅταν ὠμίλησαν, ἴδες πῶς ὠμολόγησαν τὴν δείλιαν των: «θέλετε», λέγει, «νὰ πείσῃ ἑπάνω μας τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ;»¹⁴ Ἄν εἶναι δ-

10. Πρᾶξ. 4, 13.

11. Ἠρβλ. Πρᾶξ. 3, 1 ἐξῆς.

12. Πρᾶξ. 4, 14.

13. Πρᾶξ. 6, 28.

μῶς ἄπλως ἀνθρώπος διατὶ φοβεῖσαι τὸ αἷμα του; Πόσους ἐφόνευσες προφήτας, πόσους δικαίους ἐσφαξες, Ἰουδαῖε, καὶ δὲν εφορήσης κανενὸς τὸ αἷμα; E Διὰ ποῖον λόγον φοβεῖσαι ἐν προκειμένῳ; Συνετάρραξ, πράγματι, τὴν συνειδήσιν των ὁ σταυρωθεὶς καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀποκρύψουν τὴν ἀγωνίαν ποὺ τοὺς κατεῖχε, ὁμολογοῦν παρὰ τὴν θελήσιν τους εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀσθενείαν των. Καὶ δταν μὲν τὸν ἐσταύρωσαν ἐκραυγάζον λέγοντες: «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπάνω μας καὶ ἐπάνω εἰς τὰ τέκνα μας.» Τόσον ἐπεριφρονοῦσαν τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. Μετὰ τὴν σταύρωσιν, βλέποντες τὴν δύναμιν του νὰ διαλάμπῃ, φοβοῦνται, ἀγωνιοῦν καὶ λέγουν: ¹⁵ A «θέλετε νὰ πείσῃ ἑπάνω μας τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου;». Ἄν ὅμως ἦσαν πλάνος καὶ ἀντίθεος, ὅπως λέτε, οὐδαῖοι παρόνομοι, διατὶ φοβεῖσθε τὸ αἷμα του; Ἐπρεπε νὰ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὸν φόνον, ἂν ὁ σταυρωθεὶς ἦταν ἀξίος τοῦ σταυροῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦτο διὰ τοῦτο τρέμων.

Βλέπεις ἀπὸ παντοῦ τοὺς ἐχθροὺς ἀγωνιῶντας καὶ φοβισμένους; Εἶδες τὴν ἀγωνίαν των; Μάθε καὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου τὴν φιλανθρωπίαν. Ἐκεῖνοι ἔλεγον: «Τὸ αἷμα τοῦ ἐπάνω μας καὶ ἐπάνω εἰς τὰ τέκνα μας»,¹⁶ ἀλλὰ ὁ Χριστὸς δὲν τὸ ἐδέχθη ἔτσι. Καθικετεῶν τὸν Πατέρα λέγει: «Πάτερ, συγχώρησέ τους. Δὲν γνωρίζουν τί κάμνουν.»¹⁷ B Ἄν τὸ αἷμα του ἐπίπτε ἐπάνω τους καὶ ἐπάνω εἰς τὰ τέκνα των, δὲν θὰ ἐγίνοντο ἀπόστολοι ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ τέκνα των, οὔτε θὰ ἐπίστευσον ὁμαδικῶς τρεῖς καὶ πέντε χιλιάδες. Βλέπεις πῶς ἐνῶ αὐτοὶ, ἦσαν ὡμοὶ καὶ ἀνελέητοι ὀπέναντι τῶν ἀπογόνων των καὶ ἠγνόησαν καὶ τὴν ἴδιαν τὴν φύσιν, ὁ Θεός, ἐγένετο φιλανθρωπότερος ἀπὸ κάθε πατέρα καὶ πλέον φιλόδοτος ἀπὸ κάθε μητέρα; Ἐπεσε βεβαίως τὸ αἷμα του ἐπάνω των καὶ ἐπάνω εἰς τὰ τέκνα των, ἀλλὰ ὄχι ἐπάνω εἰς ὅλα, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐκεῖνα ποὺ ἐμμήθησαν τὴν πατρικὴν ἀσέβειαν καὶ παρανομίαν καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς των, ποὺ δὲν ἦσαν παιδιὰ των κατὰ τὴν διαδοχὴν τὴν φυσικὴν, ἀλλὰ σύμφωνα μετὰ τὴν μακίαν τῆς διασέσεως, καὶ μόνον εἰς αὐτοὺς κατελογίσθη ἡ εὐθύνη C τῶν κακῶν. Παρατήρησε ὅμως καὶ ἐξ ἄλλης ἀπόψεως τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν κατελόγισεν ἀμέσως ἐναντίον των τὸν κολασμὸν

14. Ματθ. 27, 25.

15. Ματθ. 27, 25.

16. Λουκ. 23, 34.

και την τιμωρίαν, αλλά ἐπερίμενε σαράντα ἔτη μετὰ τὴν σταύρωσιν. Ὁ Σωτὴρ ἐσταυρώθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Τιβερίου,⁴⁷ ἐνῶ ἡ πόλις των, τὸ Ἱεροσόλυμα, κατελήφθη ἐπὶ Βεσπασιανῶν καὶ Τίτου.⁴⁸ Διὰ ποῖον λόγον καθυστέρησε τόσον πολὺ ἡ τιμωρία; Θέλησε νὰ τοὺς παράσχη καιρὸν μετανοίας, ὥστε νὰ ἀποκρῶσουν τὰ σφέλιματά των, νὰ ἀποκρούσουν τὰ ἐγκλήματα των. Ἐπειδὴ, ὁμως, παρ' ὄλον πού ἔλαβον προθεσίαν μετανοίας, παρέμεναν ἀνίατοι, τοὺς κατέφερε τὸν κολασμὸν καὶ τὴν τιμωρίαν Ὡ καὶ ἀφοῦ κατέστρεψε τὴν πόλιν των, τοὺς ἐξετόπισε καὶ τοὺς διεσκόρπισε πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ τοῦτο ἀπὸ φιλανθρωπίας: Τοὺς διεσκόρπισε διὰ νὰ ἴδωσιν προσκυνούμενον τὸν ὕπ' αὐτῶν σταυρωθέντα Χριστὸν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ, βλέποντές των νὰ προσκυνῆται ὑπὸ πάντων καὶ μανθάνοντες τὴν δύναμιν του, νὰ καταλάβουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀσεβείας των καὶ, ἀφοῦ λάβουν ἐπίγνωσιν, νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ αἰχμαλωσία λοιπὸν ἐγενε μάθημα δι' αὐτοὺς καὶ ἡ τιμωρία νουθεσία. Ἄν ἔμενον εἰς τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, δὲν θὰ ἐμάνθανον τὴν ἀλήθειαν τῶν προφητῶν. Καὶ τί ἔλεγαν οἱ προφῆται; Ἐ «Ζήτησέ μου καὶ θὰ σοῦ δώσω ὡς κληρονομίαν ὅλα τὰ ἔθνη καὶ θὰ καθυποτάξω εἰς τὴν ἐξουσίαν σου ὅλοκληρον τὴν γῆν».⁴⁹ Ἐπρεπε, λοιπὸν, νὰ τραποῦν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἴδωσιν μετὰ τὰ ἴδια των τὰ μάτια, ὅτι καὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς τὰ κατέχει ὁ Χριστός. Πάλιν ἕνας ἄλλος προφήτης λέγει: «Θὰ λατρεύουσιν αὐτὸν ὁ καθένας ἀπὸ τὸν τόπον του».⁵⁰ Ἐπρεπε, λοιπὸν, νὰ διεσκόρπισθοῦν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, διὰ νὰ ἴδωσιν μετὰ τὰ ἴδια τὰ μάτια των νὰ λατρεύῃ τὸν Ἰησοῦν ὁ καθένας ἀπὸ τὴν χώραν του. Ἐνας ἄλλος πάλιν εἶπε: «Θὰ πλημμυρίσῃ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν γνωρίμιαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως τὸ πολὺ νερὸ, πού κατακαλύπτει τὴν θάλασσαν».⁵¹ Ἐπρεπε, λοιπὸν, αὐτοὶ νὰ ὑπάγουν εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὥστε νὰ τὴν ἴδωσιν νὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν γνωρίμιαν τοῦ Κυρίου καὶ τὰς θαλάσσας, δηλαδὴ τὰς πνευματικὰς αὐτῆς Ἐκκλησίας, νὰ εἶναι γεμάται ἀπὸ εὐσέβειαν: Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοὺς διεσπείρειν εἰς ὅλην τὴν γῆν. Διότι ἂν ἐκάθηντο εἰς τὴν Ἰουδαίαν θὰ

47. Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἀπὸ 14—37 μ.Χ.

48. Βεσπασιανὸς καὶ Τίτος, κατὰ καὶ υἱός, ἀνεβαταίωσαν ἀπὸ τοῦ 71—81 μ.Χ. Ὁ Τίτος τὸ 70 κατέλαβε καὶ κατέστρεψε τὸ Ἱεροσόλυμα.

49. Ὑσμ. 2, 8.

50. Σοφον. 2, 11.

51. Ἀδοκ. 2, 14.

τὰ ἀγνοοῦσαν ὅλα αὐτὰ. Λοιπὸν, ὁ Θεὸς θέλει νὰ γνωρίσῃ μετὰ τὰ ἴδια τὰ μάτια των καὶ τὰς ἀληθείας τῶν προφητῶν καὶ τὴν δύναμιν του. Καὶ, ἐάν μὲν συμβῆ νὰ καταστῶν εὐγνωμονες, νὰ χειραγωγηθοῦν μετὰ ὅλα αὐτὰ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐνῶ, ἂν ἐπιμεινοῦν εἰς τὴν ἀσέβειαν Β νὰ μὴ ἔχουν καμμίαν ἀπολογία ἐν τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διὰ τοῦτο τοὺς διεσπείρει πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, διὰ νὰ κερδίσωμεν ἀπὸ τοῦτο κάτι καὶ ἡμεῖς, βλέποντες, δηλαδὴ, ἐκεῖνας τὰς προφητείας, πού ἐλέγχθησαν περὶ τῆς διασπορᾶς, τὰς περὶ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων, τὰς ὁποίας καὶ ὁ Δανιὴλ, ὅταν ὠμίλησε διὰ τὸ δέλεγμα τῆς ἐρημώσεως,⁵² καὶ ὁ Μαλαχίας, ὅταν εἶπεν ὅτι: «Καὶ ἐνώπιόν σας θὰ κλεισθοῦν αἱ πόλαι»⁵³ καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Ἡσαΐας καὶ ἄλλοι πολλοὶ προφῆται ἐπροφήτευσαν δι' αὐτὰ, καὶ ἐπὶ πλέον βλέποντες ἡμεῖς ὅτι, ὅσοι ἐδέχθησαν ἀχάριστοι πρὸς τὸν Θεόν, τοιοῦτοτρόπως τιμωροῦνται, Ἐ δηλαδὴ, νὰ ἔχουν χάσει τὴν πατρικὴν ἐλευθερίαν καὶ ὅλους τοὺς ἰδικούς των καὶ τοὺς θεσμούς καὶ τὰς παραδόσεις των, νὰ γνωρίσωμεν τὴν δύναμιν, πού προεῖπεν ὅλα αὐτὰ καὶ τὸ προετοίμασε. Καὶ οἱ μὲν ἔχθροὶ μέσῳ τῶν ἰδικῶν μας ἀγαθῶν θὰ ἴδωσιν τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἡμεῖς διὰ τῶν τιμωριῶν, πού ὑπέστησαν ἐκεῖνοι, θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν του καὶ τὴν δύναμιν του καὶ θὰ τὸν δοξάζωμεν εἰς τὸ διηνεκές, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τελικῶς τὰ αἰώνια καὶ ἀνεκφραστοῦ ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μαζί μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα ἀνήκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

52. Δανιὴλ 8, 27.

53. Μαλαχ. 1, 10. Δι' αὐτῶν ἐννοεῖ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ ἐν γενεῖ, ἀλλὰ κυρίως τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ

Α ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΟΝΤΟΣ ΤΑΣ ΔΕΚΑ ΧΙΛΙΑΔΑΣ ΤΑΛΑΝΤΑ, ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΟΣ ΤΑ ΕΚΑΤΟΝ ΔΗΝΑΡΙΑ, ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΜΗΗΣΙΚΑΚΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟΝ ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ

Σήμερον αισθάνομαι, ώσάν νά έπανήλθα πλησίον σας από μακράν αποδημίαν. Διότι διά τούς αγαπώντας δέν έχι: καμμίαν άξίαν ή παρουσία, όταν δέν δύναται νά αναστρέφονται μέ τούς αγαπώμενους. Β Διά τούτο και ήμεις, καίτοι έμένομεν εις την πατρίδα, δέν ήσθάνομεθα καθάλου καλύτερον από τούς αποδημαύντας, άφού κατά τόν χρόνον πού έπέρασε δέν ήδυνήθημεν νά συζητήσωμεν μαζί σας. Άλλά συγχωρήσατέ μας, διότι ή σιγή δέν άφείλετο εις άδιαφορίαν, αλλά εις άσθένειαν. Σεις μέν λοιπόν τώρα χαίρετε, διότι άπηλλάγημεν από την άσθένειαν, έγώ δέ χαίρω διότι άπήλαυσα έκ νέου την ιδικήν σας αγάπην. Διότι και κατά την διάρκειαν τής άσθενείας μου μου ήτο περισσότερο δυσάρεστον και από την άσθένειαν τό γεγονός, ότι δέν ήδυνάμην νά μετέχω εις την αγαπητήν αυτήν συνάθροισιν. C Και τώρα πού άνέρρωσα, περισσότερο ποθητόν από την υγείαν μου έχι γίνει ή δυνατότης νά χαίρωμαι μέ άνεσιν την αγάπην σας. Διότι ούτε ό πυρετός τού σώματος δέν κατακαίει συνήθως από την φύσιν του αυτούς πού ύποφέρουν από αυτόν τόσον πολύ, όσον κατακαίει τās ιδικός μας ψυχάς ό άποχωρισμός από τούς αγαπημένους. Και όπως εκείνοι έπιζητούν φιάλας και ποτήρια και ψυχράν ύδωρ, έτσι και αύτοί τά ποθητά πρόσωπα. Τό γνωρίζουν πολύ καλάς όσοι συνήθιζον ν' αγαπούν. 2 Α Έμπρός λοιπόν, άφού άνερρώσαμε, άς χορτάσωμεν ό ένας τόν άλλον, άν είναι δυνατόν ποτέ νά υπάρξη χορτασμός. Διότι ή φύσις τής αγάπης δέν γνωρίζει χορτασμόν, αλλά ή διαρκής άπόλαυσις τών αγαπημένων άνάπτει μεγαλύτεραν φλόγα. Και τούτο γνωρίζων ό Παύλος, ό τρώφιμος τής αγάπης, έλεγε: «Εις κανένα τίποτε δέν χρεωστείτε, παρά μόνον νά αγαπά ό ένας τόν άλλον»¹ Διότι

1. Ρωμ. ΙΒ, 8.

τούτο είναι τό μόνον χρέος πού πάντοτε καταβάλλεται και ποτέ δέν εξοφλείται. Εις την περίπτωσιν αυτήν τό νά είσαι διαρκώς οφειλέτης, είναι πράγμα ώρσιον και αξιέπαινον. Εις την περίπτωσιν τού χρηματικού χρέους έπαινούμεν αυτούς πού δέν χρεωστούν τίποτε, εις την περίπτωσιν όμως τής αγάπης παραδεχόμεθα και θαυμάσομεν αυτούς οι όποιοι χρεωστούν διαρκώς. Και αύτό πού εκεί είναι άπόδειξις άχαριστίας, τό ίδιον εδω, δηλ. τό ότι δέν εξαντλείται ποτέ τό χρέος τής αγάπης, είναι άπόδειξις εύγνωμοσύνης.

Β Μη δυσανασχετήσετε όμως διά την έκτασιν πού θα λάβη ή όμιλία μου. Διότι έπιθυμώ νά σας διδάξω μίαν θαυμαστήν κιθαρωδίαν, χρησιμοποιών ούχι νεκράν λύραν, αλλά άνακρούων άντι χορδών τās Ιστορίας τών Γραφών και τās έντολάς τού Θεού. Και όπως οι κιθαρωδοί λαμβάνουν τούς δακτύλους τών μαθητευομένων και τούς έπιστούν την προσοχήν ήσυχα επί τών τόνων και τούς διδάσκουν νά τās κρούουν μέ διάκρισιν και από τούς άφώνους τόνους και τās χορδάς τούς διδάσκουν νά παράγουν ήχον περισσότερο εύχάριστον και γλυκύον από κάθε φωνήν, τό ίδιον θα πράξωμεν και ήμεις. C Άντι τών δακτύλων θα χρησιμοποιήσωμεν την σκέψιν σας και, άφού την φέρωμεν κοντά εις τās έντολάς τού Θεού, θα παρακινήσωμεν την ιδικήν σας αγάπην νά τās ψαύη μέ διάκρισιν, διά νά διεγείρητε μέ την άπόλαυσιν αυτήν όχι τό θέατρον τών ανθρώπων, αλλά τό πλήθος τών άγγέλων. Διότι δέν άρκει μόνον νά προσεγγίζωμεν τούς θεούς λόγους, αλλά πρέπει τούτο νά έπιβεβαιώνεται και μέ άνάλογα έργα. Τί συμβαίνει λοιπόν μέ την κιθάραν; Κρούει τās χορδάς της και ό τεχνίτης, αλλά τās κρούει και ό άτεχνος, και αύτός μέν ένοχλεί τόν άκροατήν, ενώ εκείνος τόν ψυχαγωγεί και τόν εύχαριστεί, άν και είναι ίδιοι οι δακτύλοι και αι χορδάι, δέν είναι όμως ίδια ή έμπειρία. Τό ίδιον συμβαίνει και μέ τās βείαις Γραφάς. Προσεγγίζουν πολλοί τούς θεούς λόγους, αλλά δέν ώφελούνται όλοι, δέν άποκομίζουν καρπούς. D Αίτια είναι τό γεγονός, ότι ούτε έμβαθούνουν εις τούς λόγους αυτούς ούτε κρούουν μέ τέχνην την κιθάραν. Αυτό πού είναι ή τέχνη εις την κιθαρωδίαν, εις τούς νόμους τού Θεού είναι ή έπιθεδαίωσις μέ έργα. "Ήδη έκρούσαμεν μίαν χορδήν καθ' όλην την τεσσαρακοστήν, καθ' ήν άνεγινώσκαμεν πρός σας τόν νόμον τού Θεού διά τούς όρκους και μέ την χάριν τού Θεού πολλά στόματα τών άκροατών έμαθον την με-

λωδίαν τοῦ νόμου ἐκείνου καί, ἀφοῦ ἀπέβαλαν τὴν κακὴν συνήθειαν, ἀντὶ νὰ ὀρκίζονται εἰς τὸν Θεόν, φέρουν διαρκῶς εἰς τὸ στόμα τῶν τῶ «ναί» καὶ τὸ «οὐχί» καὶ τὸ «πίστευσον», εἰς κάθε συζήτησιν. Καὶ ἂν ἡ ἀνάγκη τοὺς πιέζη διὰ ἀναριθμητὰ πράγματα, δὲν ἀνέχονται νὰ προχωρήσουν περαιτέρω.

Εἴπειδὴ δὲν ἄρκει διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἡ παραδοχὴ μιᾶς ἐντολῆς, ἃς σὰς μεταφέρωμεν σήμερον καὶ εἰς μίαν ἄλλην. Διότι, καὶ ἂν ὅλοι δὲν ἐφθασαν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ προηγουμένου νόμου, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ αὐτοὶ ποὺ ὑπέτησαν θὰ φθάσουν ἑσῶς προπορεύονται. Καὶ πράγματι, ἀντελήφθησαν, ¹ ἅ ὅτι ἐπιδεικνύεται τοιοῦτον ἐνδιαφέρον διὰ τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰς τὴν τράπεζαν συναγωνίζονται διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς αὐτῆς ἄνδρες πρὸς γυναῖκας, δούλοι πρὸς ἐλευθέρους, καὶ ἐκαλοτύχια αὐτοῦ ποὺ ὀργανώνουν τοιοῦτου εἶδους συνεστιάσεις. Τὶ ἄγιωτερον δύναται νὰ ὑπάρξη ἀπὸ τὴν τράπεζαν ἐκείνην ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔχει ἀποδιωχθῆ ἡ μέθη, ἡ λαιμαργία καὶ κάθε ἀσωτία, καὶ εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν ἔχει τοποθετηθῆ ὁ θαυμαστός συναγωνισμὸς διὰ τὴν τήρησιν τῶν νόμων τοῦ Θεοῦ; Καὶ προσέχει ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα νὰ μὴ πέση ποτὲ εἰς τὰ θάραθρα τῆς ἐπιτοκίας, καὶ προφυλάσσει ἡ γυναῖκα τὸν ἄνδρα καὶ μεγίστην καταδικὴ ἀναμένει τὸν παραβάτην; Ὅπου ὁ οἰκοδεσπότης δὲν τὸ θεωρεῖ ἐντροπὴν νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τοὺς δούλους οὐτὲ τοὺς δούλους του νὰ διορθῶν εἰς αὐτό; Β Δὲν θὰ σφάλῃ, ἂν ὀνομάσῃ κανεὶς μίαν τοιαύτην οἰκίαν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅπου δηλ. ὑπάρχει τόση ἀσφροσύνη, ὥστε τὴν ὥρα τῆς διασκεδάσεως οἱ ἄνθρωποι νὰ φροντίζουν διὰ τοὺς θείους νόμους καὶ ὅλοι οἱ παρόντες νὰ συναγωνίζονται ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἀμιλλῶνται δι' αὐτό, εἶναι φανερόν, ὅτι ἔχει ἐκδιωχθῆ κάθε δαίμων καὶ κάθε πονηρὰ δύναμις καὶ ὅτι ἐκεῖ εἶναι παρὼν ὁ Χριστὸς χαίρων διὰ τὸν ὁρασίον συναγωνισμὸν τῶν δούλων καὶ παρέχων εἰς αὐτοὺς δλην του τὴν εὐλογία.

Διὰ τοῦτο ἀφίνω πλέον αὐτὴν τὴν ἐντολήν (διότι γνωρίζω ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ διαδοθῆ εἰς ὅλην τὴν πόλιν, ἀφοῦ σεῖς τὴν ἐπεχειρήσατε μετὰ θερμῆς καὶ ἐκάνατε δυνατὴν ἀρχὴν) καὶ μεταβαίνω εἰς ἄλλην, τὴν περιφρόνησιν τῆς ἀργῆς. C Ὅπως δηλ. εἰς τὴν κιθάραν δὲν ἄρκει μόνον νὰ παράγωμεν μελωδίαν ἀπὸ μίαν χορδὴν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰς κρούωμεν ὅλας μὲ τὸν πρέποντα ρυθμὸν, ἔτσι καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς δὲν ἄρκει ἓνας μόνον νόμος

διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅπως εἶπα μόλις πρὸ ὀλίγου, ἀλλὰ πρέπει ὅλους αὐτοὺς νὰ τοὺς προῦμεν μὲ αὐστηρότητα. ἂν πρόκειται νὰ παραγάγωμεν τὴν μελωδίαν ἐκείνην ποῦ εἶναι γλυκύτερα ἀπὸ κάθε ἁρμονίαν καὶ χρησιμωτέρα. Ἐμαθε τὸ στόμα σου νὰ μὴ ὀρκίζεται; Ἡσκήθη ἡ γλῶσσα σου νὰ λέγῃ εἰς κάθε περίπτωσιν «ναί» καὶ «οὐχί»; D Ἄς μάθῃ λοιπὸν νὰ ἀποστρέφεται καὶ κάθε εἶδους ὕβρι καὶ νὰ ἐνδιαφέρεται περισσότερο διὰ τὴν ἐντολήν αὐτὴν, διότι νὰ ἀπαιτεῖται καὶ περισσότερος κόπος. Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ὄρκου ἐχρειάζετο νὰ ὑπερνηκίσωμεν μόνον μίαν συνήθειαν, ἐνῶ διὰ τὴν ἀργίαν ἀπαιτεῖται ἐντονωτέρα φροντίς. Διότι τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι τυραννικόν, καὶ πολλές φορές παρασύρει ἄκομα καὶ νηφαλίους καὶ τοὺς κρημνίζει εἰς τὸ θάραθρον τῆς καταστροφῆς. Ὑπομείνατε λοιπὸν τὸν ἐκτεταμένον λόγον μου. Διότι θὰ ἦτο παράλογον νὰ τραυματίσεσθε κάθε ἡμέραν εἰς τὰς ἀγοράς, εἰς τὰς οἰκίας ἀπὸ φίλους, ἀπὸ συγγενεῖς, ἀπὸ ἐχθρούς, ἀπὸ γείτονας, ἀπὸ δούλους, ἀπὸ γυναῖκα, ἀπὸ παιδίον, ἀπὸ τὰς ἰδίας σας τὰς σκέψεις καὶ νὰ μὴ φροντίζετε διὰ τὴν θεραπείαν τῶν τραυμάτων αὐτῶν οὐτὲ μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα, E καὶ μάλιστα ἂν γνωρίζετε ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς θεραπείας εἶναι καὶ δωρεὰν καὶ ἀνώδυνος. Διότι τώρα δὲν κρατῶ σιδήρον εἰς τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μεταχειρίζομαι λόγον ἀντὶ σιδήρου, λόγον ὅμως κοπτερότερον ἀπὸ κάθε σιδήρον, ὁ ὁποῖος ἀποκόπτει ἀπὸ τὴν ρίζον τὴν σὴψιν τῆς ἁμαρτίας, χωρὶς νὰ προκαλῆ πόνον εἰς τὸν πάσχοντα. Δὲν κρατῶ φωτιάν εἰς τὴν δεξιάν, ἀλλὰ κρατῶ διδασκαλίαν σφοδρότεραν καὶ ἀπὸ τὴν φωτιάν, ποῦ δὲν φέρει καυτῆρα εἰς τὴν πληγὴν, ἀλλὰ ματαιώνει τὴν ἐξάπλωσιν τῆς κακίας, καὶ ἀντὶ τούτου παρέχει πολλὴν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν ἀπαλασσομένον ἀπὸ τὴν κακίαν. ⁴ Α Ἐδῶ δὲν χρειάζεται χρόνος, δὲν χρειάζονται μόχθοι, δὲν χρειάζονται χρήματα. Ἄρκει μόνον θέλησις καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν ἀμέσως ὅλα ὅσα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν ἀρετὴν. Καὶ ἂν ἐνοήσωμεν τὴν ἀείωσιν τοῦ Θεοῦ ποῦ μᾶς προστάσσει καὶ νομοθετεῖ, θὰ δεγθῶμεν ἀρκετὴν διδασκαλίαν καὶ προτροπὴν. Διότι δὲν σὰς διδάσκωμεν ἐξ ἰδίας ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ σὰς ὀδηγοῦμεν ὅλους εἰς τὸν νομοθέτην. Ἀκολουθεῖτε λοιπὸν καὶ ἀκούσατε τοὺς θεοῦ νόμους.

Ποῦ λοιπὸν ἐγένετο λόγος διὰ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν μησικαίαν; Καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεία, κυρίως ὅμως μὲ τὴν παραβολὴν ἐκείνην τὴν ὅποιαν ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀφοῦ ἤρχισεν ὡς ἑξῆς: Β Διὰ τοῦτο ὁμοιωθῆ ἡ βασιλεία

τῶν οὐρανῶν πρὸς ἄνθρωπον βασιλεῖα, ὁ ὁποῖος ἠβέλησε νὰ λογαριασθῆ με τοὺς δούλους του. Ὅταν λοιπὸν ἤρχισε νὰ λογαριάζεται, ἔφερον εἰς αὐτὸν ἕνα ὀφειλέτην δέκα χιλιάδων ταλάντων. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤδύνατο νὰ καταβάλλῃ τὴν ὀφειλὴν, τὸν διέταξε νὰ πωληθῆ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε καὶ νὰ ἐπιστραφοῦν τὰ ὀφειλόμενα. Ἔπεσε λοιπὸν ὁ δούλος ἐκεῖνος εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν παρεκάλει λέγων: Κύριε, δεῖξέ μου μακροθυμίαν καὶ θὰ καταβάλω ὅλην μου τὴν ὀφειλὴν. Ἐσπλαγγίσθη λοιπὸν ὁ κύριος τὸν δούλον ἐκεῖνον καὶ τὸν ἀφῆκεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος. Μόλις ἐκεῖνος ἐξῆλθε συνήτησε ἕνα σύνδουλόν του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχρεώσθη ἑκατὸν δηνάρια καὶ, ὅ ἀφοῦ τὸν ἤρπασε, τοῦ ἐσφίγγε τὸν λαιμὸν λέγων: Κατάβαλέ μου ὅ,τι μοῦ χρωσταίς. Ἔπεσε λοιπὸν ὁ σύνδουλος εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν παρεκάλει: Δεῖξέ μου μακροθυμίαν, καὶ θὰ σοῦ καταβάλω ὅ,τι σοῦ χρωστώ. Ἐκεῖνος ὁμῶς δὲν ἤθελε νὰ δεχθῆ τὴν παράκλησιν καὶ ἀπήλθε καὶ ἔσφιξε τὸν ὀφειλέτην εἰς τὴν φυλακὴν, ἕως ὅτου τοῦ καταβάλλῃ τὸ ὀφειλόμενον. Ὅταν εἶδαν τὸ πρᾶγμα οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν καὶ ἦλθαν καὶ τὰ διηγῆθησαν ὅλα εἰς τὸν κύριόν των. Τότε ὁ κύριος ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπε: Δούλε πονηρὲ, ἐγὼ σοῦ ἐχάρισα ὅλο ἐκεῖνο τὸ χρέος, ἐπειδὴ με παρεκάλησας. Δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ ἐλεῆσῃς τὸν σύνδουλόν σου, ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ ἐλέησα; Ἐ Τότε τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς δασασιστάς, ἕως ὅτου ἀποδώσῃ ὅλο τὸ χρέος εἰς αὐτόν. Τὸ ἴδιον θὰ κάμῃ εἰς σὰς καὶ ὁ οὐράνιος Πατήρ μου, ἐὰν δὲν συγχωρῆτε ὁ καθένας εἰς τὸν ἀδελφόν του μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν σας τὰς ἁμαρτίας του.²

Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ παραβολή. Πρέπει ὁμῶς νὰ εἴπω ἐκ ποίας αἰτίας τὴν προέβαλε. Διότι δὲν εἶπε ἀπλῶς «ὡμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν», ἀλλὰ «διὰ τοῦτο ὡμοιωθῆ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»³ Μὲ ποίαν ἀφορμὴν λοιπὸν εἶναι συνδεδεμένη ἡ παραβολή; Ὡμίλει εἰς τοὺς μαθητάς του περὶ ἀνεξικακίας καὶ τοὺς διειπαιδαγύγει νὰ συγκρατοῦν τὴν ὀργὴν καὶ νὰ μὴ ὑπολογίζουσιν πολὺ τὰ ἀδικήματα ποῦ μᾶς προκαλοῦν οἱ ἄλλοι, λέγων τὰ ἑξῆς: Ἐὰν σὲ ἀδικῆσῃ ὁ ἀδελφός σου, πηγαίνε νὰ τὸν ἐλέγξῃς κατ' ἴδιαν. Καὶ ἂν σὲ ἀκούσῃ, τότε ἐκέρδισες τὸν ἀδελφόν σου. Ἐ Καθ' ἂν χρόνον ὁ Χριστὸς συνεζήτει με τοὺς μαθητάς του αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια καὶ τοὺς ἐδίδαξε νὰ

2. Ματθ. 18, 23—35.
3. Ματθ. 18, 23.

ἐμβαθύνουν εἰς τὰ πράγματα, ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, τὸ στόμα τῶν μαθητῶν, ὁ στυλὸς τῆς Ἐκκλησίας, τὸ στερέωμα τῆς πίστεως, τὸ θεμέλιον τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ἀδελφὸς τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος ἀνῴψωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὸν σῶσαν ἀπὸ τοῦ θυθὸν τῆς πλάνης, ὁ ἐνθερμος εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις καὶ γεμάτος παρηρσίαν, περισσότερον μᾶλλον ἀγάπην παρὰ παρηρσίαν, ἐνῶ ὅλοι ἐσιώπων, ἀφοῦ προσῆλθον εἰς τὸν διδάσκαλον λέγει: ⁵ Α «Πόσας φορὰς θὰ ἁμαρτήσῃ εἰς ὄνομα μου ὁ ἀδελφός μου καὶ θὰ τὸν συγχωρῶσω; Ἐως ἑπτὰ φορὰς;». Ταυτοχρόνως καὶ ἐρωτᾷ καὶ ὁποῖος καὶ πρὶν λάθῃ ἀπάντησιν, φιλοτιμείται. Ἐπειδὴ ἐγνώριζε καλῶς τὴν γνώμην τοῦ διδασκάλου, ὅτι δηλ. κλίει πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ χαρίζεται πρὸ παντός εἰς ἐκείνον ποῦ παραβλέπει τὰς ἁμαρτίας τῶν πλῆσιον καὶ δὲν τὰς κρίνει με ἀυστηρότητα, ἐπιθυμῶν νὰ φανῆ ἀρεστὸς εἰς τὸν νομοθέτην, λέγει: «Ἐως ἑπτὰ φορὰς;». Διὸ νὰ μάθῃς λοιπὸν τώρα τί εἶναι ἄνθρωπος καὶ τί εἶναι θεός, καὶ διὸ ἡ προθυμία τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅσον βαθμὸν καὶ ἂν ἀνέλθῃ Ἐ συγκρινομένη πρὸς τὴν γενναιοδωρίαν ἐκεῖνου, εἶναι εὐτελεστέρα καὶ ἀπὸ τὴν μεγαλύτεραν πτωχείαν, καὶ διὸ ὅσον εἶναι ἡ σταγὼν εἰς τὸ ἀπέραντον πέλαγος, τόση εἶναι ἡ ἀγαθότης μας ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀνεκφραστον φιλανθρωπίαν αὐτοῦ, ἀκουσε τὴν συνέχειαν.

Ὅταν εἶπε ὁ Πέτρος «ἕως ἑπτὰ φορὰς», καὶ ἐνόμισεν, διὸ ἐπιδεικνύει μεγαλοψυχίαν, καὶ πλοῦτον, ἀκουσε τὴν ἀπάντησιν: «Δὲν σοῦ λέγω ἕως ἑπτὰ φορὰς, ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ». Μερικοὶ νομίζουσιν διὸ εἶπε ἑβδομηκοντα ἑπτὰ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀρθόν. Τὸ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ εἶναι σχεδὸν πεντακόσια. Διότι ἑπτὰ φορὰς τὸ ἑβδομηκοντα εἶναι τετρακόσια ἐνενηκοντα. Καὶ μὴ νομίσης διὸ τὸ παράγγελμα αὐτὸ, ἀγαπητέ μου, εἶναι δύσκολον. Διότι, ἐὰν ἕνας ποῦ ἠμάσθησε τὸν συγχωρῆσῃ μίαν φορὰν καὶ δύο καὶ τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν. Ὁ καὶ ἂν ἀκόμα εἶναι ἀπὸ πέτραν, καὶ ἂν αὐτὸς ποῦ σὲ ἐλύπησεν εἶναι ἀγνώστου καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς δαίμονας, δὲν θὰ εἶναι τόσον ἀναίσθητος, ὥστε νὰ περιπέσῃ πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. ἀλλὰ ἀφοῦ σωφρονισθῆ ἀπὸ τὴν συχνὴν συγχώρησιν, θὰ γίνῃ καλύτερος καὶ μαλακώτερος. Καὶ σὺ πάλιν, ἐὰν εἶσαι προετοιμασιμένος νὰ παραβλέψῃς τόσας φορὰς τὰ ἁμαρτήματα ποῦ ἔγιναν εἰς ὄνομα σου, ἀφοῦ ἀσκηθῇς ἀπὸ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην συγχώρησιν, δὲν

4. Ματθ. 18, 21.

θά ἔχῃς εἰς τὸ ἔξῃς καμμίαν δυσκολίαν εἰς αὐτοῦ τοῦ εἰδούς τὴν φιλοσοφίαν, διότι θά ἔχῃς γυμνασθῆ ἀπαξ διὰ παντός, μετὰ τὴν συχνότητα τῆς συγχωρήσεως, νὰ μὴ πλήττεσαι ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῶν πλησίων. **Β** Ὄταν ἤκουσε αὐτὰ ὁ Πέτρος, ἔμεινεν ἔκθαμβος, φροντίζων ὄχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ ἐμπιστευθοῦν εἰς αὐτόν.

Διὰ νὰ μὴ κάμῃ λοιπὸν τὸ ἴδιον, ποῦ ἔκαμε καὶ μετὰ τὰς ἄλλας ἐντολάς, ἀπέκλεισεν ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του οὐρανὴν ἐρώτησιν. Καὶ τί ἔκαμε μετὰ τὰς ἄλλας ἐντολάς; Ἐὰν ὁ Χριστὸς παρήγγελλε κάτι, ποῦ ἐφαίμετο ὅτι περιεῖχε κάποιαν δυσκολίαν, ἐπρολάμβανε τοὺς ἄλλους καὶ ἠρώτα καὶ ἐξήτει νὰ μάθῃ διὰ τὴν ἐντολήν. Καὶ πράγματι, ὅταν προσῆλθεν ὁ πλούσιος καὶ ἠρώτα τὸν Χριστόν **Β** διὰ τὴν αἰώνιον βασιλείαν καὶ ἔμαθε τί πρέπει νὰ πράξῃ διὰ νὰ γίνῃ τέλειος, καὶ ἔφευγε λυπημένος διὰ τὰ χρήματά του, τότε εἶπε ὁ Χριστὸς «εὐκολώτερον εἶναι νὰ περάσῃ κάμηλος μέσα ἀπὸ τὴν ὄπην τῆς δελόνης παρά νὰ εἰσελθῇ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».⁵ Ὁ Πέτρος τότε, ἂν καὶ εἶχε γυμνώσει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ ὅλα καὶ δὲν εἶχε πλέον οὔτε τὸ ἀγκιστρον, ἀλλὰ εἶχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν βάρκαν, ἐπλησίασε τὸν Χριστόν καὶ τοῦ εἶπε: «Καὶ ποῖος δύναται νὰ σωθῇ;»⁶ Πρόσεχε λοιπὸν νὰ ἴδῃς καὶ σεδασμὸν μαθητοῦ καὶ θερμότητα. Δὲν εἶπε δηλ. προστάσεις τὰ ἀδύνατα. Ἡ ἐντολή σου εἶναι δύσκολος, εἶναι θαρῶς ὁ νόμος. **Α** Οὔτε πάλιν ἐσιώπησε, ἀλλὰ ἐξεδήλωσε καὶ τὴν φροντίδα του διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἀπένευε πρὸς τὸν διδάσκαλον τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τοῦ μαθητοῦ λέγων «καὶ ποῖος δύναται νὰ σωθῇ;». Καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε ἀκόμη ποιμὴν, εἶχε ψυχὴν ποιμῆνος, καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε ἀναλάβῃ ἀκούη τὴν ἐξουσίαν, διετήρει τὴν φροντίδα ποῦ ἤρμοζεν εἰς ἄσποντα, περιμυῶν δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Διότι ἐὰν ἦτο πλούσιος καὶ εἶχε μεγάλην περιουσίαν, ἴσως ἠδύνετο νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ἐξήτει ταύτην τὴν πληροφοσίαν. Διότι ἐφρόντιζε ὄχι διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ διὰ τὸν ἑαυτόν του. Τώρα διως ἡ πτωγία του τὸν ἀπαλλάσσει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων καὶ δι' αὐτὸ ἀνησυχεῖ καὶ διπορεῖνα καὶ ἤθελε νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν διδάσκαλον τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χρι-

5. *Πράξ. Μάρκ. 10, 25*
6. *Μάρκ. 10, 26.*

στός τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τοῦ εἶπε: «Ὅσα εἶναι ἀδύνατα διὰ τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δυνατὰ διὰ τὸν Θεόν».⁷ **Β** Καὶ μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι ἐγκαταλείπεσθε μόνον. Ἐγὼ σὰς συμπαρίσταμαι εἰς τὴν φροντίδα αὐτὴν καὶ κάμνω τὰ ἀδύνατα νὰ γίνων ἐκόλα καὶ δυνατὰ.

Πάλιν ὅταν ὁ Χριστὸς ὠμίει περὶ γάμου καὶ γυναικὸς καὶ ἔλεγεν, ὅτι «ὅστις χωρίζει τὴν γυναῖκα του ἐκτός ἕνεκα τῆς πορνείας, τὴν ἀναγκάζει νὰ διαπράξῃ τὴν μοιχείαν»⁸ καὶ συνεβούλευε νὰ ὑποφέρουν ὅλας τὰς κακίας τῆς γυναικὸς πλην τῆς πορνείας, ὁ Πέτρος, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐσιώπων, ἐπλησίασε τὸν Χριστόν καὶ τοῦ λέγει: «Ἄν αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία (τοῦ χωρισμοῦ) ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, τότε δὲν συμφέρει νὰ ἔλθῃ τις εἰς γάμον».⁹ Πρόσεχε νὰ ἴδῃς καὶ ἐδῶ μετὰ πόσῃν διακριτικότητι ἀπέδωσε καὶ τὴν πρέπουσαν εἰς τὸν διδάσκαλον τιμὴν καὶ ἐφρόντισε καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων, χωρὶς καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν νὰ μεριμνᾷ διὰ τὸν ἑαυτόν του. **Γ** Διὰ νὰ μὴ εἴπῃ λοιπὸν καὶ ἐδῶ κάτι παρόμοιον, ἐπρόφθασε μετὰ τὴν παραβολὴν καὶ ἀνήρεσε τὴν ἀντέρρησιν του. Κάριν αὐτοῦ εἶπε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς: «Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν πρὸς ἄνθρωπον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μετὰ τοὺς δούλους του». ἠθέλε νὰ δείξῃ, ὅτι διὰ τοῦτο λέγει τὴν παραβολὴν αὐτὴν, διὰ νὰ μάθῃς δηλ. ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν ἐδδομηκοντάκις ἐπὶ τὴν ἡμέραν συχωρῆς τὰ ἁμαρτήματα τοῦ ἀδελφοῦ σου, δὲν δύνασαι ἀκόμη νὰ εἴπῃς ὅτι ἐπραξες μέγα πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀπέχει πολὺ καὶ ἀπερίγραπτα ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου καὶ δὲν δίδεις τόσον ὅσον λαμβάνεις.

Δ Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν τὴν παραβολὴν, ἣ ὅποια ἂν καὶ φαίνεται σαφὴς, ἐν τούτοις κρύπτει ἕνα θησαυρὸν νοημάτων ἀνέκφραστον. «Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μετὰ ἄνθρωπον βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ λογαριασθῇ μετὰ τοὺς δούλους του». Μὴ ἴδῃς ἀπλῶς τὴν φράσιν, ἀλλὰ ἀνάπτυξε εἰς ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτοῦ τοῦ δικαστηρίου καὶ ὀφου αὐτοσυγκεντρωθῆς, ἀναλογίσου τί ἔχεις πράξει εἰς ὄλην σου τὴν ζωὴν. Καὶ ὅταν ἀκούσης ὅτι λογαριάζεται μετὰ τοὺς δούλους του, νὰ φαντασθῇς καὶ βασιλεῖς, καὶ στρατηγούς, καὶ ἐπάρχους, καὶ πλουσίους, καὶ πτωχοὺς, καὶ δούλους, καὶ ἐλευθέρους, καὶ τοὺς πάντας. «Διότι ὅλοι

7. *Μάρκ. 10, 27.*
8. *Ματθ. 5, 32.*
9. *Ματθ. 19, 10.*

ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐμφανισθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ δῆμα τοῦ Χριστοῦ.¹⁰ Ε Καὶ ἂν εἶσαι πλούσιος, σκέψου ὅτι θὰ δώσης λόγον, ποῦ ἐξώδευσες τὰ χρήματα, εἰς πόρνους ἢ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν, ποῦ εἰς παρασίτους καὶ κόλακας ἢ εἰς ἐκείνους ποῦ εἶχον ἀνάγκην, ποῦ λοιπὸν, εἰς τὴν ἀκολασίαν ἢ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν, εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ἄσωτίαν καὶ τὴν μέθην ἢ εἰς τὴν δοθῆειαν τῶν καταπιεζομένων; ⁷ Α Καὶ θὰ σοῦ ζητηθῆ νὰ δώσης λόγον ὄχι μόνον διὰ τὴν δαπάνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπόκτησίν των. Ποῖον δηλ. ἐκ τῶν δύο, ἀπέκτησες τὴν περιουσίαν σου μὲ δικαίους μόχθους ἢ μὲ τὴν ἀρπαγὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, πῶς, ἐκκληρονόμησες τὴν πατρικὴν σου περιουσίαν ἢ κατέστρεψες τὰς οἰκίας τῶν ὀρφανῶν καὶ διήρπασες τὰς περιουσίας τῶν χηρῶν; Καὶ ὅπως ἡμεῖς ζητοῦμεν λογαριασμὸν ἀπὸ τοῦ ὑπηρετᾶς μας ὄχι μόνον διὰ τὰ ἔξοδα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἔσοδα, ἐξετάζοντες ἀπὸ ποῦ ἔλαβον τὰ χρήματα καὶ ἀπὸ ποῖα πρόσωπα, καὶ πῶς, καὶ πόσα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς εὐθύνας ὄχι μόνον διὰ τὴν δαπάνην τῶν χρημάτων μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεώς των.

Β Καὶ δὲν δίδει μόνον ὁ πλούσιος λόγον, ἀλλὰ δίδει καὶ ὁ πτωχὸς διὰ τὴν πτωχείαν του. Ἄν π.χ. ὑπέμεινε τὴν πτωχείαν του μὲ γενναιότητα καὶ εὐχαρίστησιν, ἂν δὲν ἀπεθαρρύνθη, ἂν δὲν ἐδύσανασχέτησεν. ἂν δὲν κατεφέρθη κατὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ἐλέπτων ἄλλον νὰ ζῆ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν σπατάλην καὶ αὐτὸς νὰ στερῆται τῶν πάντων. Ὅπως ὁ πλούσιος θὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, τὸ ἴδιον καὶ ὁ πτωχὸς ἔαν ἐπέθειε ὑπομονὴν. Ἡ μᾶλλον ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπομονὴν, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην.¹¹ Διότι ἡ πτωχεία δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον πρὸς ἐλεημοσύνην. Καὶ μάρτυς ἡ γῆρα, ποῦ κατέβαλε τὰ δύο λεπτά καὶ μὲ τὴν μικρὰν ἐκείνην εἰσφορὰν ὑπερέβαλεν ἐκείνους ποῦ κατέβαλον πολλὰ.

Γ Καὶ ὄχι μόνον πλούσιοι καὶ πτωχοὶ, ἀλλὰ καὶ ἄρχοντες καὶ δικασταὶ ἐξετάζονται μὲ μεγάλην αὐστηρότητα, μήπως παροξείωσαν τὸ δικαίον, μήπως ἔλαβον τὰς ἀποφάσεις των διὰ τοὺς δικάζομενους ἐπιηρεζόμενοι ἀπὸ φθόνον ἢ μίσος, μήπως ἐψήφισαν παρὰ τὴν συνείδησιν διότι ἐκολακίησαν, μήπως ἐβλάψαν ἀπὸ μνησικακίαν ἀνθρώπων ἀθώους. Καὶ ὄχι μόνον οἱ κοσμικοὶ ἄρχοντες, ἀλ-

10. Β' Κορινθ. 5, 10.
11. Παρβλ. Μάρκ. 12, 42

λὰ καὶ ὅσοι προΐστανται τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ λογοδοτήσουσι διὰ τὴν ἐξουσίαν των. Καὶ μάλιστα αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν πικρὰς καὶ θαρραλίας εὐθύνας. Δ Καὶ πράγματι ὁ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λόγου θὰ ἐξετασθῆ ἐκεῖ μὲ μεγάλην ἀκριβείαν, μήπως εἶτε ἀπὸ κενηρίαν ἢ ἀπὸ φθόνον παρέλειψε κατὰ ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ καὶ ἀπέδειξε μὲ τὰ ἔργα του ὅτι τὰ ἀνέπτυξε ὅλα καὶ δὲν ἀπέκρυψε τίποτε ἀπὸ τὰ ὠφέλιμα. Ἐπίσης εἰς ἐκείνον, εἰς τὸν ὅποιον ἔλαχε ἡ ἐπισκοπή, ὅπου μεγαλύτερον εἶναι τὸ ἀξίωμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήλθεν, τὸσον μεγαλύτερος θὰ ζητηθῆ λόγος, ὄχι μόνον διὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς χειροτονίας καὶ δι' ἄλλα ἀναρίθμητα. Καὶ αὐτὰ φανερώων ὁ Παῦλος ἔγραψεν εἰς τὸν Τιμόθεον. «Μὴ χειροτονῆς ἔσπευσμένως κανένα μὴτε νὰ γίνῃσαι συμμετοχὸς εἰς ἕνας ἁμαρτίας». ¹² Καὶ γράφον εἰς τοὺς Ἑβραίους διὰ τοὺς ἴδιους ἄρχοντας, τοὺς ἐφόθει κατ' ἄλλον τρόπον λέγων: Ε «Νὰ ὑπακούετε εἰς τοὺς ἡγουμένους σας καὶ νὰ ὑπατάσασθε. Διότι ἀγρυπνοῦν διὰ τὰς ψυχὰς σας, ὡσάν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι θὰ δώσουν λόγον δι' ἑσᾶς».¹³

Τότε λοιπὸν θὰ δώσωμεν λόγον ὄχι μόνον διὰ πράξεις, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους. Καθὼς δηλ. καὶ ἡμεῖς ὅταν ἐμπιστευθῶμεν εἰς τοὺς δούλους μας χρήματα, ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτοὺς λογαριασμὸν δι' ὅλα, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ὁ ὅποιος μᾶς ἐνεπιστεύθη λόγους, θὰ μᾶς ζητήσῃ λόγον διὰ τὸν τρόπον τῆς δαπάνης των. Μᾶς ζητεῖται λόγος καὶ ἐξετάζομεθα λοιπὸν μὲ αὐστηρότητα, μήπως ἐδαπανήσαμεν αὐτὰ εἰς τὴν τύχην καὶ ἀσκόπως. ⁴ Α Διότι τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν τύχην καὶ ἀσκόπως, συήθως δὲν δαπνῶνται τὸσον, ὅσον ἕνας λόγος ποῦ ἐλέχθη ἀσκόπως καὶ ὄχι εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Διότι χρήματα δαπανηθέντα ἀσκόπως προκαλοῦν πολλακίαν ζημίαν οἰκονομικὴν, ἐνῶ λόγος ποῦ ἐλέχθη ἀπερισκέπτως, ἀνέτρεψεν ὀλακλήρους οἰκίας καὶ κατέστρεψε καὶ ἀφάνισε ψυχὰς. Καὶ τὴν χρηματικὴν ζημίαν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν δι-ορθώσωμεν πάλιν, λόγος δὲ, ὁ ὅποιος μίαν φορὰν ἐλέχθη, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὸν ἀνακαλέσωμεν. Καὶ ὅτι τιμωροῦμεθα διὰ τοὺς λόγους τὸ λέγει ὁ Χριστός, Ἄκουσέ το λοιπὸν: «Σὺς λέγω ὅμως, ὅτι διὰ κάθε λόγον ἀνωφελεῖ, ποῦ θὰ εἴπουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν, θὰ δώσουν

12. Α' Τιμ. 5, 22.
13. Ἐφ. 13, 17.

λόγον δι' αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι ἀπὸ τοὺς λόγους σου θὰ δικαιωθῆς καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους σου πάλιν θὰ καταδικασθῆς.¹⁴ Ἐ καὶ δὲν λογοδοτοῦμεν μόνον διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀκουσμάτα. Π.χ. ἂν ἐπίστευ- σεις ἀθασανίστως ψευδῆ κατηγορίαν εἰς ἄραρος τοῦ πλη- οίον σου. «Νὰ μὴ ἀποδεχθῆς», γράφει ἡ Γραφή, «ἄνωφε- λές ἀκουσμα».¹⁵ Καὶ ἐὰν οἱ ἀποδεχόμενοι ψευδὲς ἀκουσμα δὲν θὰ συγχωρηθοῦν, τότε ὅσοι διαβάλλουν καὶ κατηγο- ροῦν, ποίαν δικαιολογίαν θὰ ἔχουν;

Καὶ τί λέγω διὰ λόγους καὶ ἀκουσμάτα, ἀφοῦ ἔχομεν εὐθύνας καὶ διὰ τὰς σκέψεις μας; Καὶ τοῦτο ὑπεγράμμισεν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε: «Ἔστε μὴ κρίνετέ τι πρὸ τοῦ ὀρι- σμένου καιροῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ θὰ φανερώσῃ τὰς σκέψεις τῶν καρδιῶν».¹⁶ Καὶ ὁ ψαλμωδὸς Δαυὶδ λέγει: Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθῇ ἐνώπιόν σου καὶ τὴν σκέψιν του».¹⁷ Τί ἔννοοι «ὁ ἄνθρωπος θὰ ἐξομολογηθῇ ἐ- νώπιόν σου τὴν σκέψιν του»; Π.χ. ἐὰν ὠμίλησες πρὸς τὸν ἀδελφόν σου μὲ δόλον καὶ πονηρὰν σκέψιν ἂν δηλ. τὸν ἐπῆνεῖς μὲ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς τὴν ψυχὴν σου ἐσκέπτισο κακὰ δι' αὐτὸν καὶ τὸν ἐφθόνης. Τὸ ἴδιον πάλιν ὑπῆρξαστο ὁ Χριστός, ὅταν ἔλεγε, ὅτι τιμωρούμε- θα ὄχι μόνον διὰ τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς σκέψεις. «Αὐτὸς ποῦ ἐστρεψε τὸ δλέμμα του πρὸς γυναῖκα διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, ἤδη ἐμοίχευσε αὐτὴν εἰς τὴν καρδίαν του».¹⁸ Κοίτα, ἡ ἁμαρτία δὲν ἐγένετο πρᾶξις, ἀλλὰ ἔμε- νεν ἀκόμη εἰς τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν πε- ρίπτωσιν δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἀκατάκριτος ὁ περιεργα- ζόμενος τὰ κάλλη τῶν γυναικῶν διὰ τὴν ἀνάψιν ἐπιθυμίαν πορνείας.

Ὁταν λοιπὸν ἀκούσης, ὅτι λογαριάζεται μετὰ τοὺς δούλους σου, μὴ ἰδῆς ἐπιπολαίως τὴν φράσιν, ἀλλὰ σκέ- ψου ὅλον τὸ νόημά της καὶ νὰ φαντασθῆς κάθε ἡλικίαν καὶ τῶν δύο φύλων, καὶ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν. Σκέψου ποῖον θὰ εἶναι τότε τὸ δικαστήριον, ἀναλογίσου ὅλας τὰς ἁμαρτίας σου. Καὶ ἂν οὐ λησμονήσης κάτι ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά σου, ὁ Θεὸς δὲν θὰ λησμονήσῃ ποτέ, ἀλ- λά θὰ τὰ στήσῃ ὅλα ἐμπρός εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας, ἂν

14. Ματθ. 12, 36—37.
15. Ἐφεσ. 28, 1.
16. Α' Κορινθ. 4, 5.
17. Ψαλμ. 75, 11.
18. Ματθ. 5, 28.

δὲν προλάβωμεν νὰ τὰ ἐξαλείψωμεν τώρα μετὰ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ μετὰ τὸ νὰ μὴ μνησικακού- με ποτέ κατὰ τοῦ πλησίον. Διὰ ποίαν λοιπὸν αἰτίαν ἐθέ- σπισς τὴν λογοδοσίαν; Ἐ Ὅχι θεσπιάς διότι ἀγνοεῖ αὐτὸς (πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοῖ αὐτὸς ποῦ γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γίνουσι),¹⁹ ἀλλὰ διὰ τὴν πείσιν πρὸς τὸν δούλον, ὅτι δικαίως οφείλεις, ὅτι οφείλεις. Καὶ περισσότερο ὄχι διὰ τὴν μάθησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀποπλύνσιν τὰς ἁ- μαρτίας σου. Διότι καὶ τὸν προφήτην δι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγον τὸν διέταξε νὰ λέγῃ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Ἰου- δαίων. «Λέγε», λέγει, «τὰς ἀνομίας τῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰακώβ καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ».²⁰ ὄχι διὰ τὴν ἀκούσιν μόνον, ἀλλὰ διὰ τὴν διορθωθῆναι. Ἐ Ἄ «Ὅταν λοιπὸν αὐτὸς ἤρχισεν νὰ λογαριάζεται, ἔφεραν ἐνώπιόν του ἕναν οφειλῆστην δέκα χιλιάδων ταλάντων».²¹ Ἄρα γε πόσα τοῦ ἐνεπιστεύθη, ἀφοῦ κατέφαγε τόσον πολλά; Μέγας ὁ ὄγκος τοῦ χρέους. Καὶ δὲν ἦτο αὐτὴ μὴ- νόνη ἡ δυσκολία, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐνεφανίσθη πρῶ- τος εἰς τὸν Κύριον. Διότι ἐὰν αὐτὸς παρουσιάζετο μετὰ ἀπὸ πολλοῦς ἄλλους, ποῦ ἔχον φανὴ συνετεῖς, δὲν θὰ ἦτο τόσον παράδοξον νὰ μὴ ἐξομολογηθῇ ὁ κύριος. Διότι ἡ συνέπειαν τῶν προηγουμένων ἐπρόκειτο νὰ τὸν καταστή- σῃ ἐλαστικώτερον πρὸς τοὺς ἀσυντεῖς. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ πρῶτος ποῦ παρουσιάσθη ἐφάνη ἀσυντεῖς, καὶ παρ' ὅλα ταῦτα εἶρε τὸν κύριον φιλάνθρωπον ἀπέναντί του, αὐ- τὸ εἶναι τὸ πλεονεκτήμα καὶ παράδοξον. Ἐ Διότι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν εὗρουν τοὺς οφειλῆστας τῶν, χαίρουντα τό- σον πολὺ ὡσάν νὰ εὗρουν ἕνα θῆραμα, καὶ κἀμινουν τὰ πάν- τα διὰ τὴν λάθου ὅπως ὅλα τὸ χρέος. Καὶ ἂν δὲν δυνη- θοῦν νὰ τὸ λάθουν ἐξ αἰτίας τῆς πτωχείας τῶν οφειλῆστων, τότε ἐκδηλώνουν δὴν τὴν ὀργὴν τῶν διὰ τὰ χρήματα εἰς τὸ ταλαίπωρον σῶμα τῶν ἀθλίων ἐκείνων, τὸ ὁποῖον θα- σανίζου, κτυποῦν καὶ ὑποβάλλου εἰς ἀμέτρητα ἄλλα μαρτύρια. Ἐνῶ ὁ Θεὸς τοῦναντίον ἐπεχειρεῖ τὰ πάντα καὶ ἐφρόντιζε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ χρέη. Διότι εἰς τοὺς ἀνθρώπους πλούτος εἶναι νὰ λάθουν, ἐνῶ διὰ τὸν Θεὸν πλούτος εἶναι νὰ συγχωρήσῃ. Ἡμεῖς γινόμεθα εὐπορωτέ- ροι, ὅταν λάθωμεν ὅπως τὰ οφειλόμενα, ἐνῶ ὁ Θεὸς τότε κυρίως πλουτεῖ, ὅταν μᾶς συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματα.

19. Πρὸς Δ. v. 13, 42 (Σουδάνια).
20. Ἰσ. 68, 1.
21. Ματθ. 18, 24.

Διότι πλούτος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, ὅπως λέγει ὁ Παῦλος: Ἐ «Ὁ πλούτος πρὸς ἄλλους καὶ εἰς ἄλλους ὅσοι τὸν ἐπικαλοῦνται».²²

Ἄλλὰ ἴσως θὰ εἴπῃ κανεὶς. Καὶ πῶς αὐτὸς ποῦ θέλει νὰ χαρίσῃ καὶ νὰ συγχώρησῃ τὰ ἀδικήματα, τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ; Ἄλλὰ αὐτὸ ἀκριδῶς δεῖκνυει περισσότερον τὴν φιλανθρωπίαν του. Ἄλλὰ ἄς μὴ διαζώμεθα καὶ ἄς προχωρήσωμεν μετὰ τὴν σειράν εἰς τὴν διήγησιν τῆς παραβολῆς. «Ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ». Τί ἐννοεῖ «δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ»; Πάλι βλέπεις ἐπίτασιν τῆς ἀχαριστίας του. Διότι, ὅταν λέγῃ «ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ», δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἄλλα παρὰ ὅτι ἦτο ἐστερημένος ὄλων τῶν ἀρετῶν καὶ δὲν εἶχεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν του κανένα ἀγαθὸν ἔργον, ὥστε νὰ ὑπολογισθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Διότι λογαριάζονται, λογαριάζονται ὅπωςδήποτε ὑπὲρ ἡμῶν αἱ ἀρεταὶ μας διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπως λογαριάζεται καὶ ἡ πίστις εἰς τὴν δικαιοσύνην. «Διότι εἰς ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος δὲν ἐργάζεται, ἀλλ' ἔχει πίστιν εἰς αὐτόν, ὃ ὁποῖος δικαιοῦναι τὸν ἀσεβῆ, ὑπολογίζεται ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην».²³ Καὶ τί λέγω ἡ πίστις καὶ αἱ ἀρεταί, ἀφοῦ λογαριάζονται καὶ αἱ θλίψεις μας διὰ τὴν ἀφρασίαν τῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ τὸ φανερῶναι αὐτὸ ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Λαζάρου, ὅταν παρουσιάσῃ τὸν Ἀβραάμ νὰ λέγῃ πρὸς τὸν πλούσιον,²⁴ ὅτι ὁ Λαζάρου ἐδοκίμασεν εἰς τὴν ζωὴν του τὰς συμφορὰς καὶ διὰ τοῦτο ἐδῶ παρηγορεῖται. Τὸ λέγει ἐπίσης καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν γράφῃ πρὸς τοὺς Κορινθίους διὰ τὸν πόρον ὡς ἐξῆς: «Παραδώσατε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν σάταναν πρὸς καταστροφὴν τῆς σαρκὸς του, διὰ νὰ σωθῇ τὸ πνεῦμά του».²⁵ Ἐ Παρηγορῶν δὲ καὶ ἄλλους ποῦ ἠμάρτησαν ἔλεγε τὰ ἐξῆς: «Διὰ τοῦτο μεταξύ σας ὑπάρχουν πολλοὶ ἀδύνατοι καὶ ἀρρωστοὶ, καὶ ἀρκετοὶ εἶναι νεκροί. Διότι ἐὰν ἐκρίναμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, δὲν θὰ ἐκριθώμεθα. Τώρα ὁ μὴ καταδικασθῶμεν ἀπὸ τὸν Κύριον, τιμωρούμεθα, διὰ νὰ μὴ καταδικασθῶμεν μαζί μετὰ τὸν κόσμον».²⁶ Ἐὰν τώρα ὁ πειρασμὸς καὶ ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ καταστροφή τῆς σαρκὸς, τὰ ὁποῖα ὑπομένομεν χωρὶς νὰ τὰ θέλω-

22. Ρωμ. 10, 12.

23. Ρωμ. 4, 5.

24. Πρβλ. Λουκ. 16, 25.

25. Α' Κορινθ. 6, 5.

26. Α' Κορινθ. 11, 31—32.

μεν οὔτε νὰ τὰ δημιουργώμεν, ὑπολογίζονται ὑπὲρ ἡμῶν διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, πολὺ περισσότερον ὑπολογίζονται αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας ἀσκοῦμεν διότι τὸ θέλομεν καὶ τὸ ἐπιδιώκομεν. ¹⁰ Α Ἄλλὰ αὐτὸς ἦτο ἐστερημένος πάσης ἀρετῆς καὶ ἔφερε ἕνα δυσβάστακτον φορτίον ἁμαρτημάτων. Διὰ τοῦτο λέγει: «Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὸ χρέος, τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ».²⁷ Ἐκ τούτου κυρίως δύνασαι νὰ κατανοήσῃς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, διότι καὶ τὴν λογοδοσίαν ἐθέτισε, καὶ διέταξε νὰ πωληθῇ. Διότι καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ ἔπραξε, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ μὴ πωληθῇ. Ἀπὸ ποῦ συνάγεται αὐτό; Ἀπὸ τὴν ἐκδοσίαν τῶν πραγμάτων. Διότι ἐὰν ἤθελε νὰ πωληθῇ αὐτός, ποῖος τὸν ἠμάρτιζε;

Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν τὸν διέταξε νὰ πωληθῇ, ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὸ πράξῃ; Διὰ νὰ αὔξησῃ τὸν φόβον. Καὶ τὸν φόβον τὸν ἠδύνασε μετὰ τὴν ἀπειλήν, διὰ νὰ τὸν παρακινήσῃ εἰς τὴν ἰκεσίαν. Β Καὶ τὸν παρακίνησεν εἰς τὴν ἰκεσίαν, διὰ νὰ λάθῃ ἀφορμὴν νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Ἡδύνατο δεβαίως νὰ τοῦ χαρίσῃ τὸ χρέος καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν παράκλησιν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε, διὰ νὰ μὴ τὸν καταστήσῃ χειρότερον. Ἡδύνατο καὶ πρὸ τῆς λογοδοσίας νὰ τὸν συγχωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ γίνῃ ἀπανθρωπότερος καὶ ὠμότερος πρὸς τοὺς συναθρώπους του μὴ ἔχων ἐπίγνωσιν τοῦ πλήθους τῶν ἁμαρτιῶν του, διὰ τοῦτο ὑπέμνησε πρῶτα πρὸς αὐτὸν τὸ μέγεθος τοῦ χρέους, καὶ τότε τὸ ἔχρισεν ὄλον. Ἐὰν παρὰ τὴν λογοδοσίαν καὶ τὴν ὑπόμνησιν τοῦ χρέους καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀπειλῆς καὶ τὴν ὑπογράμμισιν τῆς καταδίκης, διὰ τὴν ὁποῖαν ἦτο δίκαιος, C ἔφάνῃ τόσον ἀγριὸς καὶ ὠμὸς πρὸς τὸν σὺνδουλὸν του, τότε, ἂν δὲν συνέβαινε τίποτε ἀπὸ ὅλα ταῦτα, καὶ εἰς ποῖαν ἀγριότητα δὲν θὰ εἶχε κυλισθῇ; Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔκαμε ὅλα αὐτὰ καὶ τὰ ἐμεθέδευε, διὰ νὰ περιορίσῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν σκληρότητα ἐκεῖνην. Ἐὰν μετὰ ὅλα αὐτὰ δὲν διωρθώθῃ, τοῦτο δὲν ἔγινεν ἐξ αἰτίας τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ἰδίου, ποῦ δὲν ἐδέχθη νὰ διορθωθῇ.

Πλὴν ἄς ἴδωμεν πῶς μεθοδεύει τὴν πληγὴν του. «*Ἐπεισε λοιπὸν», λέγει, «εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ τὸν παρεκάλεϊ λέγων. Δεῖξε μου μακροθυμίαν καὶ θὰ σοῦ ἀποδώσω ὄλον τὸ χρέος».²⁸ Καὶ δὲν εἶπε, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ ἀπο-

27. Ματθ. 18, 26.

28. Ματθ. 18, 26.

δωση. Ὁ ἄλλα αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθεια τῶν ὀφειλετῶν, καὶ ἂν δὲν δύνανται νὰ ἐπιστρέψουν τὸ χρέος, ὑπόσχονται, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ παρόντα δεινά. Ὅσοι ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν προσευχὴν, ἄς ἀκούσωμεν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῶν δεήσεων. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὅτε νηστεῖαν προέβαλε, ὅτε ἀκτιμοσύνην, ὅτε ἄλλο τι παρόμοιον, ἀλλὰ ἂν καὶ ἦτο ἔρμος καὶ γυμνὸς ἀπὸ κάθε ἀρετῆν, ἐπειδὴ παρεκάλεσε τὸν κύριον μόνον, ἠδυνήθη νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ τὸν οἶκτον. Ἄς μὴ κουραζώμεθα λοιπὸν νὰ προσευχώμεθα. Διότι ποῖος δύναται νὰ ὑπάρξῃ περισσότερον ἁμαρτωλὸς ἀπὸ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τόσα ἐγκλήματα καὶ δὲν εἶχε καμμίαν, ὅτε μικρὰν ὅτε μεγάλην, ἀρετῆν; Ἐ δὲν εἶπε ὁμοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ «δὲν ἔχω πρόσωπον νὰ ἐμφανισθῶ, εἶμαι γεμάτος ἐντροπῆν, πῶς δύναμαι νὰ προσέλθω; Πῶς δύναμαι νὰ παρακαλέσω;», πρᾶγμα ποῦ τὸ λέγουσιν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἁμαρτάνοντας, οἱ ὁποῖοι ὀφθεύρουσιν ἀπὸ διαβολικὴν εὐλάβειαν. Δὲν ἔχεις πρόσωπον νὰ ἐμφανισθῆς; Διὰ τοῦτο νὰ προσέλθῃς, διὰ νὰ ἀποκτήσῃς παρρησίαν μεγάλην. Μήπως τάχα εἶναι ἄνθρωπος αὐτός, ποῦ πρόκειται νὰ σὲ συγχωρήσῃ, ὥστε νὰ ἐντραπήσῃ καὶ νὰ κοκκινίσῃ; Εἶναι Θεὸς αὐτός καὶ ἐπιθυμεῖ περισσότερον ἀπὸ σὲ τὸν ἴδιον νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐγκλημάτων σου. Δὲν ἐπιθυμεῖς ἐξὸ τόσον πολὺ τὴν ἀσφάλειάν σου, ὅσον ἐκεῖνος ἐπιζητεῖ τὴν σωτηρίαν σου. Καὶ τοῦτο μᾶς τὸ ἐδίδαξε μὲ ἔργα. Ἦ δὲν ἔχεις παρρησίαν; Διὰ τοῦτο ἀκριδῶς θὰ δυνηθῆς νὰ ἀποκτήσῃς, διότι ἔχεις αὐτὸ τὸ αἶσθημα. Διότι εἶναι μεγάλη παρρησία τὸ νὰ νομίσῃς, ὅτι δὲν ἔχεις παρρησίαν. Ὅπως εἶναι μεγίστη ἐντροπὴ νὰ δικαιώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖνος ποῦ τὸ πράττει αὐτὸ εἶναι ἀκάθαρτος, ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται διὰ τὸν ἀγιώτερον ἀπὸ ἄλλους, ὅπως ἀκριδῶς γίνεται δίκαιος αὐτός ποῦ ἔπεισε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅτι εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπὸ ἄλλους. Καὶ μάρτυρες διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων εἶναι ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ τελῶνης. Ἄς μὴ ἀποβαρυνώμεθα λοιπὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας, μήτε νὰ ἀπελπιζώμεθα, νὰ προσερχώμεθα εἰς τὸν Θεόν, νὰ προσπίπτωμεν καὶ νὰ παρακαλῶμεν, πρᾶγμα ποῦ ἔκανε καὶ ἐκεῖνος, ἐνεργῶν μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ μὲ καλὸν πνεῦμα. Τὸ ὅτι δὲν ἀπεθαρρύνθη, δὲν ἀηλιπίσθη, τὸ ὅτι ὠμολόγησε τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἐζήτησε κάποιαν ἀναβολὴν καὶ προθεσίαν, ἴσα αὐτὰ ἦσαν καλὰ καὶ μαρτυροῦν συντετριμμένην διάνοισιν καὶ ταπεινωμένην ψυχῆν. Β

Ἄλλα τὰ περαιτέρω δὲν ἦσαν ὅμοια μὲ αὐτὰ. Διότι ὅσα συνεκέντρωσε μὲ τὴν ἰκεσίαν, ἴσα μασὶ τὰ δεικνύσκει μὲ τὴν ὀργὴν εἰς βάρος τοῦ πλησίον του.

Ἄλλα ἄς ἐλάβωμεν ἤδη εἰς τὸν τρόπον τῆς συγχωρήσεως. Ἄς ἴδωμεν πῶς τὸν συγχώρησε καὶ πόθεν ἐκινήθη πρὸς τὴν συγχωρήσιν ὁ κύριος. «Ὁ κύριος τὸν ἐλυπήθη», λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς, «καὶ τὸν ἄφησε ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Ἐκεῖνος ἐζήτησεν ἀναβολὴν καὶ αὐτὸς τοῦ ἔδωσε συγχωρήσιν. Ὅσατε ἐκεῖνος ἔλαβε περισσότερον ἀπὸ αὐτὸ ποῦ ἐζήτησε. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Εἰς αὐτόν, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ κἀνὴ πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅ, τι ζητοῦμεν ἢ σκεπτόμεθα». Ὁ Διότι δὲν δύνασαι νὰ ἐνοήσῃς τόσα, ὅσα ἐκεῖνος εἶναι ἔτοιμος νὰ σοῦ δώσῃ. Νὰ μὴ ἐντραπήσῃς λοιπὸν ὅτε νὰ κοκκινίσῃς. Περισσότερον ὁμοῦ νὰ ἐντρέπῃσαι διὰ τὰ ἁμαρτήματά σου, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀπελπίζῃσαι μήτε νὰ ἐγκαταλείπῃς τὴν προσευχὴν, ἀλλὰ νὰ προσέλθῃς, καὶ ἄς εἶσαι ἁμαρτωλὸς, διὰ νὰ ἐξευμενίσῃς τὸν Κύριόν σου, διὰ νὰ τοῦ δώσῃς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν φιλανθρωπίαν του μὲ τὴν συγχωρήσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου. Διότι ἐὰν φοβηθῆς νὰ προσέλθῃς, θέτεις ἐμπόδια εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἐμποδίζεις τὴν μακροθυμίαν του εἰς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσέ.

Ἄς μὴ ἀποβαρυνώμεθα λοιπὸν καὶ ἄς μὴ διατάζωμεν νὰ προσευχώμεθα. Ὁ Διότι ἀκόμη καὶ ἂν κρημνισθώμεν εἰς τὸ θάραβρον τῆς κακίας, θὰ δυνηθῇ ταχέως νὰ μᾶς ἀναύσῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Κανείς δὲν ἔσπαξε τόσα ἁμαρτήματα ὅσα αὐτός. Διότι μετέλθε κάθε εἶδος πονηρίας. Καὶ ἀκοιδῶς αὐτὸ σημαίνουν τὰ δέκα χιλιάδες τάλαντα. Κανείς δὲν ἦτο τόσον ἔρμος (ἀρετῶν) ὅσον αὐτός. Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδώσῃ τὰ ὀφειλόμενα. Ἄλλ' ὁμοῦ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐπροσόδθη ἀπὸ παντοῦ, ἠδυνήθη νὰ τὸν σώσῃ ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς. Καὶ τόσην δύναμιν ἔχει ἡ προσευχὴ, λέγει, ὥστε αὐτόν, ποῦ προσέθαλε τὸν κύριον μὲ ἀναρίθμητα ἔργα καὶ πράγματα, νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν; Ἐ Ναι, ἄνθρωπε, τόσην δύναμιν ἔχει. Διότι δὲν εἶναι αὐτὴ μόνη ποῦ τὸ κατορθώνει, ἀλλὰ ἔχει σύμμαχον καὶ μέγιστον βοηθὸν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ποῦ δέχεται τὴν προσευχὴν, ἡ ὁποία εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν κατῶ-

θωσε τὸ πᾶν καὶ κατέστησε τὴν προσευχὴν ἀποτελεσματικὴν. Αὐτὸ ἀκριδῶς ὑπαινισσόμενος ἔλεγε: «Τὸν ἐλυπήθη ὁ Κύριος αὐτοῦ καὶ τὸν ἔφησεν ἐλεύθερον καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ χρέος». Διὰ τὴν μάθησιν, ὅτι μὲ τὴν προσευχὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν προσευχὴν τὸ πᾶν κατάρρωσεν ἢ εὐσπλαγγνία τοῦ Κυρίου.³² Ἄ «Ὅταν ἐκεῖνος ἐξῆλθεν, εὗρεν ἕναν ἀπὸ τοὺς συνδούλους του, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐχρεώσκει ἑκατὸν δηνάρια καὶ κρατῶν αὐτὸν τὸν ἔσφιγγε ἀπὸ τὸν λαῖμόν καὶ τοῦ ἔλεγε: Δώσέ μου ὅπως ὀ,τι μοῦ ὀφείλει.»³³ Ἄρὰ γε δύναται νὰ ὑπάρξῃ στάσις αἰσχροτέρα ἀπὸ αὐτὴν: Ἐνῶ ἡ εὐεργεσία ἀντήχει ἀκόμη εἰς τὰ ὠτά του, αὐτὸς ἐλησμονῆσε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου.

Βλέπεις πόσον καλὸν εἶναι νὰ ἐνθυμούμεθα τὰς ἀμαρτίας μας; Καὶ πράγματι, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ἐὰν τὰς ἐνεθυμῆτο διαρκῶς, δὲν θὰ ἐγένετο τόσο ἀγριὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Διὰ τοῦτο λέγω συνεχῶς καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω, ὅτι εἶναι πολὺ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύωμεν διαρκῶς ὅλα τὰ παραπτώματά μας. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν τόσο φιλοσοφημένην καὶ ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον, ὅσον ἡ διαρκὴς ἀνάμνησις τῶν ἀμαρτημάτων μας. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐνεθυμῆτο διαρκῶς ὄχι μόνον τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα ἀμαρτημάτων του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα, ποῦ εἶχε πράξει πρὶν ἀπὸ τὸ βάπτισμα, ὅν καὶ διὰ μῆος ὅλα ἐκεῖνα εἶχαν ἀφανισθῆ. Ἐὰν ὁμοῦς ἐκεῖνος ἐνεθυμῆτο τὸ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἀμαρτήματα, πολὺ περισσότερο πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ μετὰ τὸ βάπτισμα. Διότι μὲ τὴν διατήρησιν τῶν εἰς τὴν μνήμην μας, δὲν ἐξαφανίζομεν μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους θὰ εἰμεθα ἐπιεικέστεροι καὶ τὸν Θεὸν θὰ ὑπηρετήσωμεν μὲ μεγαλυτέρον ἀφοσίωσιν κατανοοῦντες μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὴν ἀπειρον φιλανθρωπίαν του. Πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔκαμεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ λησμονῶν τὸ μέγεθος τῆς ὀφειλῆς του, ἐλησμονῆσε μαζί καὶ τὴν εὐεργεσίαν. Καὶ λησμονῶν τὴν εὐεργεσίαν, ἐγίνε κακὸς ἀπέναντι εἰς τὸν σύνδουλόν του καὶ μὲ τὴν κακίαν του αὐτὴν ἔχασεν ὅλα ὅσα ἐκέρδιον ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. «Διότι κρατῶν αὐτὸν τὸν ἔσφιγγεν ἀπὸ τὸν λαῖμόν λέγων: Δώσέ μου ὅπως ὀ,τι μοῦ χρεωστῆς». Δὲν εἶπε «δῶσέ μου ὅπως ὀ,τι ἑκατὸν δηνάρια», διότι ἐντρέπετο τὴν μηδαμινὴν ἀξίαν τοῦ χρέους, ἀλλὰ εἶπεν «ὀ,τι μοῦ χρεωστῆς». «Ἐκεῖνος δὲ ἔ-

31. Ματθ. 18, 29.

πесεν εἰς τοὺς πόδας καὶ τὸν παρεκάλει λέγων: Δεῖξέ μου μακροθυμίαν καὶ θὰ σοῦ δώσω ὅπως ὅλα ὅσα σοῦ χρεωστῶ.»³⁴ Μὲ τὰς ἴσας ἀκριδῶς λέξεις, μὲ τὰς ὁποῖας ἐκεῖνος ἐπέτυχεν τὴν συγχώρησιν, μὲ τὰς αὐτὰς καὶ αὐτὸς ζητεῖ νὰ σωθῆ. Δ Καὶ αὐτὸς ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολικῆς του ὀμότητος δὲν ἐκάμπτετο μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς οὔτε ἐσκέφθη, ὅτι ἐσώθη καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰς λέξεις αὐτάς. Καὶ ὁμοῦς, καὶ ἂν τὸν εἶχε συγχώρησι, καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ ἦτο ἐκδήλωσις φιλανθρωπίας, ἀλλὰ ἀπλῶς ὀφειλὴ καὶ χρέος. Ἐὰν ὁμοῦς, πρὶν γίνῃ ἡ λογοδοσία καὶ ἐκδηλωθῆ ἡ εὐεργετικὴ ἐκείνη ἀπόφασις ὑπὲρ αὐτοῦ, τὸ ἔπραττε τοῦτο, τότε αὐτὸ θὰ ἦτο μία ἐκφρασις τῆς ἰδικῆς του φιλανθρωπίας. Τώρα ὁμοῦς, ὕστερα ἀπὸ μίαν τόσο μεγάλην δωρεάν καὶ συγχώρησιν τόσο ἀμαρτημάτων, ἡ ἀνεξικακία τὴν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ πρὸς τὸν σύνδουλόν του ἦτο πλέον μία ὑποχρεωτικὴ ὀφειλὴ. Ἐ Ἄλλὰ δὲν τὸ ἔπραξεν αὐτό, οὔτε ἀντελήφθη πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς ἀφέσεως, τῆς ὁποῖας ἀπήλαυσεν αὐτός, καὶ ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὸς πρὸς τὸν σύνδουλόν του. Ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ χρέους, οὔτε ὡς πρὸς τὸ κύρος τῶν προσώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται τις νὰ ἴδῃ μεγάλην διαφορὰν. Διότι ἐκεῖνα ἦσαν δέκα χιλιάδες τάλαντα, ἐνῶ αὐτὰ ἦσαν ἑκατὸν δηνάρια. Καὶ αὐτὸς ἠθάδισσε πρὸς τὸν δεσπότην, ἐνῶ ὁ ὀφειλέτης του ἠμάρτησε πρὸς ἕνα σύνδουλόν του. Καὶ αὐτός, ἀφοῦ πρῶτα εὐηργετήθη, θὰ ἐχάρισε τὸ χρέος εἰς τὸν σύνδουλόν του, ἐνῶ ὁ Κύριος τοῦ τὰ ἐχάρισεν ὅλα, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἀπὸ μέρους του κανένα ἀγαθόν, οὔτε μικρόν, οὔτε μεγάλο.³⁵ Ἄ Ὅμοῦς δὲν ἐσκέφθη τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ διὰ μῆος τυφλωθεὶς ἀπὸ τὴν ὀργὴν τὸν ἔπνιγε καὶ τὸν ἐρρίψεν εἰς τὴν φυλακὴν.³⁶ Ὅταν τὸ εἶδαν αὐτὸ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ. λέγει ἡ Γραφὴ, ἠγανάκτησαν καὶ τὸν καταδικάζουσαν πρὶν ἀπὸ τὸν δεσπότην, διὰ τὴν μάθησιν πόσον ἡμεῖς εἶναι ὁ κύριος. Ὅταν ὁ κύριος τὸ ἔμαθεν αὐτό, τὸν ἐκέλευσε καὶ τὸν κρίνει διὰ δευτέραν φοράν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἀπαγγέλλει ἀπλῶς τὴν καταδικήν, ἀλλὰ προηγουμένως δικαιολογεῖται. Καὶ τί λέγει: «Δούλε πονηρὸ, ἐγὼ σοῦ ἐνάρισα ὅλον ἐκεῖνο τὸ χρέος.»³⁷ Τί ἀγαθώτερον λοιπὸν δύνα-

32. Ματθ. 18, 29.

33. Παρὰ Ματθ. 18, 24-31.

34. Ματθ. 18, 32.

ται να υπάρξει από αυτό του Κυρίου:

Β "Όταν του άφειλε τὰ δέκα χιλιάδας τάλαντα, δὲν τὸν ἐλύτῃσε καθόλου οὔτε μὲ λέξεις, οὔτε τὸν ἀπεκάλεσε πονηρὸν, ἀλλὰ διέταξε μόνον νὰ πωληθῇ. Καὶ τοῦτο διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς χρέως. "Όταν ὁμοῦς ἐδείχθη πονηρὸς εἰς τὸν συνδουλὸν του, τότε ὀργίζεται καὶ ἐξάπτεται, διὰ τὴν μάθης ὅτι εὐκολώτερον συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον παρὰ τὰ ἁμαρτήματα τοῦ διαπράττονται εἰς ὄφρα τοῦ πλησίον. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάμνει μόνον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις. "Εάν προσφέρῃς τὸ δῶρον σου», λέγει, «εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ ἐνθυμηθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, πήγαινε πρῶτον νὰ συμφιλιωθῆς μετὰ τὸν ἀδελφόν σου καὶ κατόπι νὰ ἔλθῃς νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρον σου». ³⁵ Βλέπεις ὅτι παντοῦ προτιμᾷ τὰ ἰδικὰ μας ἀπὸ τὰ ἰδικὰ του, καὶ δὲν θεωρεῖ τίποτε ἀνώτερον ἀπὸ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον; **Γ** Καὶ πάλιν ἀλλοῦ λέγει: «Ὅποιος χωρίζει τὴν γυναῖκα του ἐκτὸς ἑνεκα πορνείας, τὴν ἀναγκάζει νὰ διαπράξῃ μοιχείαν». ³⁶ Ἐπίσης διὰ τοῦ Παύλου νομοθετεῖ ὡς ἑξῆς: «Εάν κανεὶς ἔχει γυναῖκα ἀπίστον καὶ αὐτὴ δέχεται νὰ κατοικῇ μετ' αὐτοῦ, νὰ μὴ τὴν ἐκδιώξῃ» ³⁷

"Αν μὲν πορευθῆς, λέγει, νὰ τὴν ἐκδιώξῃς. "Αν ὁμοῦς εἶναι ἀπίστος, νὰ μὴ τὴν ἐκδιώξῃς. Ἐάν ἁμαρτήσῃ εἰς σέ, λέγει, νὰ τὴν ἀποβάλῃς, ἐάν ὁμοῦς ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ νὰ τὴν κρατήσῃς. Ἔτσι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν μας, ὅταν ὁ βούλος ἡμάρτησεν ἐναντὶ τοῦ κυρίου τόσα ἁμαρτήματα τὸν συνεχώρησε. "Όταν ὁμοῦς ἡμάοτησε ἐναντὶ τοῦ συνδούλου του πολὺ ἄλιγότερα καὶ μικρότερα ἀπὸ ἐκεῖνα, δὲν τὸν συνεχώρησε, ἀλλὰ προέβη εἰς τὴν τιμωρίαν του. Καὶ τώρα τὸν ἀπεκάλεσε πονηρὸν, ἐνῷ προηγουμένως δὲν τὸν ἐλύτῃσε οὔτε μὲ μίαν λέξιν. **Δ** Διὰ τοῦτο τώρα ἔχει προστεθῆ καὶ τοῦτο, ὅτι δηλ. τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς δασυνιστάς, ἐνῷ ὅταν τοῦ ἐζήτητε λογαριασμὸν διὰ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δὲν εἶπε προσθέσει τίποτε τοιοῦτον. Διὰ τὸ ὄργην, ἀλλὰ ἀπὸ φροντίδα καὶ συνεπήγματο τὴν συγχώρησιν. Ἐνῷ περισσότερον τὸν ἐξῶνισε αὐτὴ ἡ ἁμαρτία. Ποία λοιπὸν ἁμαρτία χειρότερα ἀπὸ τὴν μνησικακίαν δύναται νὰ

35. Ματθ. 5, 23-24.
36. Ματθ. 5, 32.
37. Α' Κορινθ. 7, 12.

ὑπάρξει, ἀφοῦ αὐτὴ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀνάκλησιν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸ πού δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προκαλέσουν τὰ ἁμαρτήματα, ἠδυνήθη νὰ τὸ προκαλέσῃ ἡ ὀργὴ διὰ τὴν ἀδικίαν εἰς ὄφρα τοῦ πλησίον; **Ε** Καὶ ὁμοῦς εἰς τὰς Γραφὰς ἀναφέρεται, ³⁸ ὅτι τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμετάκλητα. Πῶς λοιπὸν ἐδῶ μετὰ τὴν δόσιν τῆς δωρεᾶς, μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς φιλανθρωπίας, ἀνεκλήθη πάλιν ἡ ἀπόφασις; Ἐξ αἰτίας τῆς μνησικακίας. Ὡστε δὲν σφάλλει κανεὶς, ἐάν ἀποφανθῇ ὅτι αὐτὴ εἶναι βαρύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην ἁμαρτίαν. Διότι ὅλοι αἱ ἄλλαι ἠδυνήθησαν νὰ ἐδωροῦν τὴν συγχώρησιν, ἐνῷ αὐτὴ ὄχι μόνον δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ συγχωρηθῇ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας, αἱ ὁποῖαι διὰ μιᾶς ὅλοι εἶχον ἐξαφανισθῆ, τὰς ἀνεπέσσε πάλιν. ³⁹ Ὡστε ἡ μνησικακία εἶναι διπλοῦν κακόν, διότι δὲν εὐρίσκει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καμίαν δικαιολογίαν, καὶ διότι καὶ τὰ ἄλλα μας ἁμαρτήματα, καὶ ἂν ἀκόμη συγχωρηθῶν, τὰ ἀνακαλεῖ καὶ τὰ στρέφει ἐναντίον μας. Πράγμα πού ἔκαμε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Διότι ὁ Θεὸς δὲν μισεῖ καὶ δὲν ἀποστρέφεται τόσον πολὺ τίποτε ἄλλο, ὅσον τὸν μνησικακὸν ἄνθρωπον, πού διατηρεῖ τὴν ὀργὴν του. Καὶ τοῦτο τὸ εἶδειε πρὸ παντός εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἀλλὰ τὸ βλέπομεν καὶ εἰς τὴν προσευχὴν, ὅπου μᾶς προστάσσει νὰ λέγωμεν: «Συγχώρησε ὅτι κακὸν ἔχομεν κάνει καθὼς καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἐκείνους αἱ ὁποῖοι μᾶς ἔχουν κάνει κακόν» ⁴⁰

Β Τώρα λοιπὸν πού ἐμάθαμε ὅλα αὐτὰ καὶ ἐχαράξαμε εἰς τὴν καρδίαν μας τὴν παραβολὴν αὐτήν, ὅταν σκεφθῶμεν τί ἔχομεν πάθει ἀπὸ τοὺς συνδούλους, νὰ ἀναλογισθῶμεθα τί ἐκάναμε πρὸς τὸν Κύριον. Καὶ μετὰ τὸν φόβον τῶν ἰδικῶν μας ἁμαρτημάτων θὰ δυνηθῶμεν ταχέως νὰ ἀποκρούσωμεν τὸν θυμὸν διὰ τὰ ξένα παραπτώματα. Διότι, ἐάν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνθυμούμεθα ἁμαρτήματα, πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἰδικὰ μας μόνον. Καὶ ἐάν ἐνθυμούμεθα τὰ ἰδικὰ μας, ποτε δὲν θὰ σκεφθῶμεν τὰ ξένα. Καθὼς ἐπίσης, ἀν λησμονῶμεν αὐτὰ, θὰ ἐμφυλοχωρήσουν εὐκόλως εἰς τὴν σκέψιν μας ἐκεῖνα. Καὶ πράγματι, ἐάν αὐτὸς ἐνεθυμείτο τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δὲν θὰ ἐσκέπτετο καθόλου τὰ ἑκατὸν δηνάρια. **Γ** Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐλησμόνησεν ἐκεῖνα, διὰ τοῦτο ἔπνιγε τὸν συνδουλὸν του διὰ τὰ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ ἐνῷ ἤθελε νὰ λάβῃ ὀλίγα, ὄχι μόνον δὲν ἐπέτυχε αὐτό,

38. Πρῶτ. Ρωμ. 11, 39.
39. Ματθ. 6, 12.

ἀλλὰ ἐπέσυρε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καὶ τὸν ὄγκον τῶν δέκα χιλιάδων ταλάντων. Διὰ τοῦτο δύναμαι νὰ εἶπω μὲ θάρρος, ὅτι αὕτη εἶναι βαρύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην ἁμαρτίαν. Ἦ μάλλον δὲν τὸ λέγω ἐγὼ αὐτὸ, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς τὸ ἐδήλωσε μὲ τὴν παραβολὴν αὐτὴν. Διότι, ἐὰν αὕτη δὲν ἦτο βαρύτερα ἀπὸ τὰς δέκα χιλιάδας τάλαντα, δηλ. ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, τότε δὲν θὰ ἀνεκάλει ἐξ αἰτίας τῆς καὶ ἐκεῖνα.

Τίποτε λοιπὸν νὰ μὴ ἐπιδικώμεν τόσον, ὅσον νὰ εἴμεθα καθαροὶ ἀπὸ τὴν ὀργὴν καὶ νὰ συμφιλιωνώμεθα μὲ ἐκείνους ποὺ εἶναι δυσπρεσθημένοι μαζί μας, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὅτι οὔτε προσευχὴ, οὔτε ἐλεημοσύνη, οὔτε νηστεία, οὔτε κοινωνία μυστηρίων οὔτε ἄλλο παρόμοιον θὰ δυνηθῆ νὰ μᾶς προστατεύσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐὰν μνησικακώμεν. Καθὼς ἐπίσης ἐὰν κατανικήσωμεν αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν, ἀκόμη καὶ ἂν θαρυνώμεθα μὲ ἀναρίθμητα παραπτώματα, θὰ δυνηθώμεν νὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν συγγνώμην. Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς δὲν εἶναι ἰδικῆς μου ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ εἶναι λόγος τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, ποὺ πρόκειται τότε νὰ μᾶς κρίνῃ. Ὅπως δηλ. ἐδῶ εἶπε, ὅτι «ἔτσι θὰ κάμῃ καὶ ὁ Πατὴρ μου, ἐὰν καὶ σεῖς δὲν συγχωρῆτε μέσα ἀπὸ τὴν καρδίαν σας», ἔτσι λέγει καὶ ἄλλοῦ «ἐὰν συγχωρῆτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅ,τι κακὸν ἔχουν κάνει, θὰ συγχωρῆσῃ καὶ ὁ οὐράνιος Πατὴρ σας τὰ ἰδικὰ σας».⁴⁹ Διὰ νὰ διαγώμεν λοιπὸν καὶ ἐδῶ ἥσυχον καὶ πρᾶον θίον καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συγχώρησιν καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν μας, Ἐ δὲ καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν νὰ συμφιλιωθώμεν μὲ δλους τοὺς ἔχθρους ποὺ ἔχομεν. Διότι ἔτσι θὰ ἐξεμενίσωμεν καὶ τὸν Κύριον, ἀκόμη καὶ ἂν ἔχομε διαπράξει ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, καὶ θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Εἶθε ὅλοι νὰ κριθῶμεν ἄξιοι αὐτῶν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

49. Ματθ. 18, 35 καὶ 6, 14.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

Κείμενον. Β. Montfaucon